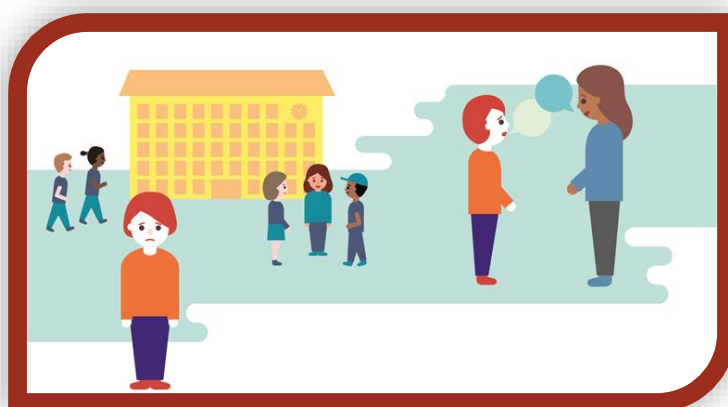


Elevenes rett til trygt og godt skolemiljø

Kongsberg Kommune



Forvaltningsrevisjon

Februar 2020

Viken Kommunerevisjon IKS

Postadresse: Postboks 4197, 3005 DRAMMEN

Besøksadresse: Øvre Eiker vei 14, 3048 Drammen

Telefon: 409 10 200

e-post: post@vkrevisjon.no

URL-adresse: vkrevisjon.no

Sammendrag

Viken Kommunerevisjon IKS har på oppdrag fra kontrollutvalget i Kongsberg kommune gjennomført forvaltningsrevisjon av elevenes skolemiljø på alle skolene i kommunen, der følgende problemstilling er utredet og besvart:

Er kommunens håndtering av elevenes skolemiljø tilfredsstillende?

Revisjonskriteriene – det vil si det normative grunnlaget for VKRs vurderinger – er utledet hovedsakelig fra opplæringsloven og tilknyttet rettskildemateriale. Disse omtales løpende i teksten. Metodevalget – det vil si valg av framgangsmåter for å framskaffe relevante og pålitelige faktaopplysninger – er gjort etter en vurdering av problemstillingenes egenart og tilgjengelige ressurser.

Informasjonen som er presentert i dette prosjektet er innhentet blant annet gjennom innsendt dokumentasjon, spørreskjema til lærerne på de trinnene som var en del av revisjonen og intervjuer med elever, enkelte ansattgrupper og ledelsen på skolen, samt ansatte i andre etater som arbeider tverrfaglig med å sikre et trygt og godt skolemiljø i Kongsberg kommune.

Totalt snakket vi med 114 elever og ansatte tilknyttet temaet for revisjonen. Det ble skrevet referat fra alle samtaler som ble verifisert av samtaleobjektene. Vi brukte tilpassede spørreskjema i samtaler.

Revisjonen snakket også med foresatte på alle fire skolene. Totalt møtte 49 foresatte opp og delte sine erfaringer med skolens arbeid med skolemiljøet og klasse miljøet. Etter at all dokumentasjon var gjennomgått og intervjuene var gjennomført innhentet vi også en redegjørelse fra kommunalsjefen.

Samlet vurdering

VKRs overordnede vurdering er at de fire skolene og Kongsberg kommune arbeider kontinuerlig og systematisk for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene. Kommunen og skoleeier har iverksatt en rekke tiltak for å sikre skolemiljøet til elevene, som Innsatsteam mot mobbing og psykososialt helseteam. Vår vurdering er at de fire skolene og skoleeier har et løpende fokus på arbeide med å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø. Vi vil her trekke frem at skolene og skoleeier samarbeider med andre instanser, som helsesykepleier, kommunepsykolog og PPT, i dette arbeidet. Det viktigste er likevel at de fleste barna vi snakket med ga uttrykk for at de hadde det trygt og godt på skolen. Til tross for dette har vi funnet grunnlag for å komme med en del anbefalinger.

Anbefalinger

Først vil vi peke på at våre funn er basert på et utvalg av informasjon fra blant annet foresatte, elever, lærere, tverrfaglige instanser og andre ansatte grupper. Det vil si at det kan være andre i disse kategoriene som har en helt annen opplevelse av skolene enn det som er kommet frem. Men de funn VKR har gjort, er tilstrekkelige til å underbygge en konklusjon om at kommunen har forbedringspotensial hva gjelder å sikre et alle elever har et trygt og godt skolemiljø.

VKR anbefaler Kongsberg kommune å følge opp at skoleeier:

- **Fortsetter å ha fokus på tverrfaglig samarbeid og på de utfordringene som blir påpekt i rapporten hva gjelder tverrfaglig samarbeid**

Skoleeier og skolene skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme helse, miljø og sikkerheten til elevene, slik at kravene i loven blir oppfylt. Det at kommunens ulike instanser med oppgaver inn mot skolene og elevene klarer å samarbeide på tvers, er en viktig faktor i skoleeiers og skolens arbeid med å sikre et trygt og godt skolemiljø til alle elevene.

Vår gjennomgang viser at Kongsberg kommune har en rekke tverrfaglige instanser som er tildelt ansvarsområder og oppgaver i forhold til å sikre at elevene ved skolene i kommunen har et trygt og godt skolemiljø.

Vår samlede vurdering er at kommunen har fokus på og arbeider systematisk med tverrfaglig samarbeid for å sikre elevens rett til et trygt og godt skolemiljø. Vi vil her peke på psykososialt team, innsatsteam mot mobbing og kommunepsykologen.

Utfordringen i dette arbeidet slik det er fremstilt for oss er å få skolene til å lytte til og vise forståelse for foresatte, samt å ta imot veiledning og tiltak fra andre instanser. Vi mener derfor at det er viktig at kommunen ved skoleeier fortsetter å ha fokus på tverrfaglig samarbeid og sikrer at de utfordringene som blir påpekt i rapporten blir håndtert av skolene.

- **Innarbeider den skjerpene aktivitetsplikten, når en ansatt krenker en elev, i kommunens og skolens rutiner og retningslinjer**

Det foreligger også en plikt om at rektor skal varsle skoleeiere så snart de får mistanke om eller kjennskap til at en ansatt krenker en elev. Dette må sees i sammenheng med at skoleeier er arbeidsgiver for de ansatte på skolen, og at skoleeier dessuten har det øverste ansvaret for at elevene har et trygt og godt skolemiljø. At skoleeier kobles inn i en sak med mistanke om eller kjennskap til at en ansatt krenker en elev, kan være avgjørende for at saken får riktig utfall. Det kan også tenkes at skoleeier har tilgang til mer informasjon og andre ressurser enn skolen for å løse saken. Det vil si at rektor skal varsle skoleeier om alle saker (vår utheving) der det er mistanke om at en ansatt har krenket en elev.

Innsendt dokumentasjon viser at verken skolen eller kommunen har skriftlige rutiner for å ivareta denne plikten. Det fremkommer likevel i samtaler at ledelsen og de ansatte kjente til reglen og at den er tema når de går igjennom reglene for trygt og godt skolemiljø. Kommunalsjefen sa at rektorene har fått opplæring i denne regelen og at han opplevde at rektorene tok kontakt når slike saker oppstod. Vårt inntrykk er at skolen og kommunen kjenner til plikten om å varsle skoleeier når de får mistanke om eller kjennskap til at en ansatt krenker en elev. Skoleeier har også lagt ved dokumentasjon fra slike saker som bekrefter dette. Vi mener likevel at både skolene og kommunen bør innarbeide denne plikten i rutiner og retningslinjer, da det er en skjerpning av aktivitetsplikten i skolen.

- **Arbeider med å bedre informasjonskanalene til foresatte, for å sikre at foresatte får tilstrekkelig informasjon om skolemiljøet**

Foresatte ved alle de fire skolene uttrykte imidlertid at de ikke var fornøyd med Showbie som informasjonskanal. Det ble sagt at det var vanskelig å finne aktuell informasjon, da de ansatte brukte den ulikt. Det er en viktig del av skolemiljøarbeidet at foresatte får tilstrekkelig informasjon om skolemiljøet. Kommunen og skolene bør derfor ha et informasjonssystem som gjør informasjon om skolemiljøet lett tilgjengelig for elever og foresatte. Kommunen ved skoleeier bør derfor arbeide med å bedre informasjonskanalene til foresatte, slik at de får informasjon om skolemiljøet.

- **Sikrer at Kongsgårdmoen skoles forebyggende arbeid er tilstrekkelig til å ivareta et trygt og godt skolemiljø i alle klasser, for alle elever også i friminuttene.**

I opplæringsloven er det sagt at skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene, slik at kravene i eller i medhold av kapitlet blir oppfylte. Rektor har ansvaret for at dette blir gjort.

Vår vurdering er at Kongsgårdmoen skole arbeider kontinuerlig og systematisk for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene. Skolen har etablert rutiner for å oppfylle kravene i loven og forpliktet skolen til å ta et helhetlig og overordnet ansvar for skolemiljøet. De fleste av de elevene vi har snakket med gir uttrykk for at skolen arbeider aktivt med skolemiljøet og at de opplever at det er et trygt og godt skolemiljø på skolen. Likevel er det noen elever fra enkelte trinn som imidlertid gir uttrykk for at klassemiljøet i deres klasse er utfordrende og føles utrygt. Opplæringsloven sier at alle (vår utheving) elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Andre instanser og foresatte gav uttrykk for det samme.

De fleste foresatte vi snakket med var ikke fornøyd med skolens forebyggende arbeid. De påpekte at skolen ikke hadde iverksatt gode nok tiltak i skolegården i friminuttene, slik at alle elevene kunne ha det trygt og godt. Det ble sagt at det var veldig mye støy i klassene, samt at en klasse hadde hatt dårlig skolemiljø i tre år

uten at skolen hadde klart å endre på det. Dette ble bekreftet i samtale med innsatsteam mot mobbing. Til dette svarte rektor at de nå har og skal iverksette tiltak for å skape et trygt og godt skolemiljø i friminuttene. I tillegg til at kommunepsykologen skal inn å veilede i en klasse på skolen. Likevel er vi usikre på om Kongsgårdmoens forebyggende arbeid er tilstrekkelig til å ivareta et trygt og godt skolemiljø i alle klasser, for alle elever, samt i friminuttene. Vi vil her fremheve igjen at det var elever ved skolen som uttrykte at de ikke hadde et trygt og godt skolemiljø i sin klasse.

- **Sikrer at Kongsgårdmoen skole informerer elever og foresatte så snart som mulig dersom de blir klar over forhold ved skolemiljøet som er til skade for elevens/elevens helse**

Skolen skal informere elevene og foreldrene om rettene etter kap. 9A. Dersom skolen finner ut at noe om skolemiljøet som kan skade helsen til elevene, skal elevene og foreldrene snarest mulig varsles om det.

Kongsgårdmoen skole har gode skriftlige rutiner for å informere foresatte og elever om retten etter kapittel 9A. I samtalene ble det bekreftet at dette ble gjort. Videre fremkom det at skolen varsler elever og foresatte så snart som mulig når de blir klar over forhold ved skolemiljøet som er til skade for elevens/elevens helse. Vi vil trekke frem at de fleste av elevene vi snakket med alle kjente til hva det ville si å ha et godt og trygt skolemiljø.

Når det gjelder uro/utfordringer i klasser og/eller klassemiljøet er dårlig, er vi imidlertid usikre på om skolen alltid varsler foresatte tilstrekkelig. Dette på bakgrunn av informasjon som kom frem i samtalene med foresatte. Det vi er usikre på er om skolen er flink nok til å informere foresatte om hvilke tiltak skolen iverksetter i klassene for å bedre skolemiljøet og virkningen av tiltakene. Dette gjelder også for noen få foresatte, for deres barn i enkeltsaker. Manglende informasjon til elever og foresatte om både det generelle og konkrete arbeidet med skolemiljøet på skolen og i enkeltsaker er i strid med gjeldende regelverk. Elever og foresatte skal få nok informasjon til å kunne vurdere om elevens rettigheter er oppfylt. Det er også viktig at informasjonen er tilgjengelig for alle mottakere, det vil si at den er forståelig og konkret.

Rektor uttaler at de arbeider med dette og at de gir informasjon til foresatte om skolemiljøet, samtidig som de har fokus på å ivareta taushetsplikten. Til tross for dette gjør informasjonen fra foresatte BKR usikre på om skolen informerer godt nok i alle tilfellene. Vi mener det er viktig at skolen arbeider med måten de holder foresatte informert om hvordan de arbeider med klassemiljøet i de ulike klassene og i enkeltsaker, herunder hvilke tiltak de iverksetter for å etablere et godt og trygt skolemiljø i klasser, der det er behov for det. Skolen bør også informere om effekten av iverksatte tiltak. Dette samtidig som de ivaretar taushetsplikten overfor enkeltelever.

- **Sikrer at Kongsgårdmoen skole oppfylder plikten til å følge med ved at de har tilstrekkelig tilsyn i friminuttene**

Innsendt dokumentasjon viser at skolen har rutiner som er egnet til å sikre at alle ansatte som arbeider på skolen kjenner til sin plikt til å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø. Det ble bekreftet i samtalene at rutinene var kjent og tatt i bruk. Det kom også frem at de ansatte var kjent med hva som ligger i plikten til å følge med.

Plikten til å følge med må leses i lys av formålet bak bestemmelsen i loven og at det derfor innebærer en plikt for den enkelte til å være årvåken og aktivt observere hvordan elevene agerer hver for seg og seg imellom. I tillegg skal følge med-plikten tilpasses de konkrete omstendighetene rundt elevene og ved skolen, herunder skolegården og antall vakter i friminuttene. På bakgrunn av det som kom frem i samtalene er vi imidlertid usikre på om skolen faktisk har organisert/delt opp skolegården på en god nok måte, samt har tilstrekkelige voksne personer ute til enhver tid, slik at de klarer å følge med på det som skjer ute i friminuttene. Vi viser her til at det som fremkom i samtalene om at oppdeling av skolegården og antall ansatte som var ute i friminuttene gjorde foresatte og andre instanser usikre på om skolen klarte å sikre at alle elevene hadde et trygt og godt skolemiljø i skolegården gjennom hele skoleåret, herunder somrene. Til dette svarer rektor at de nå og fremover skal arbeide med inspeksjon og at de for tiden har 12-15 voksne ute i friminuttene.

VKR vurderer likevel det slik at dersom det som ble sagt i samtalerne medfører riktighet ivaretar skolen ikke sitt ansvar til å følge med, og dette er uheldig. Som følge av informasjonen fra foresatte og tverrfaglig instans er vi usikre på skolen sikrer at følge med-plikten er tilpasset utformingen av skolegården på Kongsgårdmoen skole. Til tross for at skolen skal iverksette noen tiltak før og etter jul mener vi at det er viktig at skoleeier følger dette opp, for slik å sikre at plikten til å følge med oppfylles ved skolen.

- **Sikre at Kongsgårdmoen skole gir de ansatte tilstrekkelig opplæring i å gripe inn**

På bakgrunn av innsendt dokumentasjon, besvarelser fra lærerne og samtaler er det vårt inntrykk at alle ansatte vi var i kontakt med på skolen kjenner til plikten til å gripe inn og varsle ledelsen ved alvorlig mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Vår gjennomgang viser også at de ansatte vi snakket med kjenner til sin plikt vil undersøke ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø snarest mulig. Skolen er også kjent med at forhold utenfor skolen og skoletiden kan utløse aktivitetsplikten. Det kom imidlertid i frem fra de ansatte at det var ønske om mer kursing når det gjaldt å gripe inn. Det at ansatte gir uttrykk for et ønske om mer opplæring om det å gripe inn, kan være uttrykk for at de ansatte tar sin plikt på alvor, og/eller at de er i tvil om at det de gjør på området er riktig. Vi mener dette er et viktig signal fra de ansatte og det bør følges opp av skolen.

- **Sikre at Kongsgårdmoen skole overholder tiltaksplikten, følger opp og evaluerer tiltak overfor alle elever på skolen**

Når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt, skal skolen så langt det finnes egnede tiltak sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse viser at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. Oppl. § 9 A-4.

Tiltaksplikten skal ifølge forarbeidene tolkes utvidende, jf. Prop. 57 L (2016-2017) s. 25 og 78. Dette innebærer at skolen som en del av tiltaksplikten, også må følge opp tiltakene sine, evaluere virkningene og eventuelt legge til eller endre tiltak hvis det er nødvendig for å gi eleven et trygt og godt skolemiljø. Et egnet tiltak skal gjøre det som er tilstrekkelig for å gi eleven et trygt og godt skolemiljø. Siden det er umulig for skolen å vite helt sikkert hvor godt tiltakene faktisk vil fungere i fremtiden, er det viktig å understreke at plikten løper så lenge en elev ikke opplever å ha det trygt og godt på skolen. Hvis evalueringen for eksempel fremdeles viser at en elev opplever mobbing og andre krenkelses, skal dette føre til at skolen setter inn andre og mer intensive tiltak.

Vårt inntrykk er at skolen har satt inn egnede tiltak, i de sakene revisjonen har fått forelagt, for å sørge for at elev(er) får et trygt og godt skolemiljø, når eleven selv eller en undersøkelse viser at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Vi viser her til det som kom frem i innsendt dokumentasjon. Vi fikk blant annet forelagt tiltaksplaner som var signert av partene.

Skolen og skoleeier har likevel en plikt til å sikre at alle elevene har et trygt og godt skolemiljø ved blant annet å iverksette tiltak når de blir gjort klar over at elever og foresatte ikke opplever at skolemiljøet/klasse miljøet er trygt og godt. Videre skal skolen legge til rette for et godt skole-hjemsamarbeid. Det innebærer at skolen som den profesjonelle part må være lydhør for foresattes, elevs og tverrfaglige instanser opplevelser av skolemiljøet.

Vår samlede vurdering er at vi er usikre på om skolen overholder tiltaksplikten og plikten til å evaluere tiltakene overfor alle elever på skolen. Vi mener derfor at kommunen må sørger for at skolen overholder tiltaksplikten, følger opp og evaluere tiltakene overfor alle elever på skolen.

Til slutt vil vi trekke frem at administrasjonens bidrag til fremdrift og koordinering av denne revisjonen har vært veldig bra. Takket vært godt samarbeid og raske leveringer fra administrasjonen har vi klart å gjennomføre denne revisjonen på kortere tid enn først antatt.



Innhold

<i>Sammendrag</i>	1
<i>Innhold</i>	6
1. Innledning.....	9
1.1. Bakgrunn for prosjektet.....	9
1.2. Formål og problemstillinger	9
1.3. Avgrensning av undersøkelsen	9
1.4. Definisjoner	9
1.5. Beskrivelse av organiseringen av utdanningsområdet i Kongsberg kommune.....	11
2. Metode.....	11
2.1. Personvern.....	12
2.2. Leseveiledning	13
3. Revisjonskriterier.....	13
3.1. Kilder til revisjonskriterier	13
3.2. Utledning av revisjonskriterier og revisjonskriterier	13
4. Skoleeier og tverrfaglig samarbeid.....	15
4.1. Skoleeiers arbeid med skolemiljøet.....	15
4.2. Kommunens tverrfaglige arbeid på skolemiljøområdet.....	18
4.3. Vurdering	26
5. Kongsgårdmoen skole	27
5.1. Forebyggende arbeid.....	27
5.1.1. Kontinuerlig og systematisk arbeid.....	27
5.1.2. Informasjonsplikten	30
5.1.3. Råd og utvalg.....	32
5.1.4. Vurdering	32
5.2. Aktivitetsplikten.....	33
5.2.1. Følge med på skolemiljøet	34
5.2.2. Plikt til å gripe inn, varsle og undersøke	34
5.2.3. Plikt til å varsle skoleeier.....	35
5.2.4. Dokumentasjon.....	35
5.2.5. Vurdering	35
5.3. Aktivitetsplan.....	37
5.3.1. Iverksette tiltak	37
5.3.2. Høre barnet og barnets beste.....	37

5.3.3.	Skriftlig aktivitetsplan og oppfølging av iverksatte tiltak.....	38
5.3.4	Vurdering.....	38
6.	Skrim ungdomsskole	39
6.1.	Forebyggende arbeid.....	39
6.1.1.	Kontinuerlig og systematisk arbeid.....	39
6.1.2.	Informasjonsplikten	42
6.1.3.	Råd og utvalg.....	42
6.1.4	Vurdering	43
6.2.	Aktivitetsplikten.....	43
6.2.1.	Følge med på skolemiljøet	44
6.2.2.	Plikt til å gripe inn, varsle og undersøke	44
6.2.3.	Plikt til å varsle skoleeier.....	44
6.2.4.	Dokumentasjon.....	45
6.2.5.	Vurdering	45
6.3.	Aktivitetsplan.....	45
6.3.1.	Iverksette tiltak	46
6.3.2.	Høre barnet og barnets beste.....	46
6.3.3.	Skriftlig aktivitetsplan og oppfølging av iverksatte tiltak.....	46
6.3.4	Vurdering	46
7.	Skavanger skole.....	47
7.1.	Forebyggende arbeid.....	47
7.1.1.	Kontinuerlig og systematisk arbeid.....	47
7.1.2.	Informasjonsplikten	49
7.1.3.	Råd og utvalg.....	50
7.1.4	Vurdering	50
7.2.	Aktivitetsplikten.....	51
7.2.1.	Følge med på skolemiljøet	51
7.2.2.	Plikt til å gripe inn, varsle og undersøke	51
7.2.3.	Plikt til å varsle skoleeier.....	52
7.2.4.	Dokumentasjon.....	52
7.2.5.	Vurdering	52
7.3.	Aktivitetsplan.....	53
7.3.1.	Iverksette tiltak	53
7.3.2.	Høre barnet og barnets beste.....	53
7.3.3.	Skriftlig aktivitetsplan og oppfølging av iverksatte tiltak.....	54
7.3.4.	Vurdering	54
8.	Berg skole	55

8.1.	Forebyggende arbeid.....	55
8.1.1.	Kontinuerlig og systematisk arbeid.....	55
8.1.2.	Informasjonsplikten	57
8.1.3.	Råd og utvalg.....	57
8.1.4.	Vurdering	58
8.2.	Aktivitetsplikten.....	58
8.2.1.	Følge med på skolemiljøet	58
8.2.2.	Plikt til å gripe inn, varsle og undersøke	59
8.2.3.	Dokumentasjon.....	59
8.2.4.	Vurdering	59
8.3.	Aktivitetsplan.....	60
8.3.1.	Iverksette tiltak	60
8.3.2.	Høre barnet og barnets beste.....	60
8.3.3.	Skriftlig aktivitetsplan og oppfølging av iverksatte tiltak.....	61
8.3.4.	Vurdering	61
9.	Oppsummering og anbefaling	61
	<i>Referanser.....</i>	<i>63</i>
	<i>Vedlegg 1 – Uttalelse fra rådmann datert 17. januar 2020.....</i>	<i>64</i>
	RÅDMANNENS UTTALELSE.....	64
	<i>Vedlegg 2 – RSK 001 – Standard for forvaltningsrevisjon.....</i>	<i>65</i>
	<i>Vedlegg 3 - Metode.....</i>	<i>67</i>
	<i>Vedlegg 4 - Utledning av revisjonskriterier</i>	<i>69</i>

1. Innledning

1.1. Bakgrunn for prosjektet

Kontrollutvalget i Kongsberg kommune vedtok våren 2019 at Viken Kommunerevisjon IKS (VKR) skal gjennomføre en forvaltningsrevisjon av elevenes psykososiale skolemiljø i kommunen.

Prosjektet er bestilt på bakgrunn av områder valgt ut i vedtatt plan for forvaltningsrevisjon og overordnet analyse for perioden 2016-2019.

1.2. Formål og problemstillinger

Prosjektets formål er å vurdere kommunens etterlevelse av regelverket på området, samt belyse om kommunen har tilfredsstillende rutiner og praksis for å ivareta elevenes psykososiale arbeidsmiljø.

I denne forvaltningsrevisjonen skal vi belyse følgende hovedproblemstilling:

Er kommunens håndtering av elevenes skolemiljø tilfredsstillende?

Det er utledet fire delproblemstillinger ut problemstillingen.

1. Følger kommunen opp sentrale lovmessige krav til forebyggende arbeid på området?
2. Følger kommunen opp lovmessige krav til aktivitetsplikt?
3. Følger kommunen opp krav til at det iverksettes tiltak for den enkelte elev ut fra aktivitetsplanen?
4. Følger kommunen opp at iverksatte tiltaket har ønsket effekt?

1.3. Avgrensning av undersøkelsen

Vi presiserer at prosjektet kun tar for seg de områder og temaer som faller inn under de problemstillingene som fremgår av kapittel 1.2. Vurderinger og konklusjoner omfatter derfor bare disse avgrensede definerte områdene eller temaene.

Kontrollutvalget har bedt om at vi gjennomfører forvaltningsrevisjonen mot følgende skoler:

- Skavanger skole – 3., 5. og 7. trinn
- Kongsgårdmoen skole - 3., 5. og 7 trinn
- Skrim ungdomsskole - 9. og 10. trinn
- Berg skole – 4. trinn

1.4. Definisjoner

Skolemiljø¹

Grunnskoleopplæring er obligatorisk i Norge. Derfor er det viktig at alle elever har et trygt og godt skolemiljø. Skolemiljøet skal fremme helse, trivsel og læring for elevene. Eleven har en individuell rett til et trygt og godt psykososialt og fysisk skolemiljø. For det psykososiale miljøet er det elevens egen opplevelse som er avgjørende.

Kapittel 9 A i opplæringsloven (oppl.) skal bidra til at elevene har det trygt og godt på skolen, slik at elevene trives og kan lære best mulig. Reglene gir eleven en individuell rett og inneholder en fremgangsmåte for hvordan skolen og fylkesmannen skal behandle sakene på best mulig måte.

¹ Udir 3-2017 - Skolemiljø

(footnote continued)

Reglene om skolemiljøet er vedtatt av Stortinget, og det er ikke valgfritt for skolene og skoleeierne å følge dem. Reglene skal sikre elevenes rettsikkerhet i saker som gjelder skolemiljøet.

Aktivitetsplikten²

Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. For å sikre elevene denne retten, har skolen en aktivitetsplikt etter oppl. § 9 A-4. Formålet med denne aktivitetsplikten er å sikre at skolene handler raskt og riktig når en elev ikke har det trygt og godt på skolen.

Skolens aktivitetsplikt er delt i fem handlingsplikter. Alle som arbeider på skolen har plikt til å følge med, gripe inn og varsle hvis de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Skolen har plikt til å undersøke og sette inn egnede tiltak som sørger for at eleven får et trygt og godt skolemiljø.

Aktivitetsplikten innebærer at skolen skal sørge for elevenes medvirkning. Dette gjøres ved at involverte elever blir hørt og at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i skolen sitt arbeid. Skolen må ta hensyn til barnets beste i alle vurderinger og handlinger for å oppfylle aktivitetsplikten.

Det er en skjerpet aktivitetsplikt i saker der ansatte krenker elever, jf. oppl. § 9 A-5. Dersom en som arbeider på skolen får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider på skolen utsetter en elev for krenkelser som mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks varsle rektor. Hvis det er en i ledelsen som står bak krenkelsen, skal skoleeier varsles direkte av den som fikk mistanke om eller kjennskap til krenkingen.

Aktivitetsplan³

Skolen har et todelt dokumentasjonskrav. Det stilles både krav om at skolen lager en skriftlig plan (aktivitetsplan) når det settes inn tiltak i en enkeltsak, jf. oppl. § 9 A-4 sjette ledd, og at skolen dokumenterer mer overordnet hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten, jf. oppl. § 9 A-4 syvende ledd.

Skolen skal lage en skriftlig aktivitetsplan når det skal gjøres tiltak i en sak, jf. oppl. § 9 A-4 sjette ledd første punktum. Plikten til å lage en skriftlig aktivitetsplan utløses samtidig som tiltaksplikten for skolen etter oppl. § 9 A-4 fjerde ledd, jf. Prop. 57 L (2016-2017) s. 32. Dette vil være når skolen får kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt på skolen, enten gjennom undersøkelser på eget initiativ eller etter at en elev selv sier ifra.

Innholdet i aktivitetsplanen er angitt i oppl. § 9 A-4 sjette ledd bokstav a) til e). I aktivitetsplanen skal det stå hvilket problem tiltakene skal løse, hvilke tiltak skolen har planlagt, når tiltakene skal gjennomføres, hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene og når tiltakene skal evalueres. Det er presisert i forarbeidene at dette kun er minimumskrav, jf. Prop. 57 L (2016-2017) s. 33 og 78.

Når det gjelder omfanget av aktivitetsplanen, går det frem av forarbeidene at minstekravene til opplysninger etter oppl. § 9 A-4 sjette ledd bokstav a) til e) må tilpasses den enkelte saken. Det vil for eksempel kunne være forsvarlig med en kortere og mer skjematisk aktivitetsplan i saker der skolen setter inn tiltak tidlig i prosessen og tiltakene er enkle, enn i saker der tiltakene og saksforholdet er mer sammensatt og komplekst. Dessuten trenger ikke en aktivitetsplan å knytte seg opp mot en bestemt elev, men den kan ta for seg en situasjon eller utfordring som omfatter flere. Bortsett fra at aktivitetsplanen skal være skriftlig, stilles det ikke andre formkrav til aktivitetsplanen, jf. Prop. 57 L (2016-2017) s. 33 og 79.

² Udir 3-2017 - Skolemiljø

³ Udir-3-2017 - Skolemiljø

1.5. Beskrivelse av organiseringen av utdanningsområdet i Kongsberg kommune

Oppvekstkantoret er en stabsavdeling under kommunalsjef for oppvekst. Kontoret behandler saker knyttet til opptak til grunnskole og barnehage, skolebytte, skoleskyss og lengre permisjoner. Kontoret støtter barnehager og skoler i pedagogisk utviklingsarbeid. Kontoret har også den administrative oppfølging av etablering, godkjenning og tilskuddsordninger til private barnehager. Avdelingen har en særlig rolle som utrednings- og utviklingsaktør i forhold til hele oppvekstløpet.

Leder for oppveksttjenesten er Håvard Ulfnes. Ulfnes er kommunalsjef for oppvekstsektoren, barn og familie. Oppvekstkantoret har to skolefaglige rådgivere med følgende ansvarsområder; utviklings- og kvalitetsarbeid, etter- og videreutdanning, rådgivning og veiledning av skoler samt forvaltningsoppgaver knyttet til områder som utsatt/fremskutt skolestart, fritak fra opplæringsplikten, skoleskyss, skolebytte og elever bosatt utenfor kommunen.

Det er ni barneskoler i Kongsberg kommune, en naturskole og to felles barn- og ungdomsskoler, hvorav en er privat. Det er også tre ungdomsskoler i kommunen. I tillegg er det grunnskole for voksne og norskopplæring for fremmedspråklige.

2. Metode

Prosjektet er gjennomført av revisjonens egne ansatte på bakgrunn av kravene som stilles til gjennomføring av forvaltningsrevisjon som prosjekt, jfr. RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon. Utdrag fra RSK 001 ligger i vedlegg 2 og en bredere forklaring av metode er i vedlegg 3.

Vår gjennomgang har tatt utgangspunkt i lover og regler på området. Faktaopplysningene er innhentet ved gjennomgang av innsendt dokumentasjon fra kommunen og skolene.

Under følger en beskrivelse av valgte metoder i denne revisjonen.

Dokumentasjon

Det meste av dokumentasjonen er for perioden 2017 frem til våren 2019. Prosedyrer og rutinebeskrivelser, funksjonsbeskrivelser, referater, ROS-analyser samt beskrivelse av kommunens internkontrollsystem er gjennomgått. Dataene er bearbeidet og analysert. I tillegg fikk vi tilsendt og gjennomgikk de aktivitetsplanen skolene hadde utarbeidet, samt dokumenter i enkeltsaker som vi ble gjort kjent med gjennom revisjonen.

Intervjuer

Informasjonen som er presentert i dette prosjektet er innhentet blant annet gjennom spørreskjema til lærerne på de trinnene som var en del av revisjonen og intervjuer med elever, enkelte ansatte grupper, ledelsen på skolen, samt ansatte i andre etater som arbeider tverrfaglig med å sikre et trygt og godt skolemiljø i Kongsberg kommune.

Vi har hatt samtaler med ansatte i følgende stillinger fra fire skolene;

- Elever (52)
- Rektorer (4)
- SFO ledere (3)
- Miljøterapeut (2)
- Sosialrådgiver (1)
- Spesped. koordinator (2)

Vi har også mottatt spørreskjema fra lærerne på de trinnene vi gjennomførte revisjon med. Totalt 38 ansatte ved skolene svarte på spørreskjemaet.

I tillegg har vi hatt samtaler med:

- Kommunepsykologen
- PPT-rådgivere (3)

- Psykososialt team (1)
- Innsatsteam mot mobbing (4)
- Helsesykepleiere (3)

I intervjuene ble intervjuobjektene blant annet bedt å fortelle om:

- Rutiner og myndighet/ansvar innenfor arbeidet med et trygt og godt skolemiljø
- Hvordan arbeidet med skolemiljøet dokumenteres
- Hvordan elever og foresatte involveres i arbeidet med skolemiljøet
- Hvordan foresatte og elever får informasjon om skolemiljøet/klassemiljøet på deres skole
- Møtearenaer og tema/agenda
- Kompetanse
- Om hvordan barn blir hørt
- Hvordan råd og utvalg blir involvert i arbeidet med å sikre et trygt og godt skolemiljø
- Hvordan kommunen og skolene arbeider tverrfaglig på området for revisjonen

Totalt snakket vi med 114 elever og ansatte tilknyttet temaet for revisjonen. Det ble skrevet referat fra alle samtaler. De ble verifisert av samtaleobjektene. Vi brukte tilpassede spørreskjema i samtaler.

Revisjonen snakket også med foresatte på alle fire skolene. Totalt møtte 49 foresatte og delte sine erfaringer med skolens arbeid med skolemiljøet og klassemiljøet. Foresatte ble blant annet spurt om:

- Hvordan de opplevde at skolemiljøet på dere skole var
- Hvordan klassemiljøet i deres barns klasse var
- Om skolen informerte dem om reglene for 9a
- Om de fikk informasjon om skolemiljøet generelt og spesielt
- Om råd og utvalg var opprettet og fungerte

Vi innhentet også en redegjørelse fra kommunalsjefen etter at all dokumentasjon var gjennomgått og intervjuene var gjennomført.

Med gyldige data (validitet) menes at det skal være samsvar mellom problemstillingene og revisjonskriteriene for undersøkelsen, og de data som er samlet inn. Vi mener at data i denne undersøkelsen er egnet til å svare på problemstillingene ved at vi har relevant og tilstrekkelig informasjon. Gyldighet er sikret gjennom kombinasjon av fakta og funn fra dokumentanalyse, gjennomgang av saksdokumenter, samt muntlig informasjon fra kommunen.

Med pålitelige data (reliabilitet) mener vi at data skal være mest mulig presise og nøyaktige. For å sikre at data er pålitelige, er det nødvendig å vurdere eventuelle feilkilder. Dette er ivaretatt ved kvalitetssikring av faktaopplysningene som fremkommer i dokumenter, og verifisering av faktaopplysninger fra møte og mottatt informasjon/dokumentasjon. Rapportens innhold er gjennomgått med kommunalsjef, rektorene, tverrfaglige instanser og skolefaglige rådgiver. Fakta ble gjennomgått og kontrollert i møte med rektorene og kommunalsjefen i Kongsberg kommune 26. 11.2019, samt at de enkelte instanser fikk frist for å komme med skriftlig tilbakemelding. BKR har gått igjennom tilbakemeldingene og tatt de fleste inn i rapporten.

Vi vurderer at informasjonen vi har innhentet i forbindelse med revisjonen av skolemiljøet i Kongsberg kommune er relevant, pålitelig og gyldig, og finner at dette er tilfredsstillende. BKR's vurdering er at metodebruk og kildetilfang i denne forvaltningsrevisjonen har gitt tilstrekkelig grunnlag til å gi svar på problemstillingene som kontrollutvalget har vedtatt.

2.1. Personvern

Eventuelle personopplysninger som blir innhentet i forbindelse med en forvaltningsrevisjon vil være minimale, de vil være tilstrekkelig sikret og kun være tilgjengelige for dem det er nødvendig for. BKR tilstreber å kun etterspørre data som inneholder personopplysninger der det er nødvendig. Der det er behov

for bruk av lydopptak vil samtykke bli innhentet og personopplysningene behandlet på en måte som tilfredsstillende kravet i ny personvernforordning.

Alle personopplysninger ble under arbeidet med forvaltningsrevisjonen av skolemiljøet i Kongsberg oppbevart på en slik måte at det tilfredsstillende kravene i ny personvernforordning⁴. Når arbeidet er avsluttet vil opplysninger som ikke må oppbevares som revisjonsbevis bli slettet.

For ytterligere beskrivelse av metode, se vedlegg 3.

I rapporten vil lærernes svar falle inn under samtalebegrepet. Dette gjøres av personvern hensyn.

Utkast til rapport er oversendt rådmannen i kommunen. Rådmannens merknader er vedlagt rapporten.

2.2. Leseveiledning

BKR har valgt å behandle de fire skolene hver for seg i egne hovedkapitler (kap. 5- 8.). Hvert hovedkapittel har delkapitler. Vi vil foreta vurderinger for hvert delkapittel, på de problemstillinger og revisjonskriterium som blir omhandlet i delkapittelet. Først vil vi imidlertid ta for oss hvordan skoleeier ivaretar sitt ansvar etter opplæringslovens kap. 9A, samt det tverrfaglige samarbeidet i kommunen på området psykososialt skolemiljø (kap. 4).

Til slutt kommer en kort oppsummering og anbefalinger (kap. 9).

Det som er beskrevet i tekstboks er enten gjengivelse av fakta, referat fra samtaler eller problemstillinger og revisjonskriterier.

3. Revisjonskriterier

Revisjonskriterier er en samlebetegnelse for krav og forventninger som benyttes for å vurdere kommunens virksomhet, økonomi, produktivitet, måloppnåelse, regeletterlevelse osv. Sammenholdt med faktabeskrivelsen danner revisjonskriteriene basis for de analyser og vurderinger som foretas, de konklusjoner som trekkes, og de er et viktig grunnlag for å kunne dokumentere avvik eller svakheter.

3.1. Kilder til revisjonskriterier

Vi har lagt til grunn følgende kilder til utarbeidelsen av revisjonskriterier:

- Kommuneleien
- Opplæringsloven § 9 A
- Forskrift til opplæringsloven
- Utdanningsdirektoratets rundskriv Udir 3-2017 – Skolemiljø
- Grunnlovens § 104.
- Barnekonvensjonens art 3 og 12
- Veiledere på området
- Elevundersøkelsen

3.2. Utledning av revisjonskriterier og revisjonskriterier

Hovedproblemstilling

Er kommunens håndtering av elevenes psykososiale skolemiljø tilfredsstillende?

Delproblemstillinger ut fra problemstilling:

1. Følger kommunen opp sentrale lovmessige krav til forebyggende arbeid på området?

⁴ GDPR – EUs nye datasikkerhetsforordning

2. Følger kommunen opp lovmessige krav til aktivitetsplikt.
3. Følger kommunen opp krav til at det iverksettes tiltak for den enkelte elev ut fra aktivitetsplanen.
4. Følger kommunen opp at iverksatte tiltaket har ønsket effekt?

1. Følger kommunen opp sentrale lovmessige krav til forebyggende arbeid på området?

Vi har utledet følgende revisjonskriterier:

- Skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme helse, miljø og sikkerheten til elevene, slik at kravene i loven blir oppfylt og det skal fremgå at rektor er ansvarlig for arbeidet.
 - Herunder ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering.
- Skolen skal informere elevene og foresatte om retten etter kap. 9A og varsle elever og foresatte så snart som mulig dersom de blir klar over forhold ved skolemiljøet som er til skade for elevens helse.
- Skolen skal holde råd og utvalg orientert om alt som er viktig for skolemiljøet og utarbeide ordensreglement for den enkelte skole.
- Rutinene skal være kjent og tatt i bruk i organisasjonen

2. Følger kommunen opp lovmessige krav til aktivitetsplikt?

Vi har utledet følgende revisjonskriterier:

- Alle som arbeider på skolen skal følge med på om eleven har et trygt og godt skolemiljø.
- Alle som arbeider på skolen skal gripe inn, varsle og undersøke.
- Rektor skal varsle skoleeier dersom det er en lærer som krenker en elev.
- Skolen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.

3. Følger kommunen opp krav til at det iverksettes tiltak for den enkelte elev ut fra aktivitetsplanen?

Vi har utledet følgende revisjonskriterier:

- Skolen skal sette inn egnede og lovlige tiltak når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt eller en undersøkelse viser det samme.
- Skolen skal høre de involverte elevene og barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens arbeid.
- Skolen skal lage en skriftlig plan (aktivitetsplan) når det treffes tiltak på bakgrunn av en faglig vurdering i en sak

4. Følger kommunen opp at iverksatte tiltaket har ønsket effekt?

Vi har utledet følgende revisjonskriterium:

- Skolen skal sørge for å fortsette å vurdere ulike tiltaks effekt og sette inn tiltak som etter en faglig vurdering er egnet til å sikre elevene et trygt og godt skolemiljø.

Nærmere utledning av revisjonskriteriene følger i vedlegg 4.

4. Skoleeier og tverrfaglig samarbeid

Innledningsvis ønsker BKR å understreke at hensikten med rapporten ikke har vært å generalisere fra dårlige opplevelser vi har hørt om fra foresatte, og utlede fra dette at disse synspunktene er gjeldende for alle. Vi snakket med et fåtall av de foresatte ved hver enkelt skole. Vi kan dermed ikke utelukke at andre foresatte har en annen oppfattelse av skolens arbeid med skolemiljøet generelt og spesielt. Like fullt er det skolens og skoleeiers ansvar å følge opp *alle* foresatte og *alle* elever som ikke har det trygt og godt på skolen, og deres tilbakemeldinger må tas med som en del av helhetsbildet.

4.1. Skoleeiers arbeid med skolemiljøet

Dette kapittelet fokuserer på hovedproblemstilling:

Er kommunens håndtering av elevenes psykososiale skolemiljø tilfredsstillende?

Til denne problemstillingen har vi utledet følgende revisjonskriterium:

- Skoleeier skal sikre at skolen sikrer at alle elever har et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring

Dette skriver skoleeier om hvordan de arbeider med skolemiljøet i Kongsberg:

«Skolen skal jobbe forebyggende, kontinuerlig og systematisk for å fremme et godt psykososialt skolemiljø. Oppl. §§9A-3 og 9A-8

Kompetanseheving for skoleledere §9A

Fylkesmannen i Buskerud gjennomførte kompetanseheving på §9A høsten 2016 og høsten 2018. Alle rektorer, samt andre skoleledere deltok på dette.

Tema på rektormøte

Det er utarbeidet et årshjul for rektorsamarbeid, som viser hvilke tema man skal jobbe med på møtene i det ulike periodene. Oppfølging av elevundersøkelsen og § 9A står som egne punkt på årshjulet.

Skoleeiers forsvarlige system:

1310. no er et verktøy som blir brukt for å følge opp at skolene oppfyller lovkrav. Skolene kvitterer at de har gjennomført alle aktivitetene i årshjulet. Dette blir fulgt opp med påminnelser dersom det ikke er gjort innen tidsfrist. Skoleeier kan dermed avdekke om gjøremål ikke er gjennomført på den enkelte skole. Gjøremål som omhandler § 9A er lagt inn i årshjulet med frister:

Frist	Tittel	Ansvarlig	Mer	Tildelt	Angr Slette tildelin
15.08.2019	Legge inn gjøremål i eget årshjul	Enhetsleder	↓	✓	🗑️
20.08.2019	Enkeltvedtak for spesialundervisning skoleåret er fattet	Enhetsleder	↓	✓	🗑️
20.08.2019	Minoritetsspråklige elever - fatte vedtak	Enhetsleder	↓	✓	🗑️
20.08.2019	Informasjon til ansatte ved oppstart av nytt skoleår	Enhetsleder	↓	✓	🗑️
21.08.2019	Samtlige ansatte kjenner til loven om elevenes skolemiljø	Enhetsleder	↓	✓	🗑️
21.08.2019	Informasjon til foresatte	Enhetsleder	↓	✓	🗑️
22.08.2019	PLIVO	Enhetsleder	↓	✓	🗑️
23.08.2019	Vedtak om skoleskyss er fattet	OK	↓	✓	🗑️
24.08.2019	Del ut skolefravær brosjyre	Enhetsleder	↓	✗	
27.08.2019	Ståstedsanalysen	Enhetsleder	↓	✗	

31.08.2019	Samtlige foreldre og elever har fått beskjed om rettighetene i §9A	Enhetsleder	↓	✓	🗑️
01.09.2019	Nasjonale prøver, enkeltvedtak om fritak	Enhetsleder	↓	✓	🗑️
01.09.2019	Nasjonale prøver, informasjon og registrering	Enhetsleder	↓	✓	🗑️
01.09.2019	Opplæringsplaner for året skal være ferdig	Enhetsleder	↓	✓	🗑️
01.09.2019	Veiledning av nyutdannede lærere	OK	↓	✓	🗑️
01.09.2019	Positivt skolemiljø	Enhetsleder	↓	✓	🗑️
02.09.2019	Gjennomføre skoletur	Enhetsleder	↓	✗	
05.09.2019	Utekontaktene	Enhetsleder	↓	✗	
10.09.2019	IKT opplæring av nye lærere	OK	↓	✓	🗑️
10.09.2019	Gjennomgang/revisjon av skolens ordensreglement	Enhetsleder	↓	✓	🗑️
15.09.2019	IOP for elever med vedtak om spesialundervisning	Enhetsleder	↓	✓	🗑️
26.09.2019	Gjennomgang av rutiner for tidlig innsats, spesialundervisning, og særskilt språkopplæring	Enhetsleder	↓	✗	
28.09.2019	Nasjonale prøver, gjennomføring	Enhetsleder	↓	✗	
30.09.2019	Foreldremøter er gjennomført på alle trinn	Enhetsleder	↓	✓	🗑️
30.09.2019	Oversikt over elever med spesielle behov	Enhetsleder	↓	✗	
01.10.2019	Konstituering av Samarbeidsutvalget	Enhetsleder	↓	✓	🗑️
01.10.2019	Konstituering av Skolemiljøutvalg	Enhetsleder	↓	✓	🗑️
01.10.2019	Konstituering av FAU	Enhetsleder	↓	✓	🗑️

§ 9A i Oppdragsbrev og tema på skolebesøk

Som en del av oppfølging fra skoleeier, utarbeider kommunalsjefen et oppdragsbrev til skolene. Oppdragsbrevet baserer seg på årsplan for oppvekst som blir utarbeidet på bakgrunn av budsjett og handlingsprogram. Oppdragsbrevet danner grunnlaget for lederavtalen. Dette viser hvilke fokusområder som er prioritert fra kommunalt hold i det kommende året. Elevenes skolemiljø er en del av disse prioriteringene. Med dette som utgangspunkt utarbeider hver enkelt skole sin egen kvalitetsutviklingsplan hvor de definerer sine egne utviklingsområder og setter sine egne mål.

Den lokale kvalitetsutviklingsplanen og skolenes data i Conexus Insight og Conexus Engage. (både læringsresultater og data omkring læringsmiljø) er utgangspunktet for skoleeiers høstmøte på hver enkelt skole. Her blir status gjennomgått og tiltak drøftet.

Skolen skal gi elevene og foresatte tilstrekkelig og forståelig informasjon om retten til et trygt og godt psykososialt skolemiljø, skolens aktivitetsplikt, skjerpede aktivitetsplikt og retten til å melde sak til FM.

Nettsiden- Positivt skolemiljø

Kommunen har egen hjemmeside med informasjon om § 9A. Noe av info er felles, blant annet saksgang ift 9A og tilgang til maler osv.

<http://forebyggingavmobbing.no/kongsberg-kommune/#>

Undersider viser aktiviteter for et positivt skolemiljø på hver enkelt skole.

Kommunen skal følge opp at skolen oppfyller sin plikt til å varsle, gripe inn, undersøke og sette inn egnede tiltak ved mistanke eller kjennskap til at en som arbeider på skolen har krenket en eller flere elever. (§§ 9A-3, 9A-4 og 9A-5)

Dette blir fulgt opp med informasjon og gjennomgang for skoleledere. Varsling går fra rektor til kommunalsjef for oppvekst.

Data fra Elevundersøkelsen

Trivsel og mobbing

Elevundersøkelsen

Snitt	Kongsberg kommune (18-19)	Kongsgårdmoen skole (18-19)	Skavanger skole (18-19)	Skrim ungdomsskole (18-19)	Kongsgårdmoen skole (17-18)	Skavanger skole (17-18)	Skrim ungdomsskole (17-18)	Kongsgårdmoen skole (16-17)	Skavanger skole (16-17)	Skrim ungdomsskole (16-17)
1. Motivasjon og mestring										
1.1 Motivasjon	3,80	3,97	3,67	3,67	4,10	3,85	3,73	3,89	3,64	3,85
1.2 Innsats	4,18	4,23	4,13	3,92	4,23	4,31	4,06	4,12	4,01	4,14
1.3 Mestring	4,03	4,13	3,89	3,90	3,99	4,05	3,97	3,90	3,98	3,99
1.4 Faglig utfordring	4,20	4,10	3,92	4,21	4,01	3,91	4,39	4,01	3,79	4,41
1.5 Relevant opplæring	3,79	-	-	3,77	-	-	3,86	-	-	3,89
2. Arbeidsmiljø										
2.1 Trivsel	4,33	4,45	4,22	4,12	4,36	4,33	4,18	4,21	4,22	4,34
2.2 Trygt miljø	4,22	4,23	4,23	4,04	4,29	4,35	4,06	4,18	3,89	4,22
2.5 Mobbing blant elever	4,73	4,62	4,63	4,64	4,74	4,55	4,64	4,50	4,43	4,75
2.6 Digital mobbing	4,88	4,95	4,81	4,83	4,83	4,79	4,76	4,89	4,63	4,87
2.7 Mobbing fra voksne	4,93	4,98	4,93	4,86	4,94	4,97	4,82	4,90	4,93	4,83
T 10 - Fysisk læringsmiljø	4,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ALLE MED og T1

Kongsberg kommune deltar sammen med 7 andre kommuner i utviklingsarbeidet ALLE MED.

Hovedmålene i dette arbeidet er:

- *Alle barn og unge opplever mestring hver dag*
- *Alle barn og unge er ressurser i et inkluderende fellesskap som fremmer helse, trivsel, lek og læring*
- *Personalet deltar aktivt i profesjonelle læringsfellesskap hvor alle reflekterer over felles verdier og vurderer og videreutvikler sin pedagogiske praksis til barn og unges beste*
- *Alle barnehager, skoler og PPT benytter data og forskningsbasert kunnskap for å drive systematisk utvikling av læringsmiljøet*

I forbindelse med dette arbeidet, ble det høsten 2018 gjennomført en omfattende kartlegging (T1)

Spørreundersøkelsen ble gjennomført hos alle elever, lærere, fagarbeidere og skoleledere, samt foresatte.

Et utdrag av dataene fra undersøkelsen ligger vedlagt. Dette viser både en oversikt over spørsmål og data på kommunalt nivå, samt de utvalgte skolene.»

VKR innhentet også en redegjørelse fra kommunalsjefen. Nedfor i tabellen gjengis noen av spørsmålene og svarene fra kommunalsjefen. De spørsmålene og svarene som ikke er med i tabellen vil bli tatt inn i rapporten der de naturlig hører hjemme.

Spørsmål	Svar
Hvilken rolle har skoleeier for å sikre at skolene henvender seg til andre og rette instanser til rett tid i saker som gjelder skolemiljøet generelt og spesielt?	<p>Generelt har Kongsberg kommune et godt system for skolebasert vurdering herunder læringsmiljø. Skoleeier følger opp skolenes rutiner ved bruk av 1310.</p> <p>https://www.1310.no/index.php?pageID=1 nettressursen http://forebyggingavmobbing.no/skoler/# og avvikssystemet.</p> <p>Skolene utarbeider årlige kvalitetsutviklingsplaner som sier noe om hva de skal ha fokus på. I tillegg følges lederne opp gjennom lederavtalen hvor det er et eget mål som omhandler læringsmiljø, ledersamtaler, månedlige rektormøter med årshjul og kommunalsjefens skolehøstmøter hvor både ledelsen plangruppe og ATV deltar, hvor læringsmiljø og bruk av rutinene blir diskutert. Ihht rutinene skal PPT kontaktes når skolen gjøres kjent med en sak. Innsatsteamet mot mobbing blir ofte brukt. Helseyskepleiere er fast på alle skoler og brukes flittig. De rapporterer til psykososialt team ved behov. Jeg gjennomfører månedlige møter med lederne av PPT, BV og helsestasjon hvor system- og individ tiltak blir satt på agendaen.</p> <p>Kongsberg kommune er i ferd med å innføre faste tverrfaglige team på alle skolene i kommune, som vil være i drift fra januar 2020.</p>
Gjennomfører skoleeier en konkret evaluering av det arbeidet som gjøres på skolene for å sikre et trygt og godt skolemiljø?	I forbindelse med oppdragsbrevet som er skoleeieres bestilling til skolene og i forbindelse med tilstandsrapporten til kommunestyret gjennomfører skoleeier en evaluering arbeidet med skolemiljøet. Kommunen bruker Connexus insight. Temaet på skolenivå er gjenstand for diskusjon på høstmøter og i ledersamtaler.
Hvordan sikrer skoleeier at rektor faktisk varsler når de blir klar over at en ansatt krenker en elev/er?	Det bygger på tillit mellom eier og skoleleder. Rektorene har fått opplæring i forvaltning av §9-5a og dette er den eneste paragrafen i loven som er så tydelig på at skoleeier skal underrettes. Jeg opplever at rektorene trenger støtte og har behov for å diskutere slike saker, både når det er mistanke og når det kreves tiltak.
Hvordan sikrer skoleeier at skolen kartlegger og iverksetter tiltak til rett tid?	I de 9-a sakene som er påklaget til fylkesmannen etter at den nye lovhjemmelen ble innført, har skolen/kommunen nesten uten unntak fått medhold i at både kartlegging og tiltak er slik en kan forvente fra skolens side. Viser for øvrig til svarene over om system, dialog og oppfølgingstiltak.

4.2. Kommunens tverrfaglige arbeid på skolemiljøområdet

PP-tjeneste (PPT) og Oppfølgingstjeneste (OT) – (PPT-OT)

PPT-OT har en ordning med faste kontaktpersoner for hver skole. Kontaktpersonene skal gjøre PPT-OT mer tilgjengelig, samt bidra til kontinuitet og ved behov, faste avtaler om møtetidspunkt.

For å få til et systematisk og forpliktende samarbeid med skolene, ønsker PPT-OT at samarbeidet organiseres i regelmessige ressursgruppemøter.

PPT-OT anbefaler følgende rutiner for grunnskolen:

1. Bekymring rundt enkeltelever drøftes med foresatte før PPT-OT kontaktes. Skolen skal jobbe grundig med analyse og utprøving av ulike tiltak innenfor den ordinære opplæringen.
2. I første omgang kan møter med PP-tjenesten gjennomføres uten foresatte tilstede. Dersom elever drøftes med navn, skal det foreligge samtykke fra foreldrene, eller de skal delta.
3. Dersom det i ressursgruppemøtet konkluderes med henvisning til PPT-OT, skal henvisningsskjema anvendes. Pedagogisk rapport fylles ut, og Pedagogisk Analyse legges ved. Dersom PA ikke er aktuelt i saken, skal Kartlegging og Dokumentasjon også vedlegges.
4. Re-vurdering (gjentatt tilmelding) kan gjennomføres etter at sakkyndig vurdering går ut, eller at behovet endres. Det er skolen i samarbeid med foreldrene, som har ansvar for å ta kontakt med PPT. Pedagogisk rapport skal fylles ut på nytt og utgjør dokumentasjon for gjentatt tilmelding. I tillegg er det aktuelt å legge ved oppdaterte kartleggingsresultater.

I samtaler ble det sagt at:

På systemnivå har PPT alltid perspektivet om å ivareta læringsmiljøet på skolen i forhold til elevenes psykososiale miljø, tilstedeværelse og læringsutbytte. PPT er i stor grad avhengige av at skolene tar kontakt og melder behov, men PPT kan også ta opp saker selv dersom PPT får opplysninger gjennom arbeid med en individsak.

PPT har i tillegg uformell kontakt med skolene og rektor. De tar da opp ulike problemstillinger. Det er åpenhet for å ringe og snakke med hverandre. Hver skole tar lett kontakt med skolens PPT-rådgiver. PPT-rådgiverne har også ressursgruppe møte med skolen fast en gang i måneden. I dette møtet vil andre aktuelle aktører bli kalt inn ved behov. Det kan være helsesykepleier eller BUP. I tillegg deltar PPT på administrasjonsmøte to ganger i løpet av skoleåret.

PPT arbeider også med forebygging. PPT kan blant annet observere inne i klasse for å bidra til læringsmiljøet/klasse miljøet. PPT arbeider med et perspektiv om at elevene skal ha et godt skolemiljø, og kan gi veiledning i forhold til oppsatt problemstilling

De har innsattsteam mot mobbing i kommunen der tidligere PPT leder er leder i 50% stilling. Innsattsteamet arbeider mye med forebyggende arbeid, med å snu skolemiljø eller klasse miljø. PPT bruker dette teamet mye. PPT og innsattsteamet er bevisste på å ikke arbeide parallelt.

Lederen i PPT holder også foredrag på skolene om Spekter og mobbing, Spekter er en ikke-anonym spørreundersøkelse som brukes for å avdekke forhold ved læringsmiljøet, Kongsberg kommune har kjøpt inn digital løsning for å skrive inn resultater og få en framstilling av svarene.

Noen arbeids metoder:

- Fagteam innen PPT – dyrke opp kunnskap innen ulike fagfelt
- Pedagogisk analyse – en metode for å analysere forhold rundt en problemstilling
- Alle med – arbeider med bedre å tilpasse opplæringen – handler mye om psykososialt skolemiljø
- Psykisk helse skal mer inn i skolen
- Kommer med innspill til tiltak i 9A saker og drøfter slike saker med skolen
- BTI – i dette prosjektet skal kommunen lage et felles saksbehandlingssystem slik at de involverte instanser får lik informasjon
- PPT er veldig opptatt av å involvere barnet i sakene. Barnets stemme skal inn i sakene og det skal dokumenteres

Helsestasjonen for barn og unge

Skolehelsetjenesten for barn og unge er et gratis og frivillig lavterskeltilbud. Tjenesten er tverrfaglig sammensatt av helsesykepleier, sykepleier, lege og fysioterapeut, og flere har videreutdanning i psykisk helse.

I samtale ble det sagt at:

Først og fremst er helsesykepleier tilgjengelig for barn og unge og lærere på skolene. De er kontaktbar både på kontoret, epost og telefon.

Dersom det er noe med det psykososiale skolemiljøet som påvirker helsen til barnet vil helsesykepleieren ta dette opp med både foresatte og skolen innenfor reglene om taushetsplikten.

Noen av aktivitetene på skolene:

- Psykisk helsedag – der deltar de på stand på skolen
- Kartlegger enkeltbarn
- Samarbeider med andre aktører og skolen på system nivå
- Elever kan komme til dem og si at de ikke har det bra på skolen
- Helsesykepleier sammen med skolelege, gir tilbud om helsesamtale og helseundersøkelse på skolen, for barn og forelder sammen, til alle elevene på 1. trinn
- Underviser om seksuell helse
- Venn 1
- Mental helse
- Jentegrupper og guttegruppe
- Bli kjent gruppe i 8. klassene
- 8. klassesamtalen – egen samtale med alle 8. klasser, der de kartlegger ulike forhold som kropp, rus, seksualitet, hjemmesituasjon osv.
- Undervisning psykisk helse
- Foreldreveiledning

Skolehelsetjenesten har opplevd saker der lærere har trakassert elever i Kongsberg skolene. Skolehelsetjenesten opplever også at skolene de siste årene har blitt flinkere til å håndtere 9a saker og ta sakene på alvor. Skolene er imidlertid ikke alltid like god på å håndtere foresatte i disse situasjonene. I enkelte tilfeller kan skolene ha vanskelig for å akseptere det som blir sagt og prøver å bortforklare det som skjer istedenfor å beklage overfor foresatte. Skolehelsetjenesten mener at skolene må bli bedre på å lytte til det som blir sagt. Det ville bedre skolens forhold til foresatte og elever, samt samarbeidsnivået.

Skolehelsetjenesten opplever at AART⁵ er et positivt tilskudd til skolens arbeid.

Psykososialt helseteam

Er en del av skolehelsetjenesten. Her jobber det helsesykepleiere og sykepleier med videreutdanning i psykisk helse og kognitiv adferdsterapi. Etter kartleggings- og vurderingssamtaler, samarbeider ansatte på helsestasjonen for unge tett med psykososialt helseteam.

I samtaler ble det sagt at:

Det er fire personer som arbeider i teamet.

Frem til nylig har det vært en måte å henvende seg til teamet på. Henvendelsen skal skje via et henvendelses skjema. Det er skolen, foresatte, barneverntjenesten, fastlegen, eleven, helsesykepleieren som kan henvende seg. Alle henvendelser til teamet skal fra i høst gå gjennom helsesykepleier på skolen. Det betyr at aktører utenfor skolehelsetjenesten må ta kontakt med helsesykepleier for å få hjelp av teamet. På denne måten får helsesykepleier på skolen bedre oversikt og kan også vurdere hvilke saker hun vil jobbe videre med selv og hvilke saker hun trenger bistand fra teamet. De som henvender seg skal beskrive saken kort og hva de ønsker hjelp til.

Psykososialt team har inntaksmøte en gang i uken. Sakene blir fordelt i dette møtet. Etter at de har fordelt saken, blir foresatte invitert til en kartleggingssamtale uten eleven. På revisjonstidspunktet er det ca. fire måneders ventetid fra saken er fordelt til foresatte blir innkalt til kartleggingssamtale.

Når saken er kartlagt vil det iverksettes tiltak med en gang. Det vil bli gjennomført samtaler med både foresatte og eleven. Andre instanser kan bli involvert i saken etter behov og ønske fra foresatte og elev, herunder skolene. Det kan bli gjennomført flere kartlegginger underveis i saken. Kartleggingene vil analyseres og skåres. Resultatet brukes i arbeidet med eleven.

⁵ En metode for trening i sosial kompetanse

Teamet mener skolene er lydhøre for deres forslag til tiltak for å trygge elever. De opplever likevel at skolen noen ganger ikke er enig i tiltak.

Teamet samarbeide ikke ofte med innsattsteam mot mobbing. Psykososialt helseteam kan ikke kontakte innsattsteamet. Det er det rektor som kan.

I forbindelse med revisjonen ble VKR kjent med en enkeltsak. Innsendt dokumentasjon og samtaler med de ulike aktørene viser at dette er en kompleks og vanskelig sak. Grunnet lang ventetid ventet eleven på bistand fra helseteamet fra januar til september. Psykososialt helseteam er nå involvert i saken.

Kommunalsjef forteller at kommunens erfaring med psykososialt helseteam er:

«Psykososialt helseteam oppleves av barn, ungdom og foreldre som veldig nyttig. Teamet har mange saker og det er et stort behov for tjenesten etter at spesialisthelsetjenesten ikke tar like mange saker som tidligere. De har ikke statistikk på hvor mange av sakene som de har fulgt opp, som er skolemiljø- eller mobbesaker. Det hender ofte at under konsultasjoner kommer det frem informasjon om miljøutfordringer eller mobbing. Teamet har endret tilmeldingsrutinene slik at tilbudet skal bli mer lavterskel og tilsvarende tilbudet i ungdomshjelpa som etableres i januar 2020.»

Innsattsteam mot mobbing

Administrasjonen ønsket å styrke arbeidet mot mobbing i skolen og andre områder i kommunen. De etablerte derfor Innsattsteam mot mobbing. Teamet skulle bestå av ressurser tilsvarende ett årsverk.

Hva innsattsteamet kan bidra med er:

«Når vi får en sak:

Så mange som mulig fra teamet bør være med på første møtet. Skolen vil innhente aktuelle samtykker og levere ut et generelt brev om at innsattsteamet er inne, skolen gir dette til foresatte. Innsattsteamet informere skolen om at det er skolen som har saken.

Innhente informasjon:

- *Bruke pedagogisk analyse sammen med skolen (skolen skal ha gjort et forarbeid på pedagogisk analyse)*
- *Samtale med skolen (tiltak de har prøvd, hvem er inne i saken)*
- *Samtale med foresatte og samtale med eleven/elevene*
- *Møte med ulike parter for å belyse saken fra flest mulige sider (rektor, lærer, helsesykepleier, innsattsteamet mot mobbing, sosiallærer, foresatte osv)*
- *Observasjon i klassen og i friminutt*
- *Skolen gjennomfører Spekter*
- *Analysere Spekter og gjennomgang av elevundersøkelsen*
- *Gjennomgang av aktivitetsplan*

Etter informasjonsinnhenting og analysen, innkalle til et møte med:

- *Skolen*
- *De aktuelle foresatte*
- *Hjelpetjenester*
- *Innsattsteamet*
- *Utarbeide en plan sammen med skolen med tiltak og ansvarsfordeling*

Forslag til tiltak kan være:

- *Inspeksjonsrutiner*

- *Klassens møte*
- *Felles – VI-aktiviteter*
- *Dialogsamtaler, undersøkende samtaler, bearbeidende samtaler*
- *Styrke læreren og deres arbeid med klasseledelse og relasjonsarbeid*
- *Asymmetrisk kommunikasjon*
- *Atferds-utfordringer, hjelpe skolen og lærerne til å se barnet/eleven med en annen forståelse og SNU - metoden*
- *Foreldremøte*
- *Cos –P for foresatte og lærere*

Evalueringsmøte med:

Skolen, foresatte, hjelpetjenester, innsatsteamet Evaluere hva vi har gjort, veien videre og ansvarsfordeling.

Skolen har dokumentasjonsansvar, og arkiverer i elevens eller klassens mappe. Kommunepsykolog og helsesykepleier dokumenterer i elevens journal jfr. vår dokumentasjonsplikt.

Avslutning av saker gjøres i møter eller gjennom telefonsamtaler med foresatte.»

I samtaler ble det sagt at:

Teamet er satt sammen tverrfaglig ved at leder har kontakt med PPT og drøfter saker med PPT etter hvert som saker dukker opp. Skolen innhenter samtykke fra foresatte i enkeltsaker, slik at saken kan drøftes tverrfaglig.

De andre medlemmene i teamet er også tilknyttet sine faglige instanser. Foruten leder består temaet av helsesykepleier, kommunepsykologen og rådgiver i oppveksttjenesten. Det ble sagt at det er interessant å arbeide med en slik sammensetning og tverrfagligheten er en styrke.

Sakene foregår på mange nivåer, fra kommunalsjef, rektorer og helt ned til enkeltelever. Det er nødvendig for å kunne løse sakene på en god måte og oppnå gode løsninger.

Sakene får teamet ved at rektor tar kontakt. Teamet har bare en veiledende rolle. De kan ikke instruere skolene. De kan imidlertid ta saken videre til kommunalsjefen og melde bekymring dersom skolen ikke håndterer saken. Innsatsteamet opplever at skoleledelsen er flink til å ta imot deres råd og tiltak. Samtidig opplever de noen ganger at skoleledelsen ikke klarer å ta imot veiledning. Det kan skyldes at de ikke er enig i hva som er problemet, eller at ledelsen føler seg presset og dermed ikke klarer å ta imot hjelp.

Kommunalsjef har blitt trukket inn i saker for å håndtere personalsaker på skoler og i forhold til penger/ressurser. Kommunalsjefen har tildelt ressurser i noen tilfelle for å sikre at rektor har handlingsrom til å kunne iverksette de riktige tiltakene. Dette har vært med på å løse sakene på en god måte. Kommunalsjefen blir også informert om saker som er så alvorlige at han bør holdes orientert.

På skolenivå arbeider innsatsteamet ved at de trer inn på skolens arena og observerer hva som skjer. Teamet observerer skolemiljøet i løpet en halv skoledag. Det er deltagende observasjon. Teamet får på denne måten oversikt over hvordan skolen fungerer. Hvordan skolen møter elevene, relasjoner mellom lærere og elever, klasseledelse, skoleledelse og friminuttene. Når det gjelder friminuttene ser de på hvordan skolen skaffer seg oversikt over det som skjer ute. Teamet mener at ved å erfare og oppleve det som skjer får innsatsteamet en god oversikt, som de bruker i drøftelsen om hvordan saken skal håndteres. Innsatsteamet har funnet at det ligger lite verdi i det formelle. Teamet ser på det som foreligger av dokumentasjon i forhold til 9A, men det er ikke styrende for hva de skal gjøre. Skolene blir også bedt om å redegjøre for Spekter, samt at teamet innhenter annen relevant informasjon.

Etter observasjoner og dokumentasjon foreligger har de et internt møte der saken drøftes og tiltak blir bestemt. Det første teamet ser på er inspeksjonsrutiner. De vurderer blant annet om skolen sørger for at de ansatte er ute tidsnok, er synlig nok og om riktig antall personale er ute. Teamet er opptatt av å skape riktig forståelse blant de ansatte om hva inspeksjon er. I tillegg er teamet også opptatt av overgangsrutiner og plassering i klasserom. Teamet har vært inne og veiledet på fysisk organisering av klasserommet.

Teamet forteller at en av de mer vanskelige tingene de veileder skolen på er elevforståelsen. Hvordan skal lærere møte elever og hvordan elevene er med hverandre. Teamet forteller at de har holdt foredrag på skolene om hvordan lærere skal møte elever. Der forklarer de elevers adferd og hvordan den virker. Teamet har også hatt veiledning med skoleledelse i forhold til trygghets sirkelen. Å arbeide med trygghets sirkelen er viktig for at skolen skal bli bedre i sitt møte med fortvilte foresatte. Teamet forteller at de har brukt mye tid på dette. Teamet har snakket om dette i flere klasser i kommunen. I vanskelig saker har skolen ofte valgt feil strategi.

Innsatsteamet arbeider også mye med foresatte. Teamet prater alltid med dem. De deltar på foreldremøter og har holdt foresatte kurs. Arbeidet mot foresatte bidrar til å bedre skolemiljøet til barna.

Teamet forteller at for å lykkes må de lykkes i arbeidet med skoleledelse, lærere og foresatte. Suksessen ligger i arbeidet med disse tre. De sier at det er viktig å komme i god posisjon med skolene ved oppstart.

Teamet involverer imidlertid barna, enten ved at de snakker med dem alene eller med foresatte. Barna har likevel ofte ikke løsningen, men de er en viktig informasjonskilde. Informasjonen fra barna kan resultere i strukturelle endringer i klassen. Men som sagt tidligere er det hos skolene og foresatte løsningen ligger. Det er imidlertid barna som kan si om situasjonen er blitt bedre.

Kongsgårdmoen skole – ett spesielt trinn og SFO

Innstasteamet ble koblet på i 2 klasse. Teamet konkluderte med en rekke tiltak som skolen valgte å ikke gjennomføre. På revisjonstidspunktet er de ikke inne på systemnivå på trinnet. Teamet har imidlertid snakket med skolen om hvordan de skal arbeide med inspeksjon, SFO, hvordan elevene skal stille opp og gå inn og om personalsituasjonen. Teamet har ikke klart å få skolen med på konkrete tiltak. Dette er blitt formidlet til kommunalsjefen. Et av tiltakene innsatsteamet foreslo for rektor var omorganisering av ansatte. Teamet mente det ville være et godt tiltak for å skape et nytt skolemiljø. Skolen valgte ikke å gjøre dette. Teamet kom også med forslag til tiltak for å få en bedre oversikt over barna når de var ute om sommeren på SFO. De mente skolen burde innskrenke utemiljøet i denne perioden. Skolen valgte å ikke gjøre dette.

Innsatsteamet skal gjennomføre Snu-metoden⁶ mot 7. klassetrinn ved skolen også. Arbeidet starter i november 2019. Bakgrunnen for dette er utfordringer vedrørende klassemiljøet i klassen. Samspillet mellom elevene i klassen er av en slik art at elevene i alt for høy grad undergraver lærerens autoritet og påvirker undervisningen negativt.

Innsatsteamet har hatt møte med kommunalsjef etter et års drift. I møtet evaluerte de driften av teamet. Ut over dette har de ingen faste møtepunkter med kommunalsjef. De har imidlertid uformell kontakt i konkrete saker og generelt. Dersom teamet ber om kommunalsjefens bistand responderer han raskt.

Kommunalsjef forteller at kommunens erfaring med innsatsteam mot mobbing er:

«Innsatsteamets oppdrag er å drive kompetanseheving på forebygging og arbeid med enkeltsaker. Ila det første året har fokuset vært på enkeltsaker. Ved å arbeide med enkeltsaker øker det også kompetansen ved den aktuelle skolen. Behovet har vært større enn kapasiteten. Samtidig er det viktig at teamet ikke overtar ansvaret og jobben til skolen, men vi ser at deres tilstedeværelse ofte fører til at foreldre og skolen lettere enes om felles virkelighetsbeskrivelse og hvilke tiltak som skal gjennomføres. Erfarer at den måten som teamet er organisert på er bedre enn ett mobbeombud som var det opprinnelige forslaget.»

Psykososialt helseteam og innsatsteamet er gode tiltak for å avdekke og følge opp saker som påvirker elevenes læringsmiljø, sammen med det arbeidet som foregår på den enkelte skole. Det er derfor et prioritert oppgave å videreføre begge teamene.»

⁶ Snu-metoden er en framgangsmåte for å endre klasser eller grupper med elever med alvorlige, kollektive atferdsvansker. Dette kan være mobbing av medelever, trakassering av lærere eller begge deler på en gang.

Kommunepsykologen

Kommunepsykologen arbeider både gjennom helsestasjonen, Innsatsteam mot mobbing og foredrag om skolemiljøet i Kongsberg kommune.

Kommunepsykologen forteller at hennes hovedoppgave er, gjennom helsestasjonen eller Innsatsteam mot mobbing, å arbeide med relasjonen mellom skolen og foresatte både hva gjelder enkeltsaker, klassemiljø og skolemiljø. Kommunepsykologen forteller at hun sjelden er inne og snakker med elevene. Hun har fokus på å skape god relasjon mellom skolen og foresatte.

Når kommunepsykologen starter å arbeide begynner hun med skolene og arbeider med å veilede dem til å vise forståelse for foreldrenes opplevelse. Det er mye arbeid med å få skolene til å møte foresatte på en god måte og ikke komme i forsvarsposisjon. Kommunepsykologen opplever ofte at skolene er mer opptatt av å forsvare egen håndtering enn i å høre på det som foresatte forteller. Dette fører ofte til vanskelig relasjon mellom skolen og foresatte. Derfor må dette løses opp i før de kan begynne å arbeide med det som er saken. I dette arbeidet bruker hun blant annet trygghetssirkelen.

Hun bistår også helsestasjonen mye i klassemiljø saker, der helsesykepleier trenger bistand. Hun arbeider sjelden alene mot skolen eller enkeltelever, alltid sammen eller via noen.

Overgangen Berg skole – Kongsgårdmoen skole

Skolene har utarbeidet egne rutiner for overgangen og laget tidsplan for de ulike aktivitetene elevene skal igjennom i løpet av 4. trinn på Berg skole og Kongsgårdmoen skole. Det er blant annet lagt opp til besøk på skolene til hverandre i skoletiden og SFO-besøk med aktiviteter som bowling og kino. Nærmere beskrivelse av aktiviteter se kap 5 og 8.

I samtaler ble det sagt:

- Overgangen fungerte godt
- Elevene det gjaldt sa at de gledet seg til å bytte skole
- Elever som hadde byttet skole sa at det hadde godt veldig bra å bytte skole i 5. trinn
- Det ble lagt vekt på at suksessfaktoren var alle møtepunktene som begynte i 4. trinn og at alle klassene på Kongsgårdmoen ble oppløst og satt sammen på nytt når Berg eleven kom på 5. trinn
- Alle vi snakket med var positiv til hvordan skolene arbeider med overgangen mellom skolene

Wennersborg skole

Wennersborg skole er ikke en av de skolen som ble valgt ut til denne revisjonen. Vi velger likevel å omtale den i denne rapporten da den gir et godt bilde på hvordan skoleeier, skolen og tverrfaglige instanser har arbeidet med utfordringer i skolemiljøet ved skolen.

Innsatsteam mot mobbing og kommunepsykologen forteller at

«Skolen har over flere år hatt utfordringer med utrygt skolemiljø. Skole og de ansatte har ikke de verktøy som skal til for å håndtere flere elevs utagerende adferd. Skolen har flere krevende elever. Skolen har nå ny ledelse som har bedt om bistand for å endre skolemiljøet, både blant lærere og elever. Teamet har hatt flere samtaler med rektor og inspektør. De har veiledet og hjulpet rektor, samt hatt møter med rektor og kommunalsjef. Skolen arbeider aktivt med å bedre skolemiljøet, men de har et stykke å gå før skolemiljøet er bra.

Kommunepsykologen er også inne og veileder helsesykepleier på skolen og i enkelt sak Kommunepsykologen forteller at skolen gjør mye godt arbeid med foresatte og at skolen er veldig lydhør for råd fra kommunepsykologen.»

Kommunalsjef forteller at

«Generelt sett viser T1 undersøkelsen og elevundersøkelsen at Wenersborg skole har et godt skolemiljø. Likevel har skolen en gruppe elever på forskjellige trinn som utfordrer både ansatte og medelever med fysisk og verbal vold og trakassering. For å ivareta behovene til disse elevene samt lærings- og arbeidsmiljøet til medelever og ansatte, kreves det i perioder full oppdekking, som også gis utenfor klasserommet. Skolen jobber med kollektiv kompetanseheving i hvordan forebygge, forstå, møte og håndtere utagerende elever. Bli bevisst egen rolle og egne grenser i møtet med elever som kan være voldelige og ta mye oppmerksomhet.

Kommunalsjef har personlig fulgt skolen over tid i forbindelse med disse utfordringene, gjennom oppfølging av avvikssystemet, samarbeid med tillitsvalgte og VO i medbestemmelsesutvalget for oppvekst og i veiledning av skolens ledelse. Skoleeier har iverksatt flere tiltak som vergekurs, og AART- opplæring, samtidig som vi har gitt økonomiske garantier for de økte kostnadene ved bruk av ekstern kompetanse. Det er gjennomført tverrfaglige møter på ledernivå for å mobilisere gode tiltak på tvers som kan avhjelpe skolen.

- *Skolen arbeider systematisk med å endre atferden hos elevene for å ivareta et godt læringsmiljø. De følger opp arbeidet gjennom tiltaksplaner som evalueres ofte.*
- *Ledelsen samarbeider med ATV og VO om bekymring rundt ansattes helse og arbeidsmiljø. God dialog og enighet om at det er en krevende hverdag og belastning over tid som krever tiltak og oppfølging.*
- *Kompetanseheving for alle ansatte. «Du har ikke lov å ta i meg!» Kurs v/Arve Gravningen fra Lerberg Kompetansesenter 22.oktober-19.*
- *Kompetanseheving for ledelsen. Irene og Annette deltar på 2 dagers kurs i Oslo om «Vold i skolen» 11.-12.november-19.*
- *Utarbeide en plan for rutiner og prosedyrer, veiledning og oppfølging i samarbeid med ATV og VO i etterkant av kursdager i Oslo.*
- *Økt bemanning og omdisponering av assistentressurs for å sikre en stabil oppdekking der behovene er størst.*
- *Veiledning og oppfølging inn mot voksne er i gang. Kommunepsykologen på 2.trinn, og BUP v/Harald Baardseth på 3.trinn. Har behov for veiledning på 4. og 6.trinn også.*
- *Overføring etter vergekurset i personalet.*
- *Introduksjon av BTI v/Helen Lippert Eidem for hele personalet 30/10-19*
- *To ansatte deltar på AART sertifisering.*

Kommunalsjefen forteller at foresatte blir informert gjennom FAU, samtaler, dialog og møter, samt at skolen har åpen dør og inviterer til møte så snart foresatte tar kontakt.

De tverrfaglige instanser som er/har vært involvert er

- PPT
- Barnevern
- BUP
- Innsatsteam for godt læringsmiljø og mot mobbing
- Veiledning og oppfølging ved kommunepsykologen
- Helsepsykeleier
- Lerberg kompetansesenter

4.3. Vurdering

Hovedproblemstilling:

Er kommunens håndtering av elevenes psykososiale skolemiljø tilfredsstillende?

Revisjonskriterium:

- Skoleeier skal sikre at skolen sikrer at alle elevene har et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring

Tverrfaglig samarbeid

Skoleeier og skolene skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme helse, miljø og sikkerheten til elevene, slik at kravene i loven blir oppfylt. Det at kommunens ulike instanser med oppgaver inn mot skolene og elevene klarer å samarbeide på tvers, er en viktig faktor i skoleeiers og skolenes arbeid med å sikre et trygt og godt skolemiljø til alle elevene.

Vår gjennomgang viser at Kongsberg kommune har en rekke tverrfaglige instanser som er tildelt ansvarsområder og oppgaver i forhold til å sikre at elevene ved skolene i kommunen har et trygt og godt skolemiljø. Gjennomgangen viser også at de ulike instansen samarbeider på tvers. Kommunen har i tillegg opprettet innsatsteam mot mobbing, som i seg selv er tverrfaglig sammensatt.

Kommunalsjef forteller også at kommunen vil satse på mer og bedre tverrfaglig samarbeid fremover. Kommunen vil i starten av 2020 ha en tverrfaglig samling over flere dager med etater innad i kommunen som har oppgaver inn mot det psykososiale skolemiljøet. Det vil blant annet være barnevern, helsestasjonen, kommunepsykologen, PPT og skoleledelsen.

Vår samlede vurdering er at kommunen har fokus på og arbeider systematisk med tverrfaglig samarbeid for å sikre elevens rett til et trygt og godt skolemiljø. Vi vil her peke på psykososialt team, innsatsteam mot mobbing og kommunepsykologen.

Utfordringen i dette arbeidet slik det er fremstilt for oss er å få skolene til å lytte til og vise forståelse for foresatte, samt å ta imot veiledning og tiltak fra andre instanser. Vi mener derfor at det er viktig at kommunen ved skoleeier fortsetter å ha fokus på tverrfaglig samarbeid og sikrer at de utfordringene som blir påpekt i rapporten blir håndtert av skolene.

Skoleeiers ivaretagelse av kap. 9A

Når det gjelder skoleeiers arbeid for å sikre et godt skolemiljø i Kongsberg kommune finner vi at kommunen arbeider målrettet og systematisk. Det er fokus på skolemiljø på møter mellom skoleeier og skoleledelsen, kommunen har etablert et forsvarlig system for å håndtere avvik og de har utarbeidet felles retningslinje for å håndtere saker etter opplæringsloven 9A. Skoleeier har også igangsatt en rekke tiltak som skal bidra til et trygt og godt skolemiljø på skolene i kommunen. Vi viser her til BTI⁷, Spekter, Alle med og AART. I tillegg har skoleeier lagt ved dokumentasjon som viser at de har blitt varslet i saker der lærer har krenket elev, og at skoleeier har håndtert disse sakene i samarbeid med skolene og etter gjeldende regelverk.

Vi ser også at skoleeier følger opp de skolene som har utfordringer med skolemiljøet. Vi viser her til uttalelse fra kommunalsjef om Wennersborg skole

«Kommunalsjef har personlig fulgt skolen over tid i forbindelse med disse utfordringene, gjennom oppfølging av avvikssystemet, samarbeid med tillitsvalgte og VO i medbestemmesutvalget for oppvekst og i veiledning av skolens ledelse. Skoleeier har iverksatt flere tiltak som vergekurs, og AART-opplæring, samtidig som vi har gitt økonomiske garantier for de økte kostnadene ved bruk av eksterne

⁷ Bedre tverrfaglig innsats

kompetanse. Det er gjennomført tverrfaglige møter på ledernivå for å mobilisere gode tiltak på tvers som kan avhjelpe skolen.»

Foresatte ved alle de fire skolene uttrykte imidlertid at de ikke var fornøyd med Showbie som informasjonskanal. Det ble sagt at det var vanskelig å finne aktuell informasjon, da de ansatte brukte den ulikt. Det er en viktig del av skolemiljøarbeidet at foresatte får tilstrekkelig informasjon om skolemiljøet. Kommunen og skolene bør derfor ha et informasjonssystem som gjør informasjon om skolemiljøet lett tilgjengelig. Kommunen ved skoleeier bør derfor arbeide med å bedre informasjonskanalene til foresatte, slik at de sikrer at foresatte får tilstrekkelig informasjon om skolemiljøet.

5. Kongsgårdmoen skole

5.1. Forebyggende arbeid

Dette kapitlet fokuserer på følgende delproblemstilling:

1. *Følger kommunen opp sentrale lovmessige krav til forebyggende arbeid på området?*

Til denne problemstillingen har vi utledet følgende revisjonskriterium:

- Skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme helse, miljø og sikkerheten til elevene, slik at kravene i loven blir oppfylt og det skal fremgå at rektor er ansvarlig for arbeidet.
 - Herunder ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering.
- Skolen skal informere elevene og foresatte om retten etter kap. 9A og varsle elever og foresatte så snart som mulig dersom de blir klar over forhold ved skolemiljøet som er til skade for elevens helse.
- Rutinene skal være kjent og tatt i bruk i organisasjonen
- Skolen skal holde råd og utvalg orientert om alt som er viktig for skolemiljøet og utarbeide ordensreglement for den enkelte skole.

5.1.1. Kontinuerlig og systematisk arbeid

I informasjonshefte til foresatte og elever - Kongsgårdmoen skole «Hele barnet – hele dagen» - står det blant annet Kongsberg kommune og alle skolene har nulltoleranse mot mobbing. I heftet er det et kapittel om «Læringsmiljø». Der står det at alle elever har rett til et godt, inkluderende læringsmiljø. Skolen har utarbeidet skjema for underskrift av «Informasjonsheftet for foresatte 2019- 20.» Det skal alle foresatt skrive under og sende tilbake til skolen når de har lest informasjonsheftet.

Som en del av Kongsgårdmoen skoles forebyggende arbeide mot mobbing og krenkelser startet skolen i 2017 – 2018 med verktøyet Smart oppvekst. Smart oppvekst er et verktøy som hjelper skolen å møte barn og unge med en felles grunnholdning som ser barn og unges styrker. Smart oppvekst-metodikken bygger på fire trinn.

1. Få et felles språk om styrker
2. Identifisere egne styrker knyttet opp mot konkrete handlinger
3. Lage en kultur der man spiller hverandre gode, identifiserer styrker hos hverandre
4. Bruke sine styrker på nye områder

Skolen har utarbeidet årshjul for egenskapene i Smart oppvekst. Vi ser her at de blant annet har fokus på takknemlighet, ansvarsbevissthet, samarbeid, integritet og respekt i løpet av skoleåret.

I tillegg deltar skolen i trivselslederprogrammet. Trivselslederprogrammets mål er å:

- Fremme økt og mer variert lek/aktivitet i storefriminuttene

- Legge til rette for at elever skal kunne bygge gode vennskapsrelasjoner
- Redusere konflikter blant elever
- Fremme verdier som inkludering, vennlighet og respekt

Skolen har lagt ved oversikt over hvem som er trivselsleder i hver klasse.

Elevene på 7. trinn på skolen får også ulike oppdrag som gir dem ansvar, samtidig som de hjelper de yngre elever. Det gjør at elevene ved skolen viser seg i skolemiljøet på en positiv måte. I samtaler ble det bekreftet at dette var iverksatt og at det opplevdes som et positivt tiltak i skolemiljøet og blant 7. klassen.

Andre forebyggende tiltak ved skolen er:

- Mobbeombudet har hatt foreldremøte i 2018.
- Fadderordning – Elevene som begynner i 1. trinn får elever fra 6. trinn som sine faddere. Fadderordningen er ment for å skape ekstra trygghet hos de små.
- Spekter – et ikke anonymt verktøy for lærerne, som brukes til å avdekke mobbing og kartlegge læringsmiljøet i en skoleklasse – skolen har lagt med resultatet fra undersøkelsen. Spekter skal gjennomføres på alle trinn våren 2020.
- Aksjonsuke mot mobbing – vennskapsuke.
- Skolepatruljen – elever fra 7. trinn skal være ekstra øyne i friminuttene, gangvakter, ansvar for melkeskapet osv.
- «Alle med».
- Trivselsregler/klasseregler – har lagt ved dokumentasjon på dette.
- Ordensreglement - kommunalt ordensreglement med utfyllende regler for Kongsgårdsmoen skole og SFO – inneholder blant annet informasjon om regler for mobbing – foresatte skal signere for at de har lest ordensreglementet.
- «Forventninger fra Kongsgårdsmoen skole til deg som elev:»
- «Forventninger fra Kongsgårdsmoen skole til deg som foresatt:»
- «Forventninger til de voksne på skolen:»
- BTI – Er en samhandlingsmodell for bedre tverrfaglig innsats for barn og unge som kommunen undrer seg eller bekymrer seg for. Det utdannes handlingsveiledere, samt at det er en elektronisk logg som skal bidra til en helhetlig og koordinert innsats uten oppfølgingsbrudd.
- AART – miljøterapeut og SFO-leder er kurset og er instruktører – Det er trening av sosial kompetanse av elever, slik at elevene opplever blant annet mestring hver dag.
- Inspeksjonsplan – skoleåret 2019-2020.
- Plan for bakvakt i midt-timen – skal avlaste/hjelpe inspeksjonen ute.
- Friminuttsregler.
- Brukerundersøkelse SFO annen hver høst.
- Trivselsundersøkelse SFO.
- Klassens time – foreligger referat som viser at klassemiljø er tema.
- Frokostservering hver morgen for SFO-barna.
- Julebord for SFO-barna.
- Fredagsfest en gang i måneden for SFO-barn.
- Årlig overnatting for 4. trinn på SFO.
- 100 dagers fest for 1. trinn.
- Barn hjelper barn for hele skolen.

I samtaler kom det frem at ovennevnte tiltak var kjent og tatt i bruk på skolen.

Elevundersøkelsen viser at det er ingen elever som svarer at de blir mobbet og plaget ofte av andre på skolen. Likeledes er det få elever som føler seg ensomme, er alene i friminuttene eller blir holdt utenfor på skolen. Skolen skårer normalt på elevundersøkelsen, hva gjelder trivsel. Samtidig som den viser at det faktisk er noen få elever som ikke har det bra på skolen. Skolen opplyser at resultatene fra elevundersøkelsen evalueres med ledelsen i mandagstid, i tillegg til at ledelsen avtaler møter ved behov. I disse møtene forteller skolen at de involverte blir enige om tiltak og avtaler evalueringsmøte. I samtaler bekreftes dette.

Skolen opplyser at lærerne har fast gjennomgang av elever i mandagstid, og skolen har avsatt tid der ledelse og lærerne på trinnene gjennomgår elever faglig og sosialt. Skolen har lagt ved dokumentasjon på dette. Skolen forteller også at lærere gjennomfører elevsamtaler på faste tidspunkt ukentlig, at de har utviklingssamtaler og trivselsdager på skolen. Vi ser av vedlagt skjema for utviklingssamtaler at det psykososiale miljøet er tema i samtalen. Skolen gjennomfører også elevsamtaler, der trivsel er et av temaene. I samtaler blir det bekreftet at dette gjennomføres i henhold til vedlagt dokumentasjon. Miljøterapeuten har faste møter med helsesykepleier og rektor. I disse møtene snakker de om enkeltelever, samt at hun får opplæring av helsesykepleier i psykologisk førstehjelp.

Spes.ped. koordinator arbeider mer med det faglige. Spes.ped. koordinatoren gjennomfører ulike tester og er inne og observerer og/eller veileder. Når det gjelder 9A problematikken arbeider hun også opp mot ressursteam.

Ressursteam er møter der skolen samarbeider med PPT og andre instanser etter behov. Det kan være både i forhold til spesialundervisning og skolemiljø saker. På disse møtene diskuteres også enkeltsaker. I disse møtene kan både kontaktlærer, foresatte, helsesykepleier, BUP osv. delta. Ressursteamet kan også drøfte systemsaker, det vil si et bestemt klassemiljø som ikke fungerer bra. Her kan PPT bidra med forslag til ulike tiltak.

Når det gjelder psykososiale helseteam forteller skolen at de samarbeider godt med dem, samt innsatsteam mot mobbing og kommunepsykologen.

Miljøterapeut ved skolen har som oppgave å være ute blant elevene. Hun er ute i alle friminuttene og observerer og snakker med elever. Hun kan også brukes til å følge med på grupper eller enkeltelever som ett tiltak i tråd med en aktivitetsplan. Hun er på revisjonstidspunktet inne i en spesiell klasse som følge av et klassemiljøtiltak. I tillegg er hun med 1. klasse de første 14. dagene ved skolestart og som en ekstra ressurs på SFO.

Skolen har gjennomført Risiko- og sårbarhetsanalyse i oktober 2018. Psykososiale forhold var et av temaene i Ros-analysen.

I møte med foresatte var det flere som gav uttrykk for at de ikke opplevde at oppdelingen av skolegården og inspeksjonen var god nok til å sikre et trygt og godt skolemiljø. De mente at voksentesiteten ute var for liten og uttrykte at skolen her må tenke nytt. Det ble sagt at skolen burde vurdere å engasjere pensjonister til å stå vakt på skolen i friminuttene. Foresattes opplevelse av at skolemiljøet i friminuttene ikke var trygt og godt ble bekreftet av innsatsteam mot mobbing. Innsatsteamet fortalte at de også hadde vært på skolen og observert i friminuttene, og kommet med konkrete forslag til tiltak til rektor. De var ikke blitt iverksatt.

I tillegg fortalte flere av de fremmøtte foresatte at det var mye støy i klassene og at elever opplevde å bli utslitt av all støyen. Dette ble bekreftet i samtaler med innsatsteam mot mobbing. Viser ellers til det som er sagt om dette i kapittel 4.

Mange foresatte gav også uttrykk for at de ønsket en mobilfri skole. De kunne tenkt seg at skolen hadde mobilhotell, slik som Vestsiden ungdomsskole. I forbindelse med dette ble det fortalt om et tilfelle der en elev var blitt filmet i dusjen på skolen. Foresatte fortalte imidlertid at skolen hadde håndtert saken raskt og godt.

Flere foresatte gav uttrykk for at de var usikre på om de ansatte hadde kompetanse til å håndtere elever som hadde store utfordringer og om skolen hadde en god nok organisering av skolehverdagen. En god del av de fremmøtte foresatte som uttalte seg hadde inntrykk av at skolen ikke var god til å løse vanskelig saker hva gjelder skolemiljø, klassemiljø og/eller enkeltsaker. Noen av de fremmøtte foresatte sa ingenting, mens noen få var positive til skolens håndtering av skolemiljøet og klassemiljøet.

Flere foresatte fortalte også om dårlig klassemiljø i en spesiell klasse over flere år. Innsatsteam mot mobbing fortalte at de hadde bistått skolen i den saken forrige skoleår. Innsatsteamet hadde kommet med forslag til konkrete tiltak til rektor for å håndtere dette. Disse var ikke blitt iverksatt. Rektor forteller her at innsatsteam mot mobbing var inne i klassen grunnet en enkelt sak. På spørsmål til kommunalsjefen på hvordan skoleeier følger opp utfordringer i enkelt klasser på Kongsgårdmoen skole svarer han:

«Kommunalsjef følger opp generelt og spesielt opp rektor gjennom dialog og veiledning. Jeg har gjennomført møter med rektor og foreldre til enkeltelev og klassekontakt. I møtet ble det avtalt tiltak som det skulle arbeides med. Har hatt dialog med rektor om saken i etterkant av møtet og på høstmøtet. Ledelsen har fått tilbud om ekstern veiledning.»

Rektor forteller at skolen valgte å ikke iverksette tiltak foreslått av innsatsteamet, da det er flere hensyn som skal ivaretas. Videre forteller hun at antall voksne på inspeksjon er mellom 12 og 15 ansatte og at skolen har gjort tiltak for å begrense skolegården både i SFO-tid og skoletiden. På bakgrunn av at lærerne har gjennomført en pedagogisk analyse om hvordan legge best mulig til rette for at alle skal ha det bra i pausene. Skolen skal blant annet i desember 2019 innføre at småskolen og storskolen ikke har langfri samtidig. I tillegg skal kommunepsykologen starte med veiledning av ansatte som jobber på det aktuelle trinnet som er nevnt over i november 2019, samt at Innsatsteam mot mobbing skal komme på planleggingsdagen 3. januar 2020 for å snakke om viktigheten av inspeksjon og gode inspeksjonsrutiner.

Foruten ovennevnte rutiner har kommunen utarbeidet en felles rutine for det forebyggende arbeidet ved skolene i kommunen. Den sier blant annet følgende:

Som lærer kan du gjøre følgende for å bidra til et positivt skolemiljø:

- *Følge opp slik at vennskap og relasjoner mellom jevnaldrende i klasse og på tvers av trinn er trygge og gode. Det å ha venner og oppleve sosial attraktivitet er viktig for alle. Skal man bli god, må man trene, og det er ofte gjennom små ting daglig at store ting skjer.*
- *Gi god informasjon til nye elever og deres foresatte. Være særlig bevisst overganger, f.eks mellom barnehage og skole, eller mellom trinn.*
- *Ta opp temaet mobbing i klassemøter og engasjere elevene i arbeidet med forebygging. Gjøre elevene bevisst på hvordan mobbingen foregår, og at tilskuereffekten er like alvorlig som selve mobbingen. Passive elever kan også forsterke mobbingen.*
- *Ta opp mobbing som foregår i sosiale medier, og dette bør også være temaer på foreldremøter.*
- *Jobbe for gode relasjoner mellom elev og lærer. Alle elever må kjenne at de er godt likt. Å være alene eller kjenne på utenforskap er skadelig for barn i oppvekstaldren. Alle elever skal føle trygghet og tilhørighet.*
- *Arbeide med utvikling av god klasseledelse og god undervisning. Den autoritative lærer viser et godt forhold til alle elever, strukturerer dagene godt, starter- og avslutter timene godt, utvikler elevene sosialt og personlig, følger opp krenkelser, forebygger og bruker fellesskapets verdier som del av undervisningen.*
- *Arbeide med gode regler for klassen, følge opp og samarbeide med elevene og være en del av skolens "vi", og vise lojalitet til regler og normer.*
- *Vise gode holdninger til alle elever, skape forventning til læring og god atferd i klasserom og skole. Gode elev-lærerrelasjoner forbedrer elevenes læreprosesser gjennom mestring, arbeidsinnsats, samarbeidsatferd og prestasjoner. Elevene blir motiverte og opplever at skolen er meningsfull. Lærers elevsyn avleses og tolkes hurtig av elever.*
- *Det fysiske miljøet har innvirkning på atferd. Ha derfor fokus på orden, at ødelagte ting erstattes eller repareres og at ting har sin faste plass.*
- *Foreldrene er ressurspersoner og har god kjennskap til sine barn. Hjem-skolesamarbeid handler om felles kunnskap, bygge kontakt og utvikle felles forståelse, gjensidig støtte og tillit, og vise at man i fellesskap kan få til tydelige forventninger til elevene/barna.*
- *Etablering av kultur for læring og et fellesskap som støtter læring, forebygger utenforskap, danner positive barn/elever, og skaper ønske om utdanning for fremtiden.*

5.1.2. Informasjonsplikten

Skolen har utarbeidet et Informasjonshefte til foresatte ved skolen som omhandler alle rutiner vedrørende skolens psykososiale skolemiljø. I tillegg inneholder heftet blant annet informasjon om:

- Undervisning og læring, herunder

- Skoleutvikling og satsningsområder
- Kongsgårdmoens visjon
- Periodeplaner
- Ukeplaner/læringsplan
- Tilbud om leksehjelp
- Vurdering for læring
- Skole- hjemssamarbeid, herunder
 - Utviklingssamtaler
 - Halvårsvurdering
 - Elevsamtaler
 - Samarbeid om den enkelte elev
 - Samarbeid om den enkelte gruppe/trinn
- Læringsmiljø
- Smart oppvekst
- Spekter
- Elevundersøkelsen
- Skolepatruljen
- Trivselslederprogrammet
- Aksjonsuke mot mobbing
- Mobbepplan
- Skolens trivselsregler

Skolen opplyser at foresatte i tillegg har tilgang til informasjon om kap. 9A på Showbie og den omhandler aktivitetsplikten særskilt. I tillegg får foresatte informasjon om kap. 9A på foreldremøter. Skolen har lagt ved PowerPoint fra foresatte møte på 1. til 5. trinn/7. trinn. Vi ser av denne fremstillingen at foreldreinvolvering og et godt samarbeid mellom skole og hjem er tema. Skolen har også lagt ved dokumentasjon på en temakveld for elever og foresatte for ett enkelt trinn, der tema var språkbruk, nettvett og utestenging. I samtaler med skolen ble dette bekreftet.

Flere foresatte fortalte at de savner mer informasjon fra skolen om hvordan de arbeider med klassemiljøet i enkelte klasser. Dette gjaldt særlig for et spesifikt klassetrinn og i noen enkeltsaker. Det ble sagt at det for ett klassetrinn hadde vært dårlig klassemiljø i snart tre år. Skolen hadde iverksatt ulike tiltak, men foresatte så ikke at disse tiltakene virket eller ble fulgt opp. Flere av de foresatte sa at deres opplevelse var at de voksne på skolen verken så dem som foresatte eller elevene. De opplevde at de ikke ble tatt på alvor. De fleste av de fremmøtte foresatte ønsket mer informasjon om skolemiljø og klassemiljø og de ønsket å se effekten av de tiltakene skolene iverksatte/sa de iverksatte.

I tillegg var det flere foresatte som savnet informasjon om hvordan skolen har tenkt å håndtere forespørslers om hjelp til deres barn spesielt.

De fleste fremmøtte foresatte fortalte at de opplever at Showbie er en dårlig informasjonsplattform. De enkelte lærere bruker de ulikt og det er dermed vanskelig å vite hvor de skal finne aktuell informasjon. De foretrekker varsling på mobiltransponder.

Ett fåtall foresatte uttrykte at de var fornøyd med skolen og ikke delte de andre foresattes opplevelser, uten at de av den grunn ønsket å minimalisere de andre foresattes opplevelse.

I kommunens og skolens ordensreglement får foresatte også informasjon om skolemiljøet og rutiner for psykososialt skolemiljø. Det kommer frem av innsendt dokumentasjon at foresatte skal signere for at de har lest ordensreglementet. I tillegg ser vi at foresatte får informasjon om at ordensreglementet også er tilgjengelig i Showbie.

Elevene får også informasjon om reglene for skolemiljøet gjennom informasjonsheftet og ordensreglementet. I tillegg har skolen lagt ved referat fra klassens time, der klassemiljøet i klassen har vært tema.

5.1.3. Råd og utvalg

Skolen har sendt inn referat fra elevrådet. Referatet viser at elevrådet har fått forelagt resultatet fra Spekter og at de har snakket om hva de skal gjøre for at alle skal ha det bra på skolen. Elevrådet kommer med forslag til tiltak. Det fremkommer av referatet at de skal arbeide videre med noen utvalgte punkter i neste møte.

Skolen har lagt med dokumentasjon på foreldremøte der FAU's arbeidsoppgaver, og oppgaver og sammensetningen i de enkelte råd og utvalg ble gjennomgått. I tillegg ble foreldrekontaktens oppgaver presentert.

Skolen har sendt inn referat fra FAU-møter. Vi ser at blant annet mobbing og skolemiljø har vært tema.

I innsendt dokumentasjon ligger også innkallinger til SMU møter. Av innkallingene fremkommer det at blant annet saker fra elevrådet, elevundersøkelsen og «Alle med» er tema. Vedlagte referater viser at disse temaene ble diskutert.

Skolen opplyser at SU og SMU er sammensatt av de samme deltagerne, men at når de skal avgjøre saker er det bare en pedagog som har stemmerett. Innsendt dokumentasjon viser også hvordan SU/SMU er sammensatt.

I samtaler ble det bekreftet at råd og utvalg fungerte og at de var riktig sammensatt. Det ble også sagt at de fikk forelagt skolemiljø saker. FAU etterlyste imidlertid at foresatte spilte inn saker til dem, som for eksempel dårlig informasjon om skolemiljøet og mobilfri skole. FAU oppfordret foresatte til å bli flinkere til å bruke dem.

5.1.4 Vurdering

Delproblemstilling:

1. *Følger kommunen opp sentrale lovmessige krav til forebyggende arbeid på området?*

Revisjonskriterium:

- Skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme helse, miljø og sikkerheten til elevene, slik at kravene i loven blir oppfylt og det skal fremgå at rektor er ansvarlig for arbeidet.
 - Herunder ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering.
- Skolen skal informere elevene og foresatte om retten etter kap. 9A og varsle elever og foresatte så snart som mulig dersom de blir klar over forhold ved skolemiljøet som er til skade for elevens helse.
- Rutinene skal være kjent og tatt i bruk i organisasjonen
- Skolen skal holde råd og utvalg orientert om alt som er viktig for skolemiljøet og utarbeide ordensreglement for den enkelte skole.

I opplæringsloven er det sagt at skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene, slik at kravene i eller i medhold av kapitlet blir oppfylte. Rektor har ansvaret for at dette blir gjort. Det står også at alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Retten til et trygt og godt skolemiljø gjelder for alle som er elever på barnetrinnet, ungdomstrinnet og i videregående skole jf. Opplæringsloven § 9A-1.

Vår vurdering er at Kongsgårdmoen skole arbeider kontinuerlig og systematisk for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene. Skolen har etablert rutiner for å oppfylle kravene i loven og forpliktet skolen til å ta et helhetlig og overordnet ansvar for skolemiljøet. De fleste av de elevene vi har snakket med gir uttrykk for at skolen arbeider aktivt med skolemiljøet og at de opplever at det er et trygt og godt skolemiljø på skolen. Likevel er det noen elever fra enkelte trinn som gir imidlertid uttrykk for at klassemiljøet i deres klasse er utfordrende og føles utrygt. Dette er ikke bra. Opplæringsloven sier at alle (vår utheving) elever har rett til et

trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Andre instanser og foresatte gav uttrykk for det samme.

De fleste foresatte vi snakket med var ikke fornøyd med skolens forebyggende arbeid. De påpekte at skolen ikke hadde iverksatt gode nok tiltak i skolegården i friminuttene, slik at alle elevene kunne ha det trygt og godt. Det ble sagt at det var veldig mye støy i klassene, samt at en klasse hadde hatt dårlig skolemiljø i tre år uten at skolen hadde klart å endre på det. Dette ble bekreftet i samtale med innsatsteam mot mobbing. Til dette svarte rektor at de nå har og skal iverksette tiltak for å skape et trygt og godt skolemiljø i friminuttene. I tillegg til at kommunepsykologen skal inn å veilede i en klasse på skolen. Likevel er vi usikre på om Kongsgårdmoens forebyggende arbeid er tilstrekkelig til å ivareta et trygt og godt skolemiljø i alle klasser, for alle elever, samt i friminuttene. Vi vil her igjen fremheve at det var elever ved skolen som uttrykte at de ikke hadde et trygt og godt skolemiljø i sin klasse.

Skolen skal informere elevene og foreldrene om rettighetene etter kap. 9A. Dersom skolen finner ut at noe om skolemiljøet som kan skade helsen til elevene, skal elevene og foreldrene snarest mulig varsles om det.

Kongsgårdmoen skole har gode skriftlige rutiner for å informere foresatte og elever om retten etter kapittel 9A. I samtalene ble det bekreftet at dette ble gjort. Videre fremkom det at skolen varsler elever og foresatte så snart som mulig når de blir klar over forhold ved skolemiljøet som er til skade for elevens/elevens helse. Vi vil trekke frem at de fleste av elevene vi snakket med alle kjente til hva det ville si å ha et godt og trygt skolemiljø.

Når det gjelder uro/utfordringer i klasser og/eller klassemiljøet er dårlig, er vi imidlertid usikre på om skolen alltid varsler alle foresatte tilstrekkelig. Dette på bakgrunn av informasjon som kom frem i samtalene med foresatte. Det vi er usikre på er om skolen i tilfredsstillende grad informerer foresatte om hvilke tiltak skolen iverksetter i klassen(e) for å bedre skolemiljøet og virkningen av tiltakene. Dette gjelder også for noen få foresatte, for deres barn i enkeltsaker. Manglende informasjon til elever og foresatte om både det generelle og konkrete arbeidet med skolemiljøet på skolen og i enkeltsaker er i strid med gjeldende regelverk. Elever og foresatte skal få nok informasjon til å kunne vurdere om elevens rettigheter er oppfylt. Det er også viktig at informasjonen er tilgjengelig for alle mottakere, det vil si at den er forståelig og konkret. Rektor uttaler at de arbeider med dette og at de gir informasjon til foresatte om skolemiljøet, samtidig som de har fokus på å ivareta taushetsplikten. Til tross for dette gjør informasjonen fra foresatte VKR usikre på om skolen informerer godt nok i alle tilfellene. Vi mener det er viktig at skolen arbeider med måten de holder foresatte informert om hvordan de arbeider med klassemiljøet i de ulike klassene og i enkeltsaker, herunder hvilke tiltak de iverksetter for å etablere et godt og trygt skolemiljø i klasser der det er behov for det. Skolen bør også informere om effekten av iverksatte tiltak. Dette samtidig som de ivaretar taushetsplikten overfor enkeltelever.

Flere foresatte uttrykket også at Showbie var en dårlig informasjonskanal og at de foretrakk mobiltransponder. Videre fremkom det ønske fra foresatte om en mobilfri skole.

Når det gjelder råd og utvalg finner vi ikke grunnlag for å gi noen anbefalinger.

5.2. Aktivitetsplikten

Dette kapittelet fokuserer på følgende delproblemstilling:

2. *Følger kommunen opp lovmessige krav til aktivitetsplikt?*

Til denne problemstillingen har vi utledet følgende revisjonskriterium:

- Alle som arbeider på skolen skal følge med på om eleven har et trygt og godt skolemiljø.
- Alle som arbeider på skolen skal gripe inn, varsle og undersøke.
- Rektor skal varsle skoleeier dersom det er en lærer som krenker en elev.
- Skolen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.

5.2.1. Følge med på skolemiljøet

Skolen opplyser at aktivitetsplikten, herunder plikten til å følge med er tema på planleggingsdager. Dette bekreftes i innsendt dokumentasjon. Det kommer også frem i innsendt dokumentasjon at kap. 9A og plikten til å følge med har vært tema for de ansatte på SFO. I tillegg til planleggingsdagen har plikten til å følge med også vært tema på temamøter med elevgjennomgang og mandagsmøter. Dette bekreftes også i innsendt dokumentasjon.

Skolen forteller at ledelsen og lærerne gjennomgår hvordan elevene har det faglig og sosialt i ulike møter, og at de snakker om oppfølging av elever i medarbeidersamtalene. Det fremkommer også at det utføres jevnlig observasjoner av elever, i tillegg til elevsamtalene. Dette bekreftes i innsendt dokumentasjon. Innsendt dokumentasjon viser også at skolen har utarbeidet et oppfølgingsskjema for å følge opp trygghet og trivselen til enkelt elever.

I samtaler med foresatte og tverrfaglige instanser kom det imidlertid frem at de mente skolen hadde forbedringspotensial i forhold til vakt i skolegården. Slik skolegården var oppdelt og antall ansatte som var ute i friminuttene, mente de at skolen ikke klarte å sikre at alle elevene hadde et trygt og godt skolemiljø i skolegården gjennom hele skoleåret, herunder somrene.

Rektor forteller at skolen i desember 2019 skal innføre at småskolen og storskolen ikke har langfri samtidig. I tillegg skal Innsatsteam mot mobbing komme på planleggingsdagen 3. januar 2020 for å snakke om viktigheten av inspeksjon og gode inspeksjonsrutiner.

5.2.2. Plikt til å gripe inn, varsle og undersøke

Plikten til å gripe inn og undersøke blir gjennomgått jevnlig på planleggingsdager og personalmøter. Det fremkommer at det både er regelverket og enkeltsaker som blir gjennomgått. Skolen forteller at lærere informerer om elever de lurer på kan være i faresonen, og ber alle ansatte følge med og eventuelt gripe inn. Dette gjøres jevnlig på personalmøter, samtaler mellom ledelse og lærere og i medarbeidersamtaler. Skolen forteller at de viser bilder av de aktuelle elevene for at alle ansatte skal kjenne igjen vedkommende elev. Dette bekreftes i innsendt dokumentasjon.

Det fremkommer også av kommunens retningslinjer for å forebygge mobbing at de ansatte skal følge opp eleven og starte undersøkelse på klassenivå.

Når det gjelder å varsle rektor ved mistanke eller kjennskap til at en elev ikke har det bra forteller skolen at de følger kommunens retningslinjer for å forebygge mobbing.

I kommunens retningslinjer for å forebygge mobbing står det at «*Alle lærere må følge handlingsplikten og varsle rektor ved mistanke om mobbing.*» Ifølge retningslinjen er steg 1 å varsle rektor og det foreligger mal for varslingen. Kommunens retningslinjer er elektronisk og man blir automatisk ført videre til neste steg i prosessen. Steg 3 i retningslinjen er å varsle foresatte og det er utarbeidet elektronisk skjema for dette.

Neste steg i henhold til retningslinjen er å avklare med rektor hvem som skal følge opp varslingen. Deretter skal partene innkalles til møte så snart som mulig.

Skolen forteller at de ikke har grunn til å tro at de ansatte ikke kjenner til plikten til å gripe inn, varsle og undersøke. Rektor forteller også at hun opplever at de ansatte raskt varsler rektor når saken tilsier det. Skolen har lagt ved aktivitetsplaner og møtereferat som bekrefter at skolen undersøker saker så snart som mulig.

I samtaler kom det frem at det var ønske om mer kursing innen dette temaet, særlig det å gripe inn. Det ble sagt at det var et vanskelig område og at de ansatte ønsket mer konkret kompetanse på disse feltene. Det ble imidlertid sagt at det var gitt kurs og foredrag til noen av de ansatte.

Rektor forteller at i 2015-2017 gjennomgikk SFO-ansatte et kompetansehevingsprogram, der blant annet utfordrende adferd var et tema.

5.2.3. Plikt til å varsle skoleeier

Skolen forteller at de ikke har hatt saker som gjelder dette. Videre ser vi av kommunens elektroniske retningslinje for å forebygge mobbing at forhold der lærer krenker elev ikke er tatt inn i retningslinjen.

I samtale kom det frem at ansatte ved skolen hadde opplevd at voksne på skolen har snakket ti og/eller handlet på en måte overfor elever, som de ikke syntes var akseptabelt. De hadde da varslet ledelsen om dette, og ledelsen tok saken videre.

I noen samtaler ble det sagt at skolen hadde snakket om hvordan de voksne skal oppføre seg blant elever. Det ble sagt av disse at de opplevde at rektor tok disse sakene på alvor.

5.2.4. Dokumentasjon

I kommunen retningslinjen for å forebygge mobbing kommer det frem at dokumentasjon på arbeidet som blir gjort i enkeltsaker skal legges inn i kommunens sak- og arkivsystem og i elevmappen. Retningslinjen forklarer også hva som menes med dokumentasjon. Retningslinjen sier at

«Med dokumentasjon menes logg på hendelsesforløp, oppfølgingsplan, telefonsamtaler med foresatte, møtoreferater m.m. Dokumentasjonen oppbevares alltid i mappa til den som opplever krenkelser eller mobbing. Ved påvist mobbing skal det også ligge kopier av dokumentasjon i mobberens mappe.»

Skolen har også lagt ved aktivitetsplaner og referat fra møter som bekrefter at sakene dokumenteres. I tillegg har rektor lagt ved referater fra flere møter med elever, foresatte, helesykepleier og andre involverte i en enkeltsak som ikke førte til aktivitetsplan. Rektor hadde dokumentert saken slik at det kom frem hva saken gjaldt, tiltak og de involvertes syn. Det kom også frem at de involverte elevene var blitt hørt.

Ledelsen forteller at de er klar over at skolen skal dokumentere det arbeidet de gjør før det eventuelt foreligger aktivitetsplan.

5.2.5 Vurdering

Delproblemstilling:

2. Følger kommunen opp lovmessige krav til aktivitetsplikt?

Revisjonskriterium:

- Alle som arbeider på skolen skal følge med på om eleven har et trygt og godt skolemiljø.
- Alle som arbeider på skolen skal gripe inn, varsle og undersøke.
- Rektor skal varsle skoleeier dersom det er en lærer som krenker en elev.
- Skolen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.

Innsendt dokumentasjon viser at skolen har rutiner som er egnet til å sikre at alle ansatte som arbeider på skolen kjenner til sin plikt til å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø. Det ble bekreftet i samtale at rutinene var kjent og tatt i bruk. Det kom også frem at de ansatte var kjent med hva som ligger i plikten til å følge med.

Plikten til å følge med må leses i lys av formålet bak bestemmelsen i loven og at det derfor innebærer en plikt for den enkelte til å være årvåken og aktivt observere hvordan elevene agerer hver for seg og seg imellom. I tillegg skal følge med-plikten tilpasses de konkrete omstendighetene rundt elevene og ved skolen, herunder skolegården og antall vakter i friminuttene. På bakgrunn av det som kom frem i samtale er vi imidlertid usikre på om skolen faktisk har organisert/delt opp skolegården på en god nok måte. Videre om skolen har tilstrekkelige voksne personer ute til enhver tid, slik at de klarer å følge med på det som skjer ute i

friminuttene. Vi viser her til at det fremkom i samtalen at oppdeling av skolegården og antall ansatte som var ute i friminuttene gjorde foresatte og andre instanser usikre på om skolen klarte å sikre at alle elevene hadde et trygt og godt skolemiljø i skolegården gjennom hele skoleåret, herunder somrene. Til dette svarer rektor at de nå og fremover skal arbeide med inspeksjon og at de for tiden har 12-15 voksne ute i friminuttene.

VKR vurderer likevel det slik at dersom det som ble sagt i samtalen medfører riktighet, ivaretar skolen ikke sitt ansvar til å følge med, og dette er uheldig. Som følge av informasjonen fra foresatte og tverrfaglig instans er vi usikre på om skolen sikrer at følge med plikten er tilpasset utformingen av skolegården på Kongsgårdmoen skole, til tross for at skolen skal iverksette noen tiltak før og etter jul. Vi mener derfor at det er viktig at skoleeier følger dette opp, for slik å sikre at plikten til å følge med oppfylles ved skolen.

På bakgrunn av innsendt dokumentasjon, besvarelser fra lærerne og samtaler er det vårt inntrykk at alle ansatte vi var i kontakt med på skolen kjenner til plikten til å gripe inn og varsle ledelsen ved alvorlig mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Vår gjennomgang viser også at de ansatte vi snakket med og som kjenner til sin plikt, vil undersøke ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø snarest mulig. Skolen er også kjent med at forhold utenfor skolen og skoletiden kan utløse aktivitetsplikten. Det kom imidlertid i frem fra de ansatte at det var ønske om mer kursing når det gjaldt å gripe inn. Det at ansatte gir uttrykk for et ønske om mer opplæring om det å gripe inn, kan være uttrykk for at de ansatte tar sin plikt på alvor, og/eller at de er i tvil om at det de gjør på området er riktig. Vi mener dette er et viktig signal fra de ansatte og at det bør følges opp av skolen.

Det følger av oppl. § 9 A-4 andre ledd at alle som arbeider på skolen, skal varsle rektor hvis de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Rektor skal varsle skoleeieren i alvorlige tilfeller. Plikten for de som arbeider på skolen til å varsle legger grunnlaget for at rektor får en overordnet og fullstendig oversikt over hvordan elevene på skolen har det. På denne måten vil rektor få et godt utgangspunkt for å følge opp enkeltsaker, samtidig som plikten bidrar til å skaffe viktig informasjon til skolens systematiske arbeid med å sikre et trygt og godt skolemiljø.

Når det gjelder å varsle rektor ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har det bra sier rektor og rutinen at hun varsles. Opplæringsloven pålegger skolen og de ansatte en plikt til å varsle rektor ved enhver mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Terskelen for å varsle rektor i slike tilfeller skal være lav. I samtalen fremkom det at terskel for å varsle rektor eller ledelsen var lav ved skolen. Kravet er at rektor skal varsles, ikke nødvendigvis håndtere saken. Vår samlede vurdering er at skolen har rutiner og en praksis som sikrer at rektor blir varslet i henhold til kravene i gjeldende regelverk hva gjelder ovenstående.

Det foreligger også en plikt om at rektor skal varsle skoleeiere så snart de får mistanke om eller kjennskap til at en ansatt krenker en elev. Dette må sees i sammenheng med at skoleeier er arbeidsgiver for de ansatte på skolen, og at skoleeier dessuten har det øverste ansvaret for at elevene har et trygt og godt skolemiljø. At skoleeier kobles inn i en sak ved mistanke om eller kjennskap til at en ansatt krenker en elev, kan være avgjørende for at saken får riktig utfall. Det kan også tenkes at skoleeier har tilgang til mer informasjon og andre ressurser enn skolen for å løse saken. Det vil si at rektor skal varsle skoleeier om alle saker (vår utheving) der det er mistanke om at en ansatt har krenket en elev.

Innsendt dokumentasjon viser at verken skolen eller kommunen har skriftlige rutiner for å ivareta denne plikten. Det fremkommer likevel i samtaler at ledelsen og de ansatte kjente til regelen og at den er tema når de går igjennom reglene for trygt og godt skolemiljø. Kommunalsjefen sa at rektorene har fått opplæring i denne regelen og at han opplevde at rektorene tok kontakt når slike saker oppstod. Vårt inntrykk er at skolen og kommunen kjenner til plikten om å varsle skoleeier når de får mistanke om eller kjennskap til at en ansatt krenker en elev. Skoleeier har også lagt ved dokumentasjon fra slike saker, som viser at skolen har håndtert saken i samsvar med gjeldende regelverk. Vi mener likevel at både skolene og kommunen bør innarbeide denne plikten i rutiner og retningslinjer, da det er en skjerpning av aktivitetsplikten i skolen.

Når det gjelder dokumentasjon finner vi ikke grunnlag for å gi anbefalinger.

5.3. Aktivitetsplan

Dette kapittelet fokuserer på følgende delproblemstilling:

3. *Følger kommunen opp krav til at det iverksettes tiltak for den enkelte elev ut fra aktivitetsplanen?*

Til denne problemstillingen har vi utledet følgende revisjonskriterium:

- Skolen skal sette inn egnede og lovlige tiltak når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt eller en undersøkelse viser det samme.
- Skolen skal høre de involverte elevene og barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens arbeid.
- Skolen skal lage en skriftlig plan (aktivitetsplan) når det treffes tiltak på bakgrunn av en faglig vurdering i en sak

4. *Følger kommunen opp at iverksatte tiltak har ønsket effekt?*

Til denne problemstillingen har vi utledet følgende revisjonskriterium:

- Skolen skal sørge for å fortsette å vurdere ulike tiltaks effekt og sette inn tiltak som etter en faglig vurdering er egnet til å sikre elevene et trygt og godt skolemiljø.

5.3.1. Iverksette tiltak

I innsendte aktivitetsplaner fremkommer det at det iverksettes tiltak på bakgrunn av at enkelt elever ikke har hatt det trygt og godt på skolen. Det fremkommer også i kommunen retningslinje for å forebygge mobbing at det skal skrives referat med forslag til tiltak og at referatet skal sendes til berørte parter. Videre er neste steg i retningslinjen at tiltak skal iverksettes.

I samtaler kom det frem at skolen prøver å sette inn egnete tiltak via tiltaksplan og samarbeidsmøter når det er kommet bekymringsmeldinger. Men at skolen kunne vært flinkere til å sette inn hjelp på et tidligere tidspunkt (feks når vi ser elever som trenger ekstra hjelp). Det ble sagt at skolen kan arbeide med å bli flinkere til å være i forkant, før problemene eskalerer og blir til en 9A sak.

Noen foresatte fortalte at de hadde opplevd at deres barn over flere år ikke hadde hatt et trygt og godt skolemiljø på Kongsgårdmoen skolen. Noen få av de vi snakket med hadde opplevd at barnet vegret seg for å gå på skolen fra 1. til 5. klasse. Først i 6. klasse klarte skolen å hjelpe. Andre fortalte at det først var i 7. klasse de fikk hjelp. Disse foresatte sa at skolen hele tiden ba dem vente og at ting ville løse seg. Erfaringen var imidlertid at skolehverdagen ikke ble bedre for de aktuelle elevene før skolen innhentet hjelp av eksterne instanser, samt at det ble iverksatt tiltak. De sa at deres opplevelse er at det tar lang tid fra de melder bekymring til skolen, til skolen virker interessert i å iverksette tiltak. Det ble sagt at skolen og foresatte ikke ser det samme barnet og at skolen fort kommer i forsvarsposisjon. Dette bekreftes også av flere av de tverrfaglige instansene, både spesielt for Kongsgårdmoen skole og som et generelt problem ved skolene i kommunen. Noen få foresatte fortalte at skolens måte å håndtere problemene til deres barn på har ført til at barnet har hatt et utrygt og dårlig skolemiljø gjennom hele barneskolen.

Tverrfaglige instanser fortalte også at skolen ikke hadde iverksatt tiltak de mente var nødvendig for å sikre at skolemiljøet ved skolen var trygt og godt for alle elevene ved skolen.

5.3.2. Høre barnet og barnets beste

I innsendt dokumentasjon fremkommer det at barn blir involvert i saker som angår dem selv og at de blir hørt. Dette bekreftes i samtalene.

5.3.3. Skriftlig aktivitetsplan og oppfølging av iverksatte tiltak

Kommunen har utarbeidet mal for aktivitetsplan. Skolen har tatt denne i bruk. Skolen har lagt ved aktivitetsplaner for enkeltelever. Av aktivitetsplanene ser vi hvem som har deltatt i utarbeidelse, hvilket problem som skal løses, hvilke tiltak skolen planlegger, hvem som er ansvarlig og kontakt med foresatte underveis i gjennomføringen av tiltakene. Vi ser av planene at foresatte og eleven også har vært med under utarbeidelsen av planen. Videre ser vi at det har blitt gjennomført flere oppsummerings- og evalueringsmøter underveis i saken og at tiltak har blitt justert/endret. Vi ser at enkelte saker har pågått i lang tid, men at det i perioden har vært evalueringsmøter.

I kommunens retningslinje fremkommer det også at skolene skal innkalle til og gjennomføre oppsummerings- og evalueringsmøte.

I samtaler ble det sagt at det ble utarbeidet aktivitetsplan i de sakene det var ønske og behov for det. Det fremkom også at alle kjente til plikten til å utarbeide aktivitetsplan. Det ble også sagt at skolen ville iverksette tiltak så lenge barnet og de foresatte gav uttrykk for at det var ønskelig.

5.3.4 Vurdering

Delproblemstilling:

3. *Følger kommunen opp krav til at det iverksettes tiltak for den enkelte elev ut fra aktivitetsplanen?*

Revisjonskriterium:

- Skolen skal sette inn egnede og lovlige tiltak når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt eller en undersøkelse viser det samme.
- Skolen skal høre de involverte elevene og barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens arbeid.
- Skolen skal lage en skriftlig plan (aktivitetsplan) når det treffes tiltak på bakgrunn av en faglig vurdering i en sak

4. *Følger kommunen opp at iverksatte tiltak har ønsket effekt?*

Revisjonskriterium:

- Skolen skal sørge for å fortsette å vurdere ulike tiltaks effekt og sette inn tiltak som etter en faglig vurdering er egnet til å sikre elevene et trygt og godt skolemiljø.

Når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt, skal skolen så langt det finnes egnede tiltak sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse viser at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. oppl. § 9 A-4.

Tiltakplikten skal ifølge forarbeidene tolkes utvidende, jf. Prop. 57 L (2016-2017) s. 25 og 78. Dette innebærer at skolen som en del av tiltakplikten, også må følge opp tiltakene sine, evaluere virkningene og eventuelt legge til eller endre tiltak hvis det er nødvendig for å gi eleven et trygt og godt skolemiljø. Et egnet tiltak skal gjøre det som er tilstrekkelig for å gi eleven et trygt og godt skolemiljø. Siden det er umulig for skolen å vite helt sikkert hvor godt tiltakene faktisk vil fungere i fremtiden, er det viktig å understreke at plikten løper så lenge en elev ikke opplever å ha det trygt og godt på skolen. Hvis evalueringen for eksempel fremdeles viser at en elev opplever mobbing og andre krenkelser, skal dette føre til at skolen setter inn andre og mer intensive tiltak.

Vårt inntrykk er at skolen har satt inn egnede tiltak, i de sakene revisjonen har fått forelagt, for å sørge for at elev (er) får et trygt og godt skolemiljø, når eleven selv eller en undersøkelse viser at en elev ikke har et trygt

og godt skolemiljø. Vi viser her til det som kom frem i innsendt dokumentasjon. Vi fikk blant annet forelagt tiltaksplaner som var signert av partene.

Imidlertid fremkom det i informasjon fra noen få foresatte og tverrfaglige instanser som gjør oss usikre på om skolen alltid og i alle saker iverksetter tiltak, samt at der de iverksetter tiltak evaluerer tiltakene. Vi viser her til det som ble sagt i kapittel 5.1.1. Dette innebærer at vi heller ikke er sikker på om skolen som en del av tiltaksplikten følger opp tiltakene sine, evaluerer virkningene og eventuelt legger til eller endrer tiltak hvis det er nødvendig for å gi eleven et trygt og godt skolemiljø. Vi viser her til at noen få foresatte fortalte at skolen hadde brukt flere år på å iverksette tiltak for å sikre at deres barn fikk et trygt og godt skolemiljø, samt at flere foresatte savnet tilbakemelding på hvordan iverksatte tiltak for å bedre klassemiljø fungerte.

Skolen og skoleeier har en plikt til å *sikre* at *alle* elever har et trygt og godt skolemiljø ved blant annet å iverksette tiltak når de blir gjort klar over at elever og foresatte ikke opplever at skolemiljøet/klassemiljøet er trygt og godt. Videre skal skolen legge til rette for et godt skole-hjemsamarbeid. Det innebærer at skolen som den profesjonelle part må være lydhør for foresattes, elevers og tverrfaglige instanser opplevelser av skolemiljøet.

Vår samlede vurdering er at vi er usikre på om skolen overholder tiltaksplikten og plikten til å evaluere tiltakene overfor alle elever på skolen. Dette er uheldig. Vi mener derfor at kommunen må sørger for at skolen overholder tiltaksplikten, følger opp og evaluere tiltakene overfor alle elever på skolen.

6. Skrim ungdomsskole

6.1. Forebyggende arbeid

Dette kapitlet fokuserer på følgende delproblemstilling:

1. *Følger kommunen opp sentrale lovmessige krav til forebyggende arbeid på området?*

Til denne problemstillingen har vi utledet følgende revisjonskriterium:

- Skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme helse, miljø og sikkerheten til elevene, slik at kravene i loven blir oppfylt og det skal fremgå at rektor er ansvarlig for arbeidet.
 - Herunder ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering.
- Skolen skal informere elevene og foresatte om retten etter kap. 9A og varsle elever og foresatte så snart som mulig dersom de blir klar over forhold ved skolemiljøet som er til skade for elevens helse.
- Rutinene skal være kjent og tatt i bruk i organisasjonen
- Skolen skal holde råd og utvalg orientert om alt som er viktig for skolemiljøet og utarbeide ordensreglement for den enkelte skole.

6.1.1. Kontinuerlig og systematisk arbeid

Skolen forteller at Utdanningsdirektoratets informasjonsskriv om kap. 9A gjøres tilgjengelig for foresatte hvert skoleår på Showbie. De har lagt ved dokumentasjon som bekrefter dette. I tillegg bruker de kommunens nettside «Retningslinjer for å forebygge mobbing». I informasjonsskrivet fra Utdanningsdirektoratet kommer det frem at det er nulltoleranse mot mobbing. Dette følger også av kommunens nettside. Mange av de foresatte fortalte at Showbie ikke var en god informasjonsplattform. Det var vanskelig å finne frem til aktuell informasjon. Flere av de foresatte mente at å motta informasjon på mobiltransponder var bedre.

Rektor forteller at IKT-rådgiver på oppvekstkontoret høsten 2019 har igangsatt et arbeid rundt struktur på Showbie. Hensikten med arbeidet var å samle skolene om en struktur som er oversiktlig for elever og foresatte. Skrim ungdomsskole har endret strukturen i Showbie denne høsten for å oppnå målsettingen om bedre brukervennlighet for elever og foresatte.

Skrim ungdomsskole har også utarbeidet en lokal læreplan for skolen. Skolen visjon er å gi kompetanse for livet. I den lokale læreplanen fremkommer det blant annet at elevene ved skolen skal:

- Få kompetanse slik at de kan leve et liv i det fellesskapet et samfunn er, lokalt, nasjonalt og globalt
- Ha respekt for og ta ansvar for sine medelever og omgivelser
- Oppleve mestring og at de lykkes hver dag
- Trives og føle seg trygge på skolen

Skolens verdisyner er blant annet at alle elever fortjener å bli møtt med tillitt, er likeverdige og må behandles individuelt for at likeverdighet skal oppnås. Alle elever skal ha reell medvirkning på skolens utvikling gjennom elevsamtalen, klasseråd, elevråd og samarbeidsutvalg.

I læreplanen kommer også skolens læringssyn frem, samt forventninger til elever, foresatte og skole/lærere. Det står blant annet at skolen skal legge til rette for åpen kommunikasjon mellom skole og hjem.

Når det gjelder nettvett har skolen delt ut informasjonsheftet fra Barnevakten og skal engasjere dem til å holde foredrag for elever og foresatte om nettvett.

Andre forebyggende tiltak ved skolen er:

- Ordensreglement for grunnskolene i Kongsberg og utfyllende ordensregler tilpasset Skrim ungdomsskole – foresatte må signere på at de har lest ordensreglementet
- Spekter – ikke anonym spørreundersøkelse om trivsel
- AART – skolen skal sertifisert to ansatte innen dette høsten 2019 – det er sosial ferdighetstrening
- Alle med – Fokuserområdet høsten 2019 er relasjonsbasert klasseledelse
- BTI-prosjektet – se pkt 5.1.1 for mer utfyllende forklaring
- Kalenderoppfølging av Venn 1 – kurs for elever i grunnleggende kunnskap og verktøy om psykisk helse
- Skolen har høsten 2019 startet opp med YAM som skal gjennomføres i elevgruppen i 2020. YAM er – Youth Awareness og Mental health
- «Det er du som bestemmer» et undervisningsopplegg om nettvett som gjennomføres i samarbeid med medielinje på videregående skole – dette samarbeidet har vart i flere år. Det er rettet mot alle 8. klassene i Kongsberg kommune
- Rutiner for inspeksjon – det fremkommer blant annet at vaktene skal være synlig og oppmerksom på hvordan elevene oppfører seg
- Inspeksjonsplan
- Bussvakt
- Skolen har gjennomført T1 undersøkelsen både blant elever, foresatte og lærere – en kartlegging i forbindelse med Alle med
- Miljøpolicy inkludert HMS mål
- Klasseregler – elevene er med å utarbeide reglene

I samtaler ble det bekreftet at ovenstående var aktivt på skolen og kjent i skolemiljøet.

Elevundersøkelsen viser at skolen oppnår normale resultater på trivsel og mobbing, men at det er rom for forbedring. Når det gjelder elevdemokrati og medvirkning er det et noe større rom for forbedring. Skolen har utarbeidet en plan for oppfølging av elevundersøkelsen for skoleåret 2019-2020. I planen kommer det frem at resultatet fra undersøkelsen skal gjennomgås på personalmøte høst og vår skoleåret 2019-2020, og at tiltak skal utarbeides og evalueres i samme tidsperiode. I samtaler kom det fram at elevundersøkelsen ble analysert og evaluert og ved behov ble det iverksatt tiltak.

Skolen har også vært med på ungdatabesøkelsen i 2017. Ungdata er lokale ungdomsundersøkelser som tilbys gratis til alle landets kommuner og fylkeskommuner. Ungdata dekker helheten i ungdoms liv og omfatter et bredt spekter temaområder, herunder venner, skole og helse og trivsel. Undersøkelsen gjennomføres av OsloMet. Resultatet for Skrim ungdomsskole viser at de fleste elevene trives på skolen og at de føler at de passer inn. Det er bare et fåtall elever som svarer at de gruer seg til å gå på skolen. Undersøkelsen viser imidlertid at 22% av de elevene som svarte hadde opplevd at noen via nett hadde skrevet noe sårende om dem en gang. Undersøkelsen viste også at 16% av de som svarte hadde opplevd å bli stengt ute fra sosiale ting på nettet. Videre viser undersøkelsen at det er en liten gruppe elever som er veldig mye plaget med blant annet lite søvn, tristhet, ensomhet, anspenthet og bekymring. I samtaler kom det frem at skolen hadde fokus på nettvett og at skolen skulle være mobilfri. Det ble sagt at i praksis var skolen ikke mobilfri.

Skolen har utarbeidet et årshjul for det psykososialt arbeidet ved skolen. Årshjulet viser at skolen har ulike trivselstiltak gjennom hele skoleåret, som for eksempel overnattingsturer, gruppesamtaler, brukmarked, klasseturer, turneringer, skoleball, Venn1 og vårmarked. I planen fremkommer det når aktivitetene skal gjennomføres, hvem som er ansvarlig for at de gjennomføres og en beskrivelse av tiltaket. I samtale ble det bekreftet at dette ble gjennomført.

Skolen har ansatt en miljøterapeut som skal drive forebyggende arbeid for å fremme trivsel og god psykisk helse på skolen. I samtaler kom det frem at miljøterapeuten alltid var ute i skolemiljøet når elevene var ute. Hun laget frokost annenhver tirsdag, samt utarbeidet ulike tiltak alene og sammen med helsesykepleier og sosialrådgiver. Det kunne være happening i storefri eller psykisk helseuke. Miljøterapeuten hadde også samtaler med enkelte elever når de ønsket det, eller når hun så at det var behov. Elevene behøvde ikke ha aktivitetsplan for at miljøterapeuten skulle snakke med dem. I tillegg er miljøterapeuten ansvarlig for elevrådsarbeidet.

Miljøterapeuten har egen Snap-konto og Instagram-konto på skolen, som hun driver daglig. Her gir hun råd og tips til elevene. Det er nytt tema hver uke. Tema kan blant annet være vennskap, miljø, sex, press, følelser og medmenneskelighet. Hun er også med på elevkantinen og har jente- og guttegrupper. I samtaler med foresatte kom det frem at de var veldig fornøyd med miljøterapeuten på skolen.

Skolens sosialrådgiver arbeider mer på saker og samarbeider med ledelsen og andre relevante instanser. Hun er også AART sertifisert. Hun har ansvar for å følge opp aktivitetsplaner sammen med rektor og andre involverte. Mye av hennes arbeid er samtaler med elever, foresatte og instanser. Skolen forteller at det er viktig med godt samarbeid med foresatte for å få tiltak til å fungere.

Det blir sagt at skolen og sosialrådgiver også følger opp skolevegring med blant annet hjemmebesøk og tiltaksplaner. Da gjerne i samarbeid med PPT, BUP eller andre relevante instanser.

Skolen har også som en del av Kongsberg kommunes nettside for forebygging av mobbing utarbeidet et årshjul for skolen, der forebyggende tiltak for skoleåret er lagt inn. Det er tiltak som utviklingssamtaler, elevundersøkelsen, foreldremøter, overnattingsturer og dagsreiser. Noen av tiltakene er for de ulike trinnene, mens andre er fellesaktiviteter for alle trinnene.

Skrim ungdomsskole har gjennomført en risiko og sårbarhetsanalyse i 2017, av blant annet skolemiljøet. De har iverksatt tiltak som følge av det og det var rektor som var ansvarlig for å følge disse opp.

Skolen har utarbeidet egne rutinebeskrivelse for plikten etter kap. 9A. Den omhandler plikten til å følge med, plikten til å gripe inn, plikten til å varsle og plikten til å undersøke. Den sier kort også noe om plikten til å iverksette tiltak og evaluere tiltakene. I samtaler ble det sagt at rutinen var kjent og tatt i bruk.

Skolen har også et elektronisk styringssystem for å sikre at opplæringsloven § 13-10 om krav til forsvarlig system blir oppfylt. Skolen har lagt med dokumentasjon av systemet.

Skolen har også utarbeidet plan for overgangsmøter med barneskolen for overgangen fra barneskolen til ungdomsskolen.

Foruten ovennevnte rutiner har kommunen utarbeidet en felles rutine for det forebyggende arbeidet ved skolene i kommunen. Se tabell i pkt. 5.1.1.

6.1.2. Informasjonsplikten

Skolen deler ut ordensreglementet og informasjon om kap. 9A til de foresatte ved oppstart av skolen. I rutiner for foreldremøter ser vi at foresatte får informasjon om klasse- og skolemiljøet løpende igjennom skoleåret. Det er både generell informasjon om kap. 9A og spesiell informasjon knyttet til de enkelte klassene, som for eksempel skole/hjem – samarbeid og klassemiljø.

Skolen henger også opp en plakat fra Utdanningsdirektoratet om mobbing og den legges også ut på Showbie til foresatte.

I kommunens og skolen ordensreglement får foresatte også informasjon om skolemiljøet og rutiner for psykososialt skolemiljø. Det kommer frem av innsendt dokumentasjon at foresatte skal signere for at de har lest ordensreglementet.

Elevene får også informasjon om reglene for skolemiljøet gjennom informasjonsheftet og ordensreglementet.

I samtaler med foresatte fremkom det at skolen var flink på foreldremøtene til å informere om skolemiljø og klassemiljø. Skolen har vært ærlig med foresatte om at mobbing/skolemiljø er kompleks og vanskelig å arbeide med og har bedt om at foresatte og skolen spiller på lag.

Noen foresatte fortalte også at det var forskjell på gutter og jenter. Det ble sagt at det hadde vært uro blant jentene både på skolen og fritiden. Dette arbeidet miljøterapeuten nå med. De foresatte var veldig positiv til at skolen hadde en miljøterapeut og til den aktuelle miljøterapeuten. De gav uttrykk for at vedkommende var viktig i skolens arbeid med et trygt og godt skolemiljø.

De fleste foresatte gav også uttrykk for tillitt til flere av lærerne på skolen og måten de håndterte elevsaker. Andre lærere var noen foresatte mindre positive til. De opplevde at det var vanskelig å ta ting opp. Det gjaldt særlig en lærer.

Når det gjaldt nettvett var foresatte fornøyd med den informasjonen de fikk fra skolen på foreldremøtene. Foresatte var imidlertid ikke fornøyd med Showbie som informasjonskanal. Det ble sagt at det var veldig vanskelig å orientere seg i Showbie.

Foresatte sa at de savnet en mer synlig rektor på møtepunkter med foresatte.

6.1.3. Råd og utvalg

I plan for oppfølging av elevundersøkelsen kommer det frem at råd og utvalg som FAU skal bli presentert resultatet fra undersøkelsen. Det er rektor som skal presentere resultatet.

Skolen har sendt inn referater fra elevrådet. Referatet viser at elevrådet har snakket om kartleggingen T1 og om sosiale tiltak på skolen. Elevrådet kommer også med forslag til tiltak for å bedre skolemiljøet, herunder mindfulness-dag og endring av regler for hodeplagg. Elevrådet har også snakket om taushetsplikten sin som tillitsvalgt, dersom en medelev ønsker å ta opp noe de synes er ubehagelig. I samtaler kom det frem at elevrådet fungerte og at de hadde fått gjennomslag for enkeltsaker. De hadde en egen voksen som hjalp dem å få saken behandlet av rektor.

Skolen har sendt inn referat fra FAU møter. Vi ser at blant annet elevundersøkelsen har vært tema.

I innsendt dokumentasjon ligger også innkallinger til SMU møter. Av innkallingene fremkommer det at blant annet saker fra elevrådet, elevundersøkelsen og «Alle med» er tema. Vedlagte referater viser at disse temaene ble diskutert.

Skolen har utarbeidet et skriv «Samarbeidsorgan ved Skrim ungdomsskole». I skrivet framgår rollene til de ulike råd og utvalg og hvem som skal være medlemmer. Hvilke saker de ulike råd og utvalg skal drøfte og sammensetning kommer også frem.

Skolen opplyser at SU og SMU er sammensatt av de samme deltagerne, men at når de skal avgjøre saker inviterer de flere foresatte og elever inn i møte slik at de er i flertall. Innsendt dokumentasjon viser også hvordan SU/SMU er sammensatt.

I samtaler ble det bekreftet at råd og utvalg fungerte etter gjeldende regelverk og at de var riktig sammensatt.

6.1.4 Vurdering

Delproblemstilling:

1. *Følger kommunen opp sentrale lovmessige krav til forebyggende arbeid på området?*

Revisjonskriterium:

- Skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme helse, miljø og sikkerheten til elevene, slik at kravene i loven blir oppfylt og det skal fremgå at rektor er ansvarlig for arbeidet.
 - Herunder ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering.
- Skolen skal informere elevene og foresatte om retten etter kap. 9A og varsle elever og foresatte så snart som mulig dersom de blir klar over forhold ved skolemiljøet som er til skade for elevens helse.
- Rutinene skal være kjent og tatt i bruk i organisasjonen
- Skolen skal holde råd og utvalg orientert om alt som er viktig for skolemiljøet og utarbeide ordensreglement for den enkelte skole.

I opplæringsloven er det sagt at alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Retten til et trygt og godt skolemiljø gjelder for alle som er elever på barnetrinnet, ungdomstrinnet og i videregående skole jf. Opplæringsloven § 9A-1.

Skolen skal jobbe kontinuerlig og systematisk for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene, jf. opplæringsloven. § 9 A-3 andre ledd. Vi finner at Skrim ungdomsskole arbeider kontinuerlig og systematisk for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene. Vi vil her særlig trekke fram miljøterapeutens rolle i dette arbeidet.

Vårt inntrykk er også at skolen ivaretar sin plikt til å informere elever og foreldre om deres rettigheter etter opplæringsloven kapittel 9A, og om skolens aktivitetsplikt og muligheten til å melde saken til fylkesmannen, på en måte som er i samsvar med gjeldende regelverk. Vi finner også at råd og utvalg er riktig sammensatt, får forelagt saker som er av betydning for skolemiljøet og har jevnlig møter.

Vi finner ikke grunnlag for å gi anbefaling på del problemstilling 1.

6.2. Aktivitetsplikten

Dette kapittelet fokuserer på følgende delproblemstilling:

2. *Følger kommunen opp lovmessige krav til aktivitetsplikt?*

Til denne problemstillingen har vi utledet følgende revisjonskriterium:

- Alle som arbeider på skolen skal følge med på om eleven har et trygt og godt skolemiljø.
- Alle som arbeider på skolen skal gripe inn, varsle og undersøke.

- Rektor skal varsle skoleeier dersom det er en lærer som krenker en elev.
- Skolen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.

6.2.1. Følge med på skolemiljøet

I skolens rutiner for inspeksjon er det sagt at de voksne må prioritere inspeksjon da mesteparten av mobbingen skjer når voksne ikke er tilstede. De voksne skal legge vekt på å ha god kvalitet på inspeksjonene og tilrettelegge friminuttene slik at de oppleves som trygge. De voksne skal følge godt med.

Skolen opplyser at de ansatte også skal følge med gjennom kartlegging av uteområder, utrygge områder, Spekter-analyse, elevsamtalen, utviklingssamtalen og elevundersøkelsen.

Skolen opplyser at aktivitetsplikten, herunder plikten til å følge med, er tema på planleggingsdager. Dette bekreftes i innsendt dokumentasjon. I tillegg til planleggingsdagen har plikten til å følge med også vært tema på temamøter med elevgjennomgang. Dette bekreftes i innsendt dokumentasjon.

Skolen forteller at ledelsen og lærerne gjennomgår hvordan elevene har det faglig og sosialt i ulike møter. Det fremkommer også at det utføres jevnlig observasjoner av elever, i tillegg til elevsamtalene. Dette bekreftes i innsendt dokumentasjon.

Skrim ungdomsskole har også ansatt en miljøterapeut som skal følge opp elever i pauser og som skal varsle ledelsen og lærere ved hendelser.

Samtaler bekreftet at de ansatte kjente til sin plikt og ansvarsområde og at det ble gjennomført i praksis.

6.2.2. Plikt til å gripe inn, varsle og undersøke

Inspeksjonsrutinen for skolen sier at de voksne som har inspeksjon skal gripe inn i situasjoner. I skolens egne rutinebeskrivelse for plikter etter kap. 9A kommer det frem at de ansatte skal gripe inn i krenkelser de er vitne til, og stoppe dem. I rutinebeskrivelsen fremkommer det at det skal være lav terskel for å varsle rektor. Videre fremkommer det at det foreligger dokument/skjema der dette skal registreres. Skjemaet er lagt ved i innsendt dokumentasjon.

I rutinen kommer det frem at på ukentlige teammøter skal bekymringer tas opp og drøftes. Etter at de er drøftet skal sakene tas til ledelsen. Videre skal helsesykepleier, miljøterapeut og sosialrådgiver avholde møter der enkeltelever skolen er bekymret for drøftes. Saken blir tatt med videre til det ukentlige administrasjonsmøtet.

Det ukentlige administrasjonsmøte består av rektor, inspektør, rådgiver/spes.ped. ansvarlig og sosialrådgiver. De skal følge opp enkeltelever og drøfte bekymringer/hendelser siden sist møte.

Når det gjelder å undersøke sier rutinebeskrivelsen til skolen at de ansatte umiddelbart skal undersøke saken. De skal ha samtale med de involverte og med foresatte. De skal observere samspillet mellom elever ved behov og gjennomføre Spekter analyse. Det bekreftes i samtaler at dette gjennomføres.

Plikten til å gripe inn og undersøke blir gjennomgått jevnlig på planleggingsdager og personalmøter. Det fremkommer at det både er regelverket og enkeltsaker som blir gjennomgått. Dette bekreftes i innsendt dokumentasjon og samtaler.

Også for Skrim ungdomsskole gjelder kommunens «Retningslinjer for å forebygge mobbing». I den står det at «Alle lærere må følge handlingsplikten og varsle rektor ved mistanke om mobbing.» Viser ellers til det som er sagt over under pkt. 5.2.2 om dette.

6.2.3. Plikt til å varsle skoleeier

Skolen opplyser at de mangler egne rutiner for dette, men at de er kjent med plikten. Dette bekreftes i samtalene. Viser ellers til det kommunalsjefen sier om dette i underkapittel 4.1.

6.2.4. Dokumentasjon

I kommunens retningslinje for å forebygge mobbing kommer det frem at dokumentasjon på arbeidet som blir gjort i enkeltsaker skal legges inn i kommunens sak- og arkivsystem og i elevmappen. Retningslinjen forklarer også hva som menes med dokumentasjon. Retningslinjen sier at

«Med dokumentasjon menes logg på hendelsesforløp, oppfølgingsplan, telefonsamtaler med foresatte, møtetreferater m.m. Dokumentasjonen oppbevares alltid i mappa til den som opplever krenkelser eller mobbing. Ved påvist mobbing skal det også ligge kopier av dokumentasjon i mobberens mappe.»

Skolen har også utarbeidet et skjema for å registrere hendelser etter kap. 9A. Skolen opplyser at dette skjemaet deles digitalt med rektor og kontaktlærere. Sakene vi har fått forelagt er dokumentert, både med aktivitetsplaner, skjema for plassering av hendelser til aktivitetsplan og referater fra tiltaksplan. I innsendt dokumentasjon og samtalene ble det bekreftet at skolen var kjent med dokumentasjonsplikten og at det arbeidet som ble gjort i 9A saker ble dokumentert.

6.2.5. Vurdering

Delproblemstilling:

2. *Følger kommunen opp lovmessige krav til aktivitetsplikt?*

Revisjonskriterium:

- Alle som arbeider på skolen skal følge med på om eleven har et trygt og godt skolemiljø.
- Alle som arbeider på skolen skal gripe inn, varsle og undersøke.
- Rektor skal varsle skoleeier dersom det er en lærer som krenker en elev.
- Skolen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.

Aktivitetsplikten utløses når en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Ordlyden «trygt og godt skolemiljø» sikter til elevenes psykososiale skolemiljø og retten etter oppl. § 9 A-2. Å ha et trygt og godt skolemiljø omfatter mer enn frihet fra krenkelser. Elevene har rett til et skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring.

Alle som arbeider på skolen har plikt til å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, samt gripe inn mot mobbing, vold, diskriminering og trakassering hvis det er mulig. Vårt inntrykk at skolen ivaretar aktivitetsplikten og at alle ansatte kjenner til sitt ansvar. Vi finner også at skolen dokumenterer hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.

Når det gjelder plikten til å varsle skoleeier i de tilfellene en ansatt krenker en elev viser innsendt dokumentasjon at verken skolen eller kommunen har skriftlige rutiner for å ivareta denne plikten. Det fremkommer likevel i samtaler at ledelsen og de ansatte kjente til reglen og at den er tema når de går igjennom reglene for et trygt og godt skolemiljø. Kommunalsjefen sa at rektorene har fått opplæring i denne regelen og at han opplevde at rektorene tok kontakt når slike saker oppstod. Vårt inntrykk er at skolen og kommunen kjenner til plikten om å varsle skoleeier når de får mistanke om eller kjennskap til at en ansatt krenker en elev. Vi mener likevel at både skolene og kommunen bør innarbeide denne plikten i rutiner og retningslinjer, da det er en skjerpning av aktivitetsplikten i skolen

6.3. Aktivitetsplan

Dette kapittelet fokuserer på følgende delproblemstilling:

3. *Følger kommunen opp krav til at det iverksettes tiltak for den enkelte elev ut fra aktivitetsplanen?*

Til denne problemstillingen har vi utledet følgende revisjonskriterium:

- Skolen skal sette inn egnede og lovlige tiltak når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt eller en undersøkelse viser det samme.
 - Skolen skal høre de involverte elevene og barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens arbeid.
 - Skolen skal lage en skriftlig plan (aktivitetsplan) når det treffes tiltak på bakgrunn av en faglig vurdering i en sak
4. *Følger kommunen opp at iverksatte tiltak har ønsket effekt?*

Til denne problemstillingen har vi utledet følgende revisjonskriterium:

- Skolen skal sørge for å fortsette å vurdere ulike tiltaks effekt og sette inn tiltak som etter en faglig vurdering er egnet til å sikre elevene et trygt og godt skolemiljø.

6.3.1. Iverksette tiltak

Det fremkommer av skolens rutinebeskrivelse for plikter etter kap. 9A at skolen skal lage en aktivitetsplan med tiltak i samarbeid med foresatte og eleven. Skolen har utarbeidet et skjema der de skal registrere hendelser angående 9A. I skjemaet skal skolen registrere tiltak.

I innsendte aktivitetsplaner fremkommer det at det iverksettes tiltak på bakgrunn av at enkelt elever ikke har hatt det trygt og godt på skolen. Dette bekreftes i samtalene.

Kommunens retningslinje følges i de nyeste sakene.

6.3.2. Høre barnet og barnets beste

I innsendt dokumentasjon fremkommer det at elevene blir involvert i saker som angår dem selv og at de blir hørt. Dette ble bekreftet i samtalene.

6.3.3. Skriftlig aktivitetsplan og oppfølging av iverksatte tiltak

Kommunen har utarbeidet mal for aktivitetsplan, men noen av sakene er så gamle at det ble brukt en annen mal. Skolen har på revisjonstidspunktet tatt den nye malen til kommunen i bruk. Skolen har lagt ved aktivitetsplaner for enkeltelever. Av aktivitetsplanene ser vi hvem som har deltatt i utarbeidelse, hvilket problem som skal løses, hvilke tiltak skolen planlegger, hvem som er ansvarlig og kontakt med foresatte underveis i gjennomføringen av tiltakene. Vi ser av planene at foresatte og eleven også har vært med under utarbeidelsen av planen. Videre ser vi at det har blitt gjennomført flere oppsummerings- og evalueringsmøter underveis i saken og at tiltak har blitt justert/endret.

Skolen forteller at informasjon om hvordan tiltakene har virket innhentes på samarbeidsmøter og i elevsamtaler. Skolen fortsetter med tiltak så lenge eleven har ønske om det og behov for det. Dette ble bekreftet i samtaler.

6.3.4 Vurdering

Delproblemstilling:

3. *Følger kommunen opp krav til at det iverksettes tiltak for den enkelte elev ut fra aktivitetsplanen?*

Revisjonskriterium:

- Skolen skal sette inn egnede og lovlige tiltak når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt eller en undersøkelse viser det samme.
- Skolen skal høre de involverte elevene og barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens arbeid.
- Skolen skal lage en skriftlig plan (aktivitetsplan) når det treffes tiltak på bakgrunn av en faglig vurdering i en sak

4. *Følger kommunen opp at iverksatte tiltak har ønsket effekt?***Revisjonskriterium:**

- Skolen skal sørge for å fortsette å vurdere ulike tiltaks effekt og sette inn tiltak som etter en faglig vurdering er egnet til å sikre elevene et trygt og godt skolemiljø.

På bakgrunn av innsendt dokumentasjon og samtaler er det vårt inntrykk at skolen utarbeider skriftlig aktivitetsplan når det skal gjøres tiltak i en sak. Vi finner også at innholdet i aktivitetsplanen er i samsvar med gjeldende regelverk. Skolen ivaretar også elevenes rett til å bli hørt og vi ser at tiltak blir evaluert.

På bakgrunn av dette finner vi ikke grunnlag for å gi anbefalinger på delproblemstilling 3 og 4.

7. Skavanger skole

7.1. Forebyggende arbeid

Dette kapittelet fokuserer på følgende delproblemstilling:1. *Følger kommunen opp sentrale lovmessige krav til forebyggende arbeid på området?*

Til denne problemstillingen har vi utledet følgende revisjonskriterium:

- Skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme helse, miljø og sikkerheten til elevene, slik at kravene i loven blir oppfylt og det skal fremgå at rektor er ansvarlig for arbeidet.
 - Herunder ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering.
- Skolen skal informere elevene og foresatte om retten etter kap. 9A og varsle elever og foresatte så snart som mulig dersom de blir klar over forhold ved skolemiljøet som er til skade for elevens helse.
- Rutinene skal være kjent og tatt i bruk i organisasjonen
- Skolen skal holde råd og utvalg orientert om alt som er viktig for skolemiljøet og utarbeide ordensreglement for den enkelte skole.

7.1.1. Kontinuerlig og systematisk arbeid

Skolen forteller at som en del av Kongsberg kommune plikter de å følge kommunens sentralt utarbeide regler, herunder «Forebygging av mobbing - Positivt skolemiljø». Disse retningslinjene er nevnt ovenfor både i kap. 5 og 6.

Skolen har selv en del utviklingsarbeid som bidrar til at de arbeider forebyggende for å sikre at elevene har det trygt og godt på skolen. Skolens forebyggende tiltak er blant annet:

- AART – trening i sosial kompetanse

- Alle med – Implementeringsplan for trinn 2 – kompetansepakke for høsten 2019 er - Motivasjon og tro på seg selv. Eleven på skolen skal oppleve et læringsmiljø som skaper motivasjon og gir støtte til konsentrert jobbing, faglig engasjement og mestring.
- Tilsynsplan(inspeksjonsplan) 2019-2020
- Ansvarsplan 2019-2020
- Beskrivelse av ansvarsplanvakter – de skal blant annet ha oversikt over hvor barna er ute og passe på at alle har noen å leke med
- Oversikt over hvilke barn som trenger utvidet tilsyn – utarbeidet skjema for dette
- BTI – pilotskole - se pkt. 5.1.1 for mer utfyllende forklaring
- Trivselsundersøkelse på skolen og SFO
- Skolen har gjennomført T1 undersøkelsen både blant elever, foresatte og lærere – en kartlegging i forbindelse med Alle med
- Spekter i klassen 3. -7. trinn – ikke anonym spørreundersøkelsen om trivsel
- Klasseregler
- Klassens time
- Utarbeidet egne ordensregler til skolen
- Utarbeidet forventninger til lærere, barneveiledere, elever og foresatte
- Innskriving av elever ved oppstart i første klasse
- Lekseveiledning 3 ganger for 1. trinn og 1 gang for 2. trinn – der innkaller de elever og foresatt til en tid på kveldstid og forklarer hvordan de arbeider med matte, norsk og engelsk – de forklarer også hvordan skolen er organisert og hvordan skolen arbeider – det skaper god kontakt mellom foresatte, elever og lærere på trinnet – ledelsen og alle på teamet er representert

I samtaler ble det bekreftet at ovenstående var kjent og tatt i bruk på skolen.

Elevundersøkelsen viser at skolen oppnår normale resultater på trivsel og mobbing, men at det er rom for forbedring. Når det gjelder arbeidsro og elevdemokrati og medvirkning er det imidlertid et noe større rom for forbedring på skolen. Skolen har utarbeidet en plan for oppfølging av elevundersøkelsen for skoleåret 2019/2020. I planen kommer det frem at resultatet fra undersøkelsen skal gjennomgås på personalmøte høst og vår skoleåret 2019/2020 og at tiltak skal utarbeides og evalueres i samme tidsperiode. I samtaler ble det bekreftet at dette ble gjort.

Skolen får også oversikt over skolemiljøet og trivselen til elevene på skolen gjennom barnesamtalene, elevsamtalen, plan for overgang barnehage og skole og inntakssamtaler til SFO.

Skolen har også trivselsdager noe de har satt inn i Årshjul for positivt skolemiljø på Skavanger skole. Noen av trivselstiltakene som er presentert i årshjulet er:

- Fadderordning
- Førskoledag og førskoletreff
- Syngende skole
- Vinteraktivitetsuke
- Felles skitur
- Gøy i gymsalen
- Utviklingssamtaler
- Besøksdag på ungdomsskolen for 7. trinn
- Gjennomgang og etablering av rutiner og regler

I samtaler ble det bekreftet at disse aktivitetene var kjent av alle vi snakket med og ble iverksatt.

Skavanger skole har også gjennomført en risiko- og sårbarhetsanalyse i 2019-2020. Ros-analysen viser at skolen på området for revisjonen – psykososialt skolemiljø – har satt seg som tiltak å følge opp aktivitetsplaner og tiltak fra forrige skoleår og at de ellers skal videreføre eksisterende praksis på området. I handlingsplanen kommer det frem at skolen skal prioritere arbeid med elevmiljøet i undervisningen og sette inn ekstra ressurser eller omfordele voksenressursen, slik at både barn og voksne føler at de har et trygt og

godt skolemiljø. Det er ledelsen som har ansvaret til å følge dette opp og det skal skje gjennom hele skoleåret. Det fremkommer også av handlingsplanen at tiltaket er startet opp.

Skavanger skole forteller at:

«Skavanger skole er en skole med et stort mangfold. Den representerer over 35 nasjonaliteter, og det snakkes nesten like mange forskjellige morsmål. Skolen har ca. 195 elever, og mer enn 70 elever går på SFO.

Skavanger skole arbeider mye med læringsmiljøet. Det å være en god skolevenn, vise respekt for hverandre, og det å føle mestring og utvikling er grunnlag for et godt læringsmiljø. SFO er en del av skolen, og en viktig arena for samspill og læring. Det blir derfor viktig å se; hele barnet – hele dagen.

Analyse av skolen og skolens resultater, viser at skolens faglige hovedutfordring er språkforståelse – herunder begrepsforståelse. Manglende begrepsforståelse fører til feiltolkninger og manglende evne til å reflektere. Videre fremkommer det at elevene ved skolen opplever liten mestring og tro på seg selv. Motivasjon og tro på seg selv er ofte utgangspunktet for mestring og utvikling. Skavanger skole deltar i Kongsberg kommunes satsning «Alle med»

Opplever elevene ved skolen mestring og tro på seg selv, vil dette påvirke læringsmiljøet på alle plan. Dette vil også påvirke elevenes sosiale ferdigheter og dermed være med på å skape et bedre psykososiale miljø med skolen»

Skolen forteller også at de har utarbeidet «Slik vil vi ha det i klassen». Det er et verktøy for å samkjøre team, slik at elevene opplever å bli behandlet likt av de voksne på skolen.

Rektor opplyser at i høstmøtene gjennomgår Kommunalsjef både faglige og læringsmiljørettede resultater. Rektor forteller også at skolen arbeider kontinuerlig med forbedrings- og utviklingsarbeid knyttet både til faglige og miljømessige forhold. Skolen jobber ut fra at om ikke eleven har det bra på skolen, vil også faglige resultater utebli. Skolen bruker mye arbeid på tvers av team for å lære av hverandre og bevisstgjøre god praksis. Noen av verktøyene de bruker i dette arbeidet er standard for kartleggingsprøver og faglig oppfølging, retningslinjer for bruk av skolemiljøundersøkelser, grønn perm, program planleggingsdager og barnemøte SFO.

I program for planleggingsdager kommer det blant annet frem når det skal være foreldremøter, utviklingssamtaler, elevundersøkelsen, Spekter og positivt læringsmiljøer.

Skolen har også tatt i bruk en vennebenk. Noe elevråd var med å innføre. Dette ble bekreftet i samtaler.

Foruten ovennevnte rutiner har kommunen utarbeidet en felles rutine for det forebyggende arbeidet ved skolene i kommunen. Se nærmere tabell i pkt. 5.1.1.

7.1.2. Informasjonsplikten

Skolen deler ut ordensreglementet og «Velkommen til Skavanger skole» til foresatte ved oppstart av skolen. «Velkommen til Skavanger skole» inneholder blant annet informasjon om læringsmiljø, Showbie og den viser til kommunens nettside «Forebygging av mobbing».

I kommunens og skolen ordensreglement får foresatte også informasjon om skolemiljøet og rutiner for psykososialt skolemiljø. Skolen viser også til kommunens retningslinje for forebygging mot mobbing.

Elevene får også informasjon om reglene for skolemiljøet gjennom informasjonsheftet, klassens time, klasseregler og ordensreglementet.

I innsendt dokumentasjon finner vi innkalling til foreldremøter. Vi ser her at «Positivt skolemiljø», «Alle med», Spekter og status i klassen er noen av temaene på møtene. Vi ser også at rektor har kalt to klassetrinn inn til et ekstraordinært foreldremøte på bakgrunn av uheldige hendelser i skolemiljøet. På dette møte ser vi at også leder for PPT deltok, kommunepsykologen og helsesykepleieren ved skolen.

Foreldremøtene ligger også inne i årshjul for Positive aktiviteter for skoleåret 2019-2020.

Skolen har også et elektronisk styringssystem for å sikre at opplæringsloven § 13-10 om krav til forsvarlig system blir oppfylt. Skolen har lagt med dokumentasjon av systemet.

Foresatte var fornøyde med hvordan og omfang av informasjon fra skolen hva gjelder skolemiljø og klassemiljø. Foresatte var klar på at Skavanger skole var en god skole å være elev på. BKR må imidlertid opplyse at det var veldig få foresatte som deltok på møtet med revisjonen.

7.1.3. Råd og utvalg

I program for planleggingsdag kommer det frem når resultatet av elevundersøkelsen skal gjennomgås. Skolen forteller at alle klassene arbeider med resultatet fra elevundersøkelsen, for slik at alle skal forstå hvorfor skolen har oppnådd nettopp sitt resultat.

Skolen har også sendt inn årshjul for elevråd ved Skavanger skole. Den viser at det skal gjennomføres elevråd en gang i måneden. Noen av temaene er elevmedvirkning – hva betyr det?, trivselsvenn, karneval og trivsel og inkludering. I tillegg har de beskrevet for elevene hva elevrådet er og hvorfor skolen har elevråd. I samtaler kom det frem at elevrådet fungerte og at de fikk forelagt saker som gjelder skolemiljøet.

Skolen har sendt inn referater fra elevrådet. Referatet viser at elevrådet snakket om vennebenken, talentshow og tegnekonkurranse. Elevrådet skulle være dommere i tegnekonkurransen.

Skolen har lagt ved vedtekter for samarbeidsutvalget og miljøutvalget ved Skavanger skole. Vedtektene sier noe om sammensetningen av SU og SMU. Videre fremkommer det hvilke saker de skal arbeide med og saksgangen imellom de ulike råd og utvalg. Innkalling til møter viser at de blant annet har behandlet Spekterundersøkelsen og trivselsundersøkelsen.

I innkalling til FAU møte ser vi at noen av temaene har vært opplæringslovens kap. 9A.

I samtaler ble det bekreftet at råd og utvalg fungerte i henhold til regelverket og at det var riktig sammensatt. Det ble også sagt at de ble involvert i skolemiljø saker. Den mest aktuelle saken nå var utformingen av ny skole.

7.1.4 Vurdering

Delproblemstilling:

1. *Følger kommunen opp sentrale lovmessige krav til forebyggende arbeid på området?*

Revisjonskriterium:

- Skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme helse, miljø og sikkerheten til elevene, slik at kravene i loven blir oppfylt og det skal fremgå at rektor er ansvarlig for arbeidet.
 - Herunder ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering.
- Skolen skal informere elevene og foresatte om retten etter kap. 9A og varsle elever og foresatte så snart som mulig dersom de blir klar over forhold ved skolemiljøet som er til skade for elevens helse.
- Rutinene skal være kjent og tatt i bruk i organisasjonen
- Skolen skal holde råd og utvalg orientert om alt som er viktig for skolemiljøet og utarbeide ordensreglement for den enkelte skole.

I opplæringsloven er det sagt at alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Retten til et trygt og godt skolemiljø gjelder for alle som er elever på barnetrinnet, ungdomstrinnet og i videregående skole jf. Opplæringsloven § 9A-1.

Skolen skal jobbe kontinuerlig og systematisk for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene, jf. opplæringsloven. § 9 A-3 andre ledd. Vår samlede vurdering er at Skavanger skole arbeider kontinuerlig og

systematisk for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene. Vi vil her særlig trekke fram at rektor er veldig synlig i skolemiljøet og at hun deltar på arrangementer i foreldrenes regi etter skoletid.

Vårt inntrykk er også at skolen ivaretar sin plikt til å informere elever og foreldre om deres rettigheter etter opplæringsloven kapittel 9 A, og om skolens aktivitetsplikt og muligheten til å melde saken til fylkesmannen, på en måte som er i samsvar med gjeldende regelverk. Vi finner også at råd og utvalg er riktig sammensatt, blir forelagt saker som er av betydning for skolemiljøet og har jevnlig møter.

På bakgrunn av dette finner vi ikke grunnlag for å gi anbefalinger på delproblemstilling 1.

7.2. Aktivitetsplikten

Dette kapittelet fokuserer på følgende delproblemstilling:

2. Følger kommunen opp lovmessige krav til aktivitetsplikt?

Til denne problemstillingen har vi utledet følgende revisjonskriterium:

- Alle som arbeider på skolen skal følge med på om eleven har et trygt og godt skolemiljø.
- Alle som arbeider på skolen skal gripe inn, varsle og undersøke.
- Rektor skal varsle skoleeier dersom det er en lærer som krenker en elev.
- Skolen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.

7.2.1. Følge med på skolemiljøet

Skolen forteller at kunnskap om elevens rett til et trygt og godt skolemiljø i sin helhet er gjengitt i den Grønne permen – som er under digitalisering. I tillegg snakker skolen om skolemiljøet på planleggingsdager gjennom året og på foreldremøter. Skolen forteller at dette er en del av forventingen til de ansatte ved skolen. Skolen har lagt ved dokumentasjon som bekrefter dette. Skolen forteller at det å følge med på skolemiljøet er en inkludert del av skolens praksis. Dette gjelder også for plikten til å gripe inn, varsle og undersøke, som vil bli omtalt i neste kapittel.

Skolen forteller at retningslinjen for gjennomføring og bruk av elevundersøkelsen, Spekter og miljøundersøkelsen bidrar til at skolen følger med på hva som skjer i skolemiljøet. I retningslinjen er det sagt at resultater fra undersøkelsene ved skolen skal analyseres og resultatet skal drøftes internt. Dersom ledelsen og skolen anser at det er behov for det kan de bruke resultatene fra undersøkelsen til å innhente kommunens Innsatsteam mot mobbing til veiledning og hjelp. Skolen forteller at denne retningslinjen legger en klar føring på hva som er forventet av de ansatte på skolen. Denne retningslinjen er også klargjort for de ansatte i utviklingstid og tematid.

I tillegg får skolen informasjon om hvordan klassemiljø og enkelt elever har det gjennom inspeksjonen, elevsamtalen, utviklingssamtalen og observasjoner i timene. I samtaler kom det frem at de ansatte var kjent med plikten og sitt ansvar i forhold til den.

7.2.2. Plikt til å gripe inn, varsle og undersøke

Når det gjelder å gripe inn viser skolen til program for planleggingsdag, skolemiljø i Grønn perm, «Slik vil vi ha det i klassen» og forsvarlig system etter opplæringsloven § 13-10 og teamtid.

Skolen forteller at det er en forventning til alle ansatte om å gripe inn om de opplever en krenkelse – denne plikten er ansatte kjent med. Det er gjennomført informasjon og refleksjoner rundt tema. Det er også reflektert rundt hvorvidt alle opplever å se en krenkelse på samme måte. Alle voksne som egne individer har

sine erfaringer i livet med seg som bakgrunn for å tolke det de ser og opplever. Det er likevel klart at opplever den enkelte ansatte en krenkelse, vil de gripe inn. Det er også gjennomført kurs i vergeteknikk for å sikre voksne den kompetansen som best kunne ivareta alle parter.

Når det gjelder de ansattes plikt til å varsle rektor kommer dette frem i kommunens retningslinje for forebygging av mobbing. I tillegg kommer det frem på planleggingsdagene, i den Grønne permen, i retningslinjen for gjennomføring og bruk av elevundersøkelsen, Spekter, miljøundersøkelsen og i skolens forsvarlige system. I samtaler bekreftes at dette er kjent og tatt i bruk.

Skolen forteller at hvert enkelt individ har sitt utgangspunkt. Skolen bruker alltid å snakke med den enkelte elev, men ved helt spesielle situasjoner der språk, kultur, evner eller anlegg gjør dette vanskelig, arbeider skolen med å ivareta eleven på den best mulige måte.

At saken skal undersøkes så raskt som mulig fremkommer av barnesamtalen/elevsamtalen og kommunens retningslinjer for forebygging av mobbing. Skolen forteller at når rektor får et varsel, har rektor fem dager på seg til å ha utarbeidet en aktivitetsplan. Aktivitetsplanen utarbeides alltid i samråd med foresatte og elev (avhengig av alder, evner osv.) vil være deltakende i utarbeidelsen av tiltak. I noen saker har skolen opplevd at foresatte har nektet skolen å prate med eleven – dette gjør det vanskelig for skolen å hente inn informasjon.

I samtalen kom det frem at de ansatte var kjent med pliktene og sitt ansvar i henhold til disse pliktene.

7.2.3. Plikt til å varsle skoleeier

Skolen opplyser her at rutineene for dette ligger i lovverket, samt i føringen fra avdeling for oppvekst i kommunen. Skolen forteller at de ikke har hatt saker der det har vært behov for å varsle skoleeier eller utarbeide aktivitetsplan på bakgrunn av at en ansatt har krenket en elev.

7.2.4. Dokumentasjon

I kommunens retningslinjen for å forebygge mobbing kommer det frem at dokumentasjon på arbeidet som blir gjort i enkeltsaker skal legges inn i kommunens sak- og arkivsystem og i elevmappen. Retningslinjen forklarer også hva som menes med dokumentasjon. Retningslinjen sier at

«Med dokumentasjon menes logg på hendelsesforløp, oppfølgingsplan, telefonsamtaler med foresatte, møtereferater m.m. Dokumentasjonen oppbevares alltid i mappa til den som opplever krenkelser eller mobbing. Ved påvist mobbing skal det også ligge kopier av dokumentasjon i mobberens mappe.»

Skolen har sendt inn aktivitetsplaner, oppfølgingskjemaer der det er iverksatt tiltak, oppfølgingskjema og referat fra samtaler med barnet.

7.2.5. Vurdering

Delproblemstilling:

2. Følger kommunen opp lovmessige krav til aktivitetsplikt?

Revisjonskriterium:

- Alle som arbeider på skolen skal følge med på om eleven har et trygt og godt skolemiljø.
- Alle som arbeider på skolen skal gripe inn, varsle og undersøke.
- Rektor skal varsle skoleeier dersom det er en lærer som krenker en elev.
- Skolen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.

Aktivitetsplikten utløses når en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Ordlyden «trygt og godt skolemiljø» sikter til elevenes psykososiale skolemiljø og retten etter oppl. § 9A-2. Å ha et trygt og godt skolemiljø omfatter mer enn frihet fra krenkelser. Elevene har rett til et skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring.

Alle som arbeider på skolen har plikt til å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, samt gripe inn mot mobbing, vold, diskriminering og trakassering hvis det er mulig. Vårt inntrykk er at skolen ivaretar aktivitetsplikten og at de ansatte vi snakket med kjenner til sitt ansvar. Vi finner også at skolen dokumenterer hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.

Når det gjelder plikten til å varsle skoleeier i de tilfellene en ansatt krenker en elev viser innsendt dokumentasjon at verken skolen eller kommunen har skriftlige rutiner for å ivareta denne plikten. Det fremkommer likevel i samtaler at ledelsen og de ansatte kjente til reglen og at den er tema når de går igjennom reglene for trygt og godt skolemiljø. Kommunalsjefen sa at rektorene har fått opplæring i denne regelen og at han opplevde at rektorene tok kontakt når slike saker oppstod. Vårt inntrykk er at skolen og kommunen kjenner til plikten om å varsle skoleeier når de får mistanke om eller kjennskap til at en ansatt krenker en elev. Vi mener likevel at både skolene og kommunen bør innarbeide denne plikten i rutiner og retningslinjer, da det er en skjerping av aktivitetsplikten i skolen.

7.3. Aktivitetsplan

Dette kapittelet fokuserer på følgende delproblemstilling:

3. Følger kommunen opp krav til at det iverksettes tiltak for den enkelte elev ut fra aktivitetsplanen?

Til denne problemstillingen har vi utledet følgende revisjonskriterium:

- Skolen skal sette inn egnede og lovlige tiltak når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt eller en undersøkelse viser det samme.
- Skolen skal høre de involverte elevene og barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens arbeid.
- Skolen skal lage en skriftlig plan (aktivitetsplan) når det treffes tiltak på bakgrunn av en faglig vurdering i en sak

4. Følger kommunen opp at iverksatte tiltak har ønsket effekt?

Til denne problemstillingen har vi utledet følgende revisjonskriterium:

- Skolen skal sørge for å fortsette å vurdere ulike tiltaks effekt og sette inn tiltak som etter en faglig vurdering er egnet til å sikre elevene et trygt og godt skolemiljø.

7.3.1. Iverksette tiltak

Det fremkommer av skolens rutinebeskrivelse for plikter etter kap. 9A at skolen skal lage en aktivitetsplan med tiltak i samarbeid med foresatte og eleven. Skolen bruker kommunens mal for aktivitetsplaner.

I innsendte aktivitetsplaner fremkommer det at det iverksettes tiltak på bakgrunn av at enkelt elever ikke har hatt det trygt og godt på skolen.

Kommunen retningslinje følges i sakene.

7.3.2. Høre barnet og barnets beste

I innsendt dokumentasjon fremkommer det at elevene blir involvert i saker som angår dem selv og at de blir hørt. Dette bekreftes også i samtalene.

7.3.3. Skriftlig aktivitetsplan og oppfølging av iverksatte tiltak

Kommunen har utarbeidet mal for aktivitetsplan, men noen av sakene er så gamle at det ble brukt en annen mal. Skolen har tatt ny aktivitetsplan i bruk. Skolen har lagt ved aktivitetsplaner for enkeltelever. Av aktivitetsplanene ser vi hvem som har deltatt i utarbeidelse, hvilket problem som skal løses, hvilke tiltak skolen planlegger, hvem som er ansvarlig og kontakt med foresatte underveis i gjennomføringen av tiltakene. Vi ser av planene at foresatte og eleven også har vært med under utarbeidelsen av planen. Videre ser vi at det har blitt gjennomført flere oppsummerings- og evalueringsmøter underveis i saken og at tiltak har blitt justert/endret.

Skolen forteller at de trekker inn annen kompetanse eventuelt Innsattsteamet eller PPT-OT dersom det skulle være behov for å se om det er mer skolen kan gjøre for å sikre elevens rett.

I samtaler ble det sagt at skolen ville iverksette tiltak helt til saken var løst og barnet hadde det trygt og godt på skolen.

7.3.4. Vurdering

Delproblemstilling:

3. *Følger kommunen opp krav til at det iverksettes tiltak for den enkelte elev ut fra aktivitetsplanen?*

Revisjonskriterium:

- Skolen skal sette inn egnede og lovlige tiltak når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt eller en undersøkelse viser det samme.
- Skolen skal høre de involverte elevene og barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens arbeid.
- Skolen skal lage en skriftlig plan (aktivitetsplan) når det treffes tiltak på bakgrunn av en faglig vurdering i en sak

4. *Følger kommunen opp at iverksatte tiltak har ønsket effekt?*

Revisjonskriterium:

- Skolen skal sørge for å fortsette å vurdere ulike tiltaks effekt og sette inn tiltak som etter en faglig vurdering er egnet til å sikre elevene et trygt og godt skolemiljø.

På bakgrunn av innsendt dokumentasjon og samtaler er det vårt inntrykk at skolen utarbeider skriftlig aktivitetsplan når det skal gjøres tiltak i en sak. Vi finner også at innholdet i aktivitetsplanen er i samsvar med gjeldende regelverk. Skolen ivaretar også elevenes rett til å bli hørt og vi ser at tiltak blir evaluert.

På bakgrunn av dette finner vi ikke grunnlag for å gi anbefalinger på delproblemstilling 3 og 4.

8. Berg skole

8.1. Forebyggende arbeid

Dette kapittelet fokuserer på følgende delproblemstilling:

1. *Følger kommunen opp sentrale lovmessige krav til forebyggende arbeid på området?*

Til denne problemstillingen har vi utledet følgende revisjonskriterium:

- Skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme helse, miljø og sikkerheten til elevene, slik at kravene i loven blir oppfylt og det skal fremgå at rektor er ansvarlig for arbeidet.
 - Herunder ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering.
- Skolen skal informere elevene og foresatte om retten etter kap. 9A og varsle elever og foresatte så snart som mulig dersom de blir klar over forhold ved skolemiljøet som er til skade for elevens helse.
- Rutinene skal være kjent og tatt i bruk i organisasjonen
- Skolen skal holde råd og utvalg orientert om alt som er viktig for skolemiljøet og utarbeide ordensreglement for den enkelte skole.

8.1.1. Kontinuerlig og systematisk arbeid

Skolen forteller at som en del av Kongsberg kommune plikter de å følge kommunens sentralt utarbeide regler, herunder «Forebygging av mobbing - Positivt skolemiljø». Disse retningslinjene er nevnt ovenfor både i kap. 5, 6 og 7.

Skolen har selv en del utviklingsarbeid som bidrar til at de arbeider forebyggende for å sikre at elevene har det trygt og godt på skolen. Skolens forebyggende tiltak er blant annet:

- Ordensreglement for Berg skole
- Smart oppvekst – årshjul
- Smart styrker
- AART – trening i sosial kompetanse – 2 ansatte er sertifisert i AART
- Alle med – skolen skal arbeide med blant annet – Få kunnskap om profesjonelt læringsfelleskap og å bruke systematisk kollegabasert observasjon for å forbedre læringsarbeidet vårt.
- Spekter 3. og 4. trinn
- BTI – Kongsberg kommune er i ferd med å ta i bruk en samarbeidsmodell i arbeidet med barn og unge det knyttes bekymring. Prosjektet er tverrsektorielt og innebærer særlig involvering fra skoletjenesten, barnehagetjenesten og helsetjenesten
- Alle ansatte har kurs i «Circle of security»
- Inspeksjon 2019-2020
- T1-undersøkelsen, høsten 2018.
- Trivselsundersøkelse 1. og 2. trinn – har lagt med utfylte skjema – viser at barn trives på skolen og ikke blir mobbet
- Trivselsundersøkelse SFO annen hvert år
- Elevsamtaler – kontaktlærer har nedsatt 1. time undervisning pr. uke for å gjennomføre elevsamtaler – trivsel er tema
- Klasseregler/trivselsregler – elevene bekreftet at de var med å utarbeide disse reglene
- Uteregler

Ordensreglementet til skolen sier at Berg skole skal gi elevene de beste muligheter for læring og utvikling. I ordensreglementet er det gitt en oversikt over hva elevene har krav på og hva de har plikt til å gjøre. I tillegg inneholder ordensreglementet regler for å skape et godt arbeidsmiljø i klassen og på skolen, regler for å skape et godt og trygt skolemiljø. Konsekvenser ved brudd av reglene fremkommer også i reglementet.

For å skape et godt skolemiljø har Berg skole faste aktiviteter for å sikre dette som:

- Fellessamlinger
- Fadderordninger 1. og 4. trinn
- Aldersblandet uteskole
- Elevsamtaler
- Læringspartner
- Foreldremøter
- Utviklingssamtaler
- Oppfølging og veiledning ved problem med samspill
- Inntakssamtaler gjennomført av SFO leder og kontaktlærer til nye 1. klasse

Skolen har også andre aktiviteter noe de har satt inn i Årshjul for positivt skolemiljø på Berg skole. Noen av trivselstiltakene som er presentert i årshjulet er:

- Felles turer på tvers av trinn
- Naturfagsdag – aldersblandet
- Høsttur
- Miljøuke
- Skidag
- Vårtur
- Realfagsdager på tvers av trinn

Skolen opplyser at alle voksne ved skolen har fokus på å skape gode relasjoner mellom elever, kollegaer og hjem-skole. Dette bidrar til et godt skolemiljø for elevene. God klasseledelse, faste inspeksjonsrutiner og læringspartner er tre av viktige elementer i dette arbeidet. Skolen forteller også at det er viktig å involvere elevene i arbeidet med skolemiljøet, noe de gjør igjennom SMART oppvekst, elevrådet og faste aktiviteter. I tillegg har skolen fokus på at skolen skal være et trygt og godt sted for alle elevene og for foresatte. Et godt samarbeid med FAU og foresatte er derfor viktig. I samtaler blir det bekreftet at det er god kontakt og dialog med foresatte. Og at forelder føler seg godt ivaretatt av skolen og at skolen er lett å komme i kontakt med.

Skolen har utarbeidet årsplan for SMART oppvekst/styrketrening. Planen viser at skolen og elevene skal arbeide med blant annet styrker som respekt, selvtillit, selvkontroll, samarbeid, hjelpsomhet og humor igjennom skoleåret. I den forbindelse gjennomfører de SMART lek på de ulike styrkene.

I innsendt dokumentasjon og i samtaler kommer det frem at SFO serverer frokost (grøt) hver morgen til alle barna. I samtaler med alle de involverte ble dette trukket frem som veldig positivt tiltak. Innsendt dokumentasjon viser også at skolen har Miljøteam på skolen. Det er 8 team som består av 2 elever og en voksen som hjelper. De skal rydde hver torsdag. I samtaler kom det frem at dette var et tiltak som elevene satte pris på.

Skolen har gjennomført en Ros-analyse av blant annet skolemiljøet. Skolen har iverksatt tiltak som følge av analysen.

Ledelsen ved skolen forteller at skolen har følgende møtepunkter der blant annet skolemiljøet og forebyggende arbeid er tema:

- Utviklingstid – hver onsdag 2,5 timer – SFO leder og rektor deltar på dette møte
- SFO -møte – hver mandag – rektor deltar på dette møtet
- Teamtid – to team på skolen – to timer hver mandag
- Ressursgruppemøter med PPT

Rektor forteller at hun bruker høstmøte med kommunalsjef for oppvekst og interne møter til å drøfte skolens arbeid fore et trygt og godt skolemiljø

Foruten ovennevnte rutiner har kommunen utarbeidet en felles rutine for det forebyggende arbeidet ved skolene i kommunen. Se nærmere tabell i pkt. 5.1.1.

Ovenstående blir bekreftet i samtaler med ansatt, foresatte og elever.

8.1.2. Informasjonsplikten

Skolen deler ut ordensreglementet til de foresatte ved oppstart av skolen. Ordensreglementet inneholder informasjon om kap. 9A og hva skolens regler for et trygt og godt skolemiljø er. I tillegg deler skolen ut læringsmiljøsenderets brosjyrer for aktivitetsplikt til nye foresatte og den blir også lagt på Showbie. Skolen har også utarbeidet et informasjonshefte som deles ut til foresatte hver høst. I heftet fremkommer det at det skal være to foreldremøter i løpet av skoleåret, samt informasjon om skole-hjem samarbeidet.

Skolen har også sendt inn flere informasjonsskriv til foresatte om blant annet SMART-oppvekst og AART, samt annen relevant informasjon om aktiviteter og hendelser på skolen. Skolen forteller også at de har informert foresatte om T1.

I kommunens og skolen ordensreglement får foresatte også informasjon om skolemiljøet og rutiner for psykososialt skolemiljø. Skolen viser også til kommunens retningslinje for forebygging mot mobbing.

Elevene får også utdelt informasjon og tankekart fra elevrådet.

I innsendt dokumentasjon finner vi innkalling til foreldremøter. Vi ser her at skolen informerer om blant annet sosialt i klassen/klassemiljø, forventninger, SMART-oppvekst, PPT, nettvett – «Det er du som bestemmer» og Showbie.

Skolen har også et elektronisk styringssystem for å sikre at opplæringsloven § 13-10 om krav til forsvarlig system blir oppfylt.

I samtaler ble det sagt at det var godt samarbeid mellom skolen og foresatte. De foresatte fikk forelagt tilstrekkelig informasjon om skolemiljøet og klassemiljøet. Foresatte var veldig fornøyd med rektor og en lærer spesielt. Det ble sagt at denne læreren stilte opp ut over det som var forventet av en lærer. Videre ble det sagt at skolen i tillegg til å se elevene, også så de foresatte og hørte på de ting foresatte tok opp. Skolen gikk ikke i forsvarsposisjon, men så det samme barnet som foresatte gjorde. Foresatte hadde tillitt til skolen og de ansatte.

8.1.3. Råd og utvalg

I skolens informasjonshefte som deles ut til foresatte hver høst fremkommer det informasjon om elevråd, FAU og SU. Det er beskrevet hva oppgavene til råd og utvalg er og sammensetningen.

Innkalling til møte i SU/SMU og referat viser at skolemiljø er tema og at råd og utvalg er riktig sammensatt. Det bekreftes i samtalen.

Elevrådet for skoleåret 2019/20 laget et diagram som viser hvem som er medlemmer, hva som er jobben til elevrådet og oversikt over ting de ønsker å gjennomføre. Vi ser her at de er opptatt av ekstra friminutt, oppførsel, sklie og kanonball m.m. I tillegg viser den hva de skal jobbe med gjennom året og hvilke aktiviteter de støtter. Skolen har også lagt ved regler elevrådet har vedtatt for fotballbanen. I samtaler med elevene ble det bekreftet at elevrådet var aktivt og at de fikk forelagt saker som hadde betydning for skolemiljøet.

Når det gjelder FAU har skolen lagt ved vedtekter for FAU ved Berg skole. Vedtektene inneholder beskrivelse av blant annet oppgavene til FAU, rektor sin rolle og årshjul. I samtaler ble det bekreftet at skolens FAU var aktivt og fungerte etter intensjonene.

Skolen har også utarbeidet skjema for klassekontaktens arbeid og oppgaver.

8.1.4. Vurdering

Delproblemstilling:

1. *Følger kommunen opp sentrale lovmessige krav til forebyggende arbeid på området?*

Revisjonskriterium:

- Skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme helse, miljø og sikkerheten til elevene, slik at kravene i loven blir oppfylt og det skal fremgå at rektor er ansvarlig for arbeidet.
 - Herunder ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering.
- Skolen skal informere elevene og foresatte om retten etter kap. 9A og varsle elever og foresatte så snart som mulig dersom de blir klar over forhold ved skolemiljøet som er til skade for elevens helse.
- Rutinene skal være kjent og tatt i bruk i organisasjonen
- Skolen skal holde råd og utvalg orientert om alt som er viktig for skolemiljøet og utarbeide ordensreglement for den enkelte skole.

I opplæringsloven er det sagt at alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Retten til et trygt og godt skolemiljø gjelder for alle som er elever på barnetrinnet, ungdomstrinnet og i videregående skole jf. Opplæringsloven § 9A-1.

Skolen skal jobbe kontinuerlig og systematisk for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene, jf. opplæringsloven. § 9 A-3 andre ledd. Vi finner at Berg skole arbeider kontinuerlig og systematisk for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene. Vi vil her særlig trekke fram at rektor er veldig synlig i skolemiljøet og at foresatte gir uttrykk for at skolen ivaretar dem og elevene.

Vårt helhets inntrykk er også at skolen ivaretar sin plikt til å informere elever og foreldre om deres rettigheter etter opplæringsloven kapittel 9 A, og om skolens aktivitetsplikt og muligheten til å melde saken til fylkesmannen, på en måte som er i samsvar med gjeldende regelverk. Vi finner også at råd og utvalg er riktig sammensatt, blir forelagt saker som er av betydning for skolemiljøet og har jevnlig møter.

På bakgrunn av dette finner vi ikke grunnlag for å gi anbefalinger på delproblemstilling 1.

8.2. Aktivitetsplikten

Dette kapittelet fokuserer på følgende delproblemstilling:

2. *Følger kommunen opp lovmessige krav til aktivitetsplikt?*

Til denne problemstillingen har vi utledet følgende revisjonskriterium:

- Alle som arbeider på skolen skal følge med på om eleven har et trygt og godt skolemiljø.
- Alle som arbeider på skolen skal gripe inn, varsle og undersøke.
- Rektor skal varsle skoleeier dersom det er en lærer som krenker en elev.
- Skolen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.

8.2.1. Følge med på skolemiljøet

Skolen har utarbeidet rutiner for håndtering av aktivitetsplikten. I rutinen foreligger en beskrivelse av hva skolen legger i plikten til å følge med, når plikten inntreffer og hvem som er ansvarlig. Noen handlinger som er nevnt for å følge med er SMART-oppvekst, elevsamtaler, trivselsundersøkelsen og Spekter. SMART -oppvekst skal skje daglig og alle ansatte har ansvar for å bruke dette. Når det gjelder Spekter og trivselsundersøkelsen

viser rutinen at det er teamet og kontaktlærer som er ansvarlig og at de skal gjennomføres høst og vår. I tillegg forteller skolen at de følger kommunens fellesrutiner på kommunens nettside.

Skolen forteller at de hvert år går igjennom kap. 9A og reviderer skolens «Positive skolemiljø». Dette blir ifølge skolen gjort på en felles planleggingsdag for skolen og SFO. Skolen har lagt ved dokumentasjon som bekrefter dette, samt at det bekreftes i samtaler.

Skolen opplyser at rektor i tillegg til planleggingsdagen deltar på plantid, lærermøter og SFO-møter. Rektor bruker også medarbeidersamtaler til å sikre at alle de ansatte kjenner til plikten til å følge med.

Evaluering av de ulike trivselsundersøkelsen er også et viktig element i skolens arbeid med å følge med klasse og skolemiljøet i utviklingstiden til de ansatte, samt inspeksjon, utviklingssamtaler og hverdagssamtaler på SFO.

Ovenstående bekreftes i samtalene.

8.2.2. Plikt til å gripe inn, varsle og undersøke

Når det gjelder å gripe inn viser skolen til at det er få elever på skolen, noe som gjør at miljøet både ute og inne er oversiktlig. I skolens rutine for håndtering av aktivitetsplikten foreligger en beskrivelse av hva skolen legger i pliktene til å gripe inn, varsle og undersøke, når pliktene inntreffer og hvem som er ansvarlig. Rutinen viser at noen undersøkelsesformer er Spekter, elevsamtaler, foreldresamtaler og systematiske observasjoner.

Plikten til å gripe inn blir gjort kjent og repetert for de ansatte på samme møter som nevnt under pkt. 8.2.1. Skolen forteller at rutinen er godt kjent blant de ansatte og at alle kjenner til at de skal varsle kontaktlærer som igjen skal varsle rektor. I samtaler ble det sagt at det var lett å gå rett til rektor for å varsle eller leder for SFO.

Skolen har også laget handlingsplan for Berg skole der skolens arbeid med kap. 9A er beskrevet. Handlingsplanen er fra 2016 og dermed utarbeidet før lov endringen i 2017.

8.2.3. Dokumentasjon

I kommunen retningslinjen for å forebygge mobbing kommer det frem at dokumentasjon på arbeidet som blir gjort i enkeltsaker skal legges inn i kommunens sak- og arkivsystem og i elevmappen. Retningslinjen forklarer også hva som menes med dokumentasjon. Retningslinjen sier at

«Med dokumentasjon menes logg på hendelsesforløp, oppfølgingsplan, telefonsamtaler med foresatte, møttereferater m.m. Dokumentasjonen oppbevares alltid i mappa til den som opplever krenkelser eller mobbing. Ved påvist mobbing skal det også ligge kopier av dokumentasjon i mobberens mappe.»

Skolen har sendt inn mal for aktivitetsplaner, oppfølgingsskjemaer der det er iverksatt tiltak, oppfølgingsskjema og mal for referat fra samtaler med barnet. Skolen har imidlertid ikke hatt noen saker som har ført til aktivitetsplaner ifølge rektor. I samtaler kommer det frem at skolen kjenner til dokumentasjonsplikten. Den kommer også frem i skolens egen rutine for aktivitetsplikten.

8.2.4. Vurdering

Delproblemstilling:

2. Følger kommunen opp lovmessige krav til aktivitetsplikt?

Revisjonskriterium:

- Alle som arbeider på skolen skal følge med på om eleven har et trygt og godt skolemiljø.
- Alle som arbeider på skolen skal gripe inn, varsle og undersøke.
- Rektor skal varsle skoleeier dersom det er en lærer som krenker en elev.
- Skolen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.

Aktivitetsplikten utløses når en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Ordlyden «trygt og godt skolemiljø» sikter til elevenes psykososiale skolemiljø og retten etter oppl. § 9 A-2. Å ha et trygt og godt skolemiljø omfatter mer enn frihet fra krenkelser. Elevene har rett til et skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring.

Alle som arbeider på skolen har plikt til å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø, samt gripe inn mot mobbing, vold, diskriminering og trakassering hvis det er mulig. Vårt inntrykk at skolen ivaretar aktivitetsplikten og at alle ansatte kjenner til sitt ansvar. Vi finner også at skolen dokumenterer hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.

Når det gjelder plikten til å varsle skoleeier i de tilfellene en ansatt krenker en elev viser innsendt dokumentasjon at verken skolen eller kommunen har skriftlige rutiner for å ivareta denne plikten. Det fremkommer likevel i samtaler at ledelsen og de ansatte kjente til regelen og at den er tema når de går igjennom reglene for trygt og godt skolemiljø. Kommunalsjefen sa at rektorene har fått opplæring i denne regelen og at han opplevde at rektorene tok kontakt når slike saker oppstod. Vårt inntrykk er at skolen og kommunen kjenner til plikten om å varsle skoleeier når de får mistanke om eller kjennskap til at en ansatt krenker en elev. Vi mener likevel at både skolene og kommunen bør innarbeide denne plikten i rutiner og retningslinjer, da det er en skjerping av aktivitetsplikten i skolen.

8.3. Aktivitetsplan

Dette kapittelet fokuserer på følgende delproblemstilling:

3. *Følger kommunen opp krav til at det iverksettes tiltak for den enkelte elev ut fra aktivitetsplanen?*

Til denne problemstillingen har vi utledet følgende revisjonskriterium:

- Skolen skal sette inn egnede og lovlige tiltak når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt eller en undersøkelse viser det samme.
- Skolen skal høre de involverte elevene og barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens arbeid.
- Skolen skal lage en skriftlig plan (aktivitetsplan) når det treffes tiltak på bakgrunn av en faglig vurdering i en sak

4. *Følger kommunen opp at iverksatte tiltak har ønsket effekt?*

Til denne problemstillingen har vi utledet følgende revisjonskriterium:

- Skolen skal sørge for å fortsette å vurdere ulike tiltaks effekt og sette inn tiltak som etter en faglig vurdering er egnet til å sikre elevene et trygt og godt skolemiljø.

8.3.1. Iverksette tiltak

Det fremkommer av skolens rutinebeskrivelse for plikter etter kap. 9A at skolen skal lage en aktivitetsplan med tiltak i samarbeid med foresatte og eleven. Skolen forteller at de vil bruke kommunens mal for aktivitetsplaner.

Skolen har ikke hatt noen saker som har ført til utarbeidelse av aktivitetsplan.

8.3.2. Høre barnet og barnets beste

I innsendt dokumentasjon fremkommer det at elevene vil bli involvert i saker som angår dem selv og at de vil bli hørt.

8.3.3. Skriftlig aktivitetsplan og oppfølging av iverksatte tiltak

Kommunen har utarbeidet mal for aktivitetsplan. Skolen kjenner til denne og vil ta den i bruk når det blir aktuelt.

8.3.4. Vurdering

Delproblemstilling:

3. *Følger kommunen opp krav til at det iverksettes tiltak for den enkelte elev ut fra aktivitetsplanen?*

Revisjonskriterium:

- Skolen skal sette inn egnede og lovlige tiltak når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt eller en undersøkelse viser det samme.
- Skolen skal høre de involverte elevene og barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens arbeid.
- Skolen skal lage en skriftlig plan (aktivitetsplan) når det treffes tiltak på bakgrunn av en faglig vurdering i en sak

4. *Følger kommunen opp at iverksatte tiltak har ønsket effekt?*

Revisjonskriterium:

- Skolen skal sørge for å fortsette å vurdere ulike tiltaks effekt og sette inn tiltak som etter en faglig vurdering er egnet til å sikre elevene et trygt og godt skolemiljø.

På bakgrunn av innsendt dokumentasjon og samtaler er det vårt inntrykk at skolen vil utarbeide skriftlig aktivitetsplan når det skal gjøres tiltak i en sak. Vi finner også at innholdet i malen til aktivitetsplanen er tilstrekkelig til å sikre krav i gjeldende regelverk. Vi forutsetter også at skolen vil ivareta elevenes rett til å bli hørt og at tiltak blir evaluert. På bakgrunn av dette finner vi ikke grunnlag for å gi anbefalinger på delproblemstilling 3 og 4.

9. Oppsummering og anbefaling

Først ønsker VKR å understreke at hensikten med rapporten ikke har vært å generalisere fra dårlige opplevelser vi har hørt om fra noen foreldre, og utlede fra dette at disse synspunktene er gjeldende for alle. Det er sannsynlig at det er foresatte som er av en annen oppfatning enn de foresatte som valgte å delta på møtene med VKR. Like fullt er det skoleeier og skolens ansvar å følge opp alle foresatte, og deres tilbakemeldinger må tas med som en del av helhetsbildet selv om de ikke snakker for alle foresatte.

Skoleeier og skolene har en plikt til å sikre at alle elevene har et trygt og godt skolemiljø, herunder også når noen få foresatte opplever at de eller deres barn ikke har et trygt og godt skolemiljø. Skoleeier og skolens oppgaver er krevende og svikt-sensitive fordi det handler om barn/elever. VKR mener at summen av de tilbakemeldingene fra foresatte som gjelder skolens arbeid med trygt og godt skolemiljø og andre funn vi har avdekket i arbeidet med forvaltningsrevisjonen, innebærer at det er grunnlag for de vurderinger vi har gjort.

VKR's overordnede vurdering er at Kongsberg kommune og de fire skolene som var en del av revisjonen, arbeider kontinuerlig og systematisk for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene. Kommunen og skoleeier har iverksatt en rekke tiltak for å sikre skolemiljøet til elevene, som innsatsteam mot mobbing og psykososialt helseteam. Vår vurdering er at de fire skolene og skoleeier har et løpende fokus på arbeide med å sikre at elevene har et trygt og godt skolemiljø. Vi vil her trekke frem at skolene og skoleeier samarbeider

med andre instanser, som helsesykepleier, kommunepsykolog og PPT, i dette arbeidet. Det viktigste er likevel at de fleste barna vi snakket med ga uttrykk for at de hadde det trygt og godt på skolen. Til tross for dette har vi funnet grunnlag for å komme med en del anbefalinger.

VKR anbefaler Kongsberg kommune å følge opp at skoleeier:

- Fortsetter å ha fokus på tverrfaglig samarbeid og på de utfordringene som blir påpekt i rapporten hva gjelder tverrfaglig samarbeid
- Innarbeider den skjerpene aktivitetsplikten, når en ansatt krenker en elev, i kommunens og skolens rutiner og retningslinjer
- Arbeider med å bedre informasjonskanalene til foresatte, for å sikre at de får tilstrekkelig informasjon om skolemiljøet
- Sikrer at Kongsgårdmoen skoles forebyggende arbeid er tilstrekkelig til å ivareta et trygt og godt skolemiljø i alle klasser, for alle elever og i friminuttene.
- Sikrer at Kongsgårdmoen skole informerer elever og foresatte så snart som mulig dersom de blir klar over forhold ved skolemiljøet som er til skade for elevens/elevens helse
- Sikrer at Kongsgårdmoen skole oppfylder plikten til å følge med ved at de har tilstrekkelig tilsyn i friminuttene
- Sikre at Kongsgårdmoen skole gir de ansatte tilstrekkelig opplæring i å gripe inn
- Sikre at Kongsgårdmoen skole overholder tiltaksplikten, følger opp og evaluerer tiltak overfor alle elever på skolen

Drammen 22. januar 2020

Torkild Halvorsen
Leder for forvaltningsrevisjon

Ann Heidi Jebsen
Prosjektleder og forvaltningsrevisor

Referanser

- Kommuneloven
- Opplæringsloven § 9 A
- Forskrift til opplæringsloven
- Utdanningsdirektoratets rundskriv Udir 3-2017 – Skolemiljø
- Grunnlovens § 104.
- Barnekonvensjonens art 3 og 12
- Veiledere på området
- Elevundersøkelsen

Dokumentasjon fra Kommunen og skolene

- Diverse vedtak i enkelt saker hva gjelder kap. 9A
- Aktivitetsplaner og annen dokumentasjon i forbindelse med enkeltsaker
- Inspeksjonsrutiner
- Diverse årshjul
- Klasseregler
- Skjema for elevsamtaler/utviklingssamtaler
- Ordensreglementer
- Oversikt over skolemiljø aktiviteter
- Elevundersøkelsen
- Dokumentasjon på skolemiljø tiltak
- Informasjon om råd og utvalg
- Møte referater fra de ulike råd og utvalg
- Informasjon og dokumentasjon over kommunale satningsområder hva gjelder skolemiljø, som AART, ALLE MED m.m.
- Informasjon og dokumentasjon fra SFO og deres arbeid med skolemiljøet

Vedlegg 1 – Uttalelse fra rådmann datert 17. januar 2020

RÅDMANNENS UTTALELSE

Buskerud kommunerevisjon har på oppdrag fra kontrollutvalget i Kongsberg kommune, gjennomført revisjon på området «elevenes rett til trygt og godt skolemiljø». Rådmannen imøteser revisjon og tilsyn som vurderer kvalitet og praksis av kommunens tjenester. Et godt skolemiljø er grunnlaget for elevers læring og utvikling, derfor er det viktig for Kongsberg at vi ivaretar alle elevers læringsmiljø. Det har de siste årene vært et økt fokus på det systematiske arbeidet for å sikre skolemiljøet og det er gjennomført flere tiltak, slik som etablering av nettsted for godt skolemiljø og etablering av innsatsteam mot mobbing.

Buskerud kommunerevisjon har gjennomført en grundig og objektiv forvaltningsrevisjon. Det er gledelig å få bekreftet at Kongsberg som skoleeier og skolene i stor grad har gode rutiner og systemer for å forebygge og sette inn tiltak for å sikre elevenes skolemiljø.

Forvaltningsrevisjonen baserer sine konklusjoner på samtaler med elever, foreldre og ansatte. Den informasjonen som er blitt formidlet er riktig og reel for de som har uttalt seg. Samtidig er dette stemmen til en liten del av alle som er tilknyttet skolene. Informasjonen som fremkommer i rapporten må sees i sammenheng med annen informasjon og kunnskap som kommunen har. Det kan være elevundersøkelser, foreldreundersøkelser og klagesaker til fylkesmannen.

I rapportens sammendrag fremkommer flere anbefalinger angående Kongsgårdsmoen skole. Rådmannen har uttalt til revisjonen om at sammendraget oppleves lite balansert gitt at det ikke kan konkluderes med at det er avvik i forhold til lovverket men at revisjonen er usikker på om elevenes skolemiljø er varetatt basert på en gruppe/enkeltpersoners uttalelser. Denne innsigelsen er ikke hensyntatt i den endelige rapporten.

Rådmannen tar anbefalingene som fremkommer i rapporten til etterretning og vil iverksette tiltak for sikre bedre kvalitet på de områdene som er avdekket. Plan for dette arbeidet vil bli lagt frem for kontrollutvalget.

Håvard Ulfnes
Kommunalsjef for oppvekst

Vedlegg 2 – RSK 001 – Standard for forvaltningsrevisjon

Nedenfor følger et kort resyme av RSK 001, med de viktigste punktene som skal følges.

Standard for forvaltningsrevisjon⁸ ble fastsatt av styre i NKRF (Norges kommunerevisorers forening)

1. februar 2011. Standarden gjelder som god kommunal revisjonsskikk for forvaltningsrevisjonsprosjekter. Den består av grunnleggende prinsipper og revisjonshandlinger i forvaltningsrevisjon.

Standarden er bygget opp med 47 punkter hvor noen er anbefalinger og noen er obligatoriske krav.

Punkt	Innhold
1-5	Innledning
6-9	Krav til revisor
10-11	Bestilling
12-17	Revisjonsdialogen
18-19	Prosjektplan
20-21	Problemstilling(er)
22-25	Revisjonskriterier

Punkt	Innhold
26-30	Metode og data
31-33	Vurderinger og konklusjoner
34	Anbefalinger
35-41	Prosjektrapport
42-44	Dokumentasjon
45-47	Kvalitetssikring og kvalitetskontroll

Gjennomføring av forvaltningsrevisjon er en lovpålagt oppgave i kommuner og fylkeskommuner, og kontrollutvalget skal påse at det årlig blir gjennomført forvaltningsrevisjon. Det skal utarbeides plan for forvaltningsrevisjon basert på en overordnet analyse, og denne skal vedtas av kommunestyret eller fylkestinget.

Forvaltningsrevisjon innebærer å gjennomføre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og forutsetninger. Forvaltningsrevisjon skal ikke overprøve politiske prioriteringer som er foretatt av kommunens eller fylkeskommunens folkevalgte organer.

Krav til revisor:

Oppdragsansvarlig forvaltningsrevisor må oppfylle gitte kvalifikasjonskrav. Denne må også sørge for at forvaltningsrevisjonen gjennomføres med tilstrekkelig kunnskap om og ferdigheter i relevant metodikk, og med tilstrekkelig kunnskap om temaet som revisjonen omhandler.

Revisor skal være uavhengig og objektiv ved utførelsen av sine oppgaver. Dersom revisor benytter arbeid utført av andre, skal revisor sikre at kravene til uavhengighet og objektivitet er oppfylt også for disse.

Bestilling:

Forvaltningsrevisjonen må gjennomføres i samsvar med kontrollutvalgets bestilling. Revisor må vurdere om kontrollutvalgets bestilling lar seg gjennomføre, om revisor er faglig uavhengig, og dersom det er nødvendig må bestillingen avklares med kontrollutvalget.

Revisjonsdialogen:

Så tidlig som mulig i prosjektet – og senest før datainnsamlingen starter – skal revisor sende oppstartsbrev til administrasjonssjefen. Det bør også avholdes oppstartsmøte med administrasjonssjefen og reviderte enheter hvor det redegjøres for prosjektet og planlagt gjennomføring.

Hvis det underveis i prosjektet oppstår behov for å endre prosjektets problemstilling(er) eller annet som har vesentlig betydning i forhold til bestillingen, skal dette avklares med kontrollutvalget.

Administrasjonssjefen skal gis anledning til å gi uttrykk for sitt syn på de forhold som framgår av rapporten, og høringsvaret skal vedlegges rapporten som går til behandling i kontrollutvalget.

⁸ http://www.nkrf.no/filarkiv/File/Diverse_pdf-er/RSK_001_Standard_for_forvaltningsrevisjon_110201.pdf

Prosjektplan, problemstillinger og revisjonskriterier:

Det skal utarbeides en skriftlig prosjektplan for hvert prosjekt, med problemstilling(er).

Med utgangspunkt i bestillingen fra kontrollutvalget må revisor operasjonalisere problemstillingen(e) slik at de blir tilstrekkelig konkretisert og avgrenset til å kunne besvares.

Med utgangspunkt i problemstillingen(e) skal det etableres revisjonskriterier, som skal være begrunnet i, og utledet fra, autoritative kilder innenfor det reviderte området. Revisjonskriteriene skal være relevante, konkrete og i samsvar med de kravene som gjelder for forvaltningsrevisjonsobjektet innenfor den aktuelle tidsperioden.

Metode og data:

Revisor må gjennom valg av metode sikre dataenes relevans (gyldighet, validitet) i forhold til problemstillingene, og datainnsamlingen må gjennomføres på en måte som sikrer dataenes pålitelighet (reliabilitet). Det må innhentes data i tilstrekkelig omfang til å kunne gjøre vurderinger og svare på problemstillingene. Ved bruk av intervjuer skal som hovedregel data verifiseres.

Data som inneholder personopplysninger, må behandles i tråd med lovkrav.

Vurderinger, konklusjoner og anbefalinger:

Revisor må analysere de innsamlede dataene i forhold til revisjonskriteriene og vurdere om praksis eller tilstand er i tråd med kriteriene. Vurderinger må være objektive og logiske. Revisor skal konkludere i forhold til problemstillingene ved å se vurderingene av data opp mot revisjonskriteriene. Dersom det avdekkes vesentlige avvik skal disse komme tydelig frem i forvaltningsrevisjonsrapporten.

Anbefalinger er ikke obligatorisk, men bør gis der dette er hensiktsmessig. Anbefalinger må aldri formuleres som pålegg til administrasjonen, og det bør utvises varsomhet med å foreslå detaljerte løsninger.

Prosjektrapporten:

Det skal skrives rapport til hvert forvaltningsrevisjonsprosjekt. Rapporten bør utformes så leservennlig som mulig.

Rapporten skal vise sammenhengen ("den røde tråden") mellom problemstillinger, revisjonskriterier, innsamlede data, vurderinger, konklusjoner og eventuelle anbefalinger. Praksis eller tilstand innen det reviderte området må beskrives i et omfang som i tilstrekkelig grad underbygger revisors vurderinger og konklusjoner.

Dokumentasjon:

Forvaltningsrevisjon skal dokumenteres på en måte som er tilstrekkelig til å gi en totalforståelse av utførelsen av prosjektet, og til å underbygge revisors vurderinger og konklusjoner. Forhold som tilsier at det kan foreligge misligheter eller feil, skal dokumenteres særskilt.

Dokumentasjon (revisjonsbevis) skal oppbevares i tråd med lovkrav.

Kvalitetssikring og kvalitetskontroll

Utføring av forvaltningsrevisjon skal kvalitetssikres, for å sikre nødvendig faglig og metodisk kvalitet i undersøkelse og rapport, samt at det er konsistens mellom bestilling, problemstillinger, revisjonskriterier, data, vurderinger og konklusjoner.

Revisjonsenheten må dokumentere at det er system for kvalitetskontroll.

Vedlegg 3 - Metode

Prinsipper for metodebruk i forvaltningsrevisjon (RSK 001) bygger på vitenskapelig metode om etterprøvnbarhet av funn og rettslige prinsipper om at revidert enhet skal kunne få frem sitt syn ut fra vår gjennomgang og vurdering av område vi ser på. Men ut fra ressursbruk og hensiktsmessighet er vår dokumentasjon og sikring denne ikke alltid så omfattende som vitenskapens og domstolene krav ofte er.

Ut fra en vitenskapelig og filosofisk side er det ingen informasjon/dokumentasjon som er helt objektiv eller en kilde som er 100% pålitelig. I forvaltningsrevisjon tilstreber vi at gjennomgangen blir mest mulig objektiv og kildene vi benytter er så pålitelige som mulig. Nedenfor beskriver vi metoder og vurderinger av disse opp mot bruken i forvaltningsrevisjon.

Ofte er forvaltningsrevisjon mer lukkede og definert enn forskning og etterforskning. Vi skal også sjelden vurdere årsakssammenhenger. Dette påvirker også våre valg av metode. En av hovedhensiktene med forvaltningsrevisjon er å få til læring og endring om det vurderes behov for dette. Ofte kan dette skje direkte ved prosessen vi gjennomfører gjennomgangen. Enheten ser selv behov for endring. Det å pålegge endring er en politisk prosess som er gjenstand for saksbehandling. Av den grunn vil ikke våre vurderinger få direkte virkning for å sette i gang endringsprosesser.

Allikevel tilstreber vi at våre vurderinger er slik at de med stor sannsynlighet er relevante og riktige opp mot problemstillingene vi har undersøkt.

Dette er en beskrivelse av de vanligste metodene vi bruker for dokumentinformasjon.

Nedenfor beskriver vi metoder, hvor disse normalt er hensiktsmessige å bruke, samt vår vurdering av styrker og svakheter med disse metodene i forvaltningsrevisjon generelt.

- Dokumentanalyse

Eksempler på dette er rutinebeskrivelser, enkeltvedtak, regnskapsdata, rapporter med mer. Styrker ved dette er at vi går direkte i dokumenter som dokumenterer det vi skal se på. Bruker vi eksterne data slik som rapporter og statistikk må vi ta hensyn til kvaliteten på disse dataene. Dette er metode som ofte er hensiktsmessig da det ofte finnes dokumenter med relevant data for våre undersøkelser. Svakheten er at vi barer fanger opp det som skriftlig er dokumentert. Er ofte aktuelt i de fleste forvaltningsrevisjoner. Når det gjelder analyse av data er tall størrelser ofte enkle å analysere ved hjelp regneark eller spesialprogrammer for tallanalyse. Tekstdokumenter er mer krevende å analysere og vurdere. Her benyttes ofte at vi ser etter beskrivelser av området vis ser på eller at ord uttrykk er brukt i dokumentene.

- Observasjon

Dette er metode som også brukes. Dette brukes ofte for å se om ting fysisk er på plass eller for å observere adferd. Og observere fysiske er ofte ikke så ressurskrevende. Dette kan være brannsikring, fysiske sikkerhetstiltak, renhold og hygienetiltak etc. Gir ofte et øyeblikks inntrykke og kan kreve betydelig kunnskap. Og observere adferd krever enda mer kunnskap og utfordringer i forhold til tolkninger. Er også ofte ressurskrevende. Egner seg i forvaltningsrevisjoner som ser på kvalitet, arbeidsmiljø med mer. Kan være utfordrende og få bekreftet at det vi har observert er riktig og gjaldt over tid.

- Intervju / samtaler/gruppe intervju

Egner seg når vi skal undersøke problemstillinger som er beskrivende og åpne og det er begrenset med skriftlig informasjon. Utfordringer er å vurdere informasjon vi får inn gir et helhetlig bilde og i tilstrekkelig grad gir et helhetlig bilde. Hvor stort et utvalg skal være for dette er også gjenstand for vurdering og hvordan vi skal gjøre dette utvalget. Krever at vi dokumenterer samtalene og de som det er innhentet dokumentasjon fra bekrefter at vår dokumentasjon gir et riktig bilde etter deres syn.

- Spørreskjema

Egner seg ofte godt for innhenting av definerte problemstillinger med revisjonskriterier. Relativt lite ressurskrevende å gjennomføre. Utfordringen ligger å få et tilstrekkelig antall svar opp mot mulige svar og vurdere om svarende gir et godt nok bilde av helheten og virkeligheten på området.



Vedlegg 4 - Utledning av revisjonskriterier

Vi har ut fra lovverket utledet følgende revisjonskriterier (utledning se pkt 3.2):

Overordnet krav til internkontroll kompl. § 23, andre ledd.

«Administrasjonssjefen skal påse at de saker som legges fram for folkevalgte organer, er forsvarlig utredet, og at vedtak blir iverksatt. Administrasjonssjefen skal sørge for at administrasjonen drives i samsvar med lover, forskrifter og overordnede instruksjoner, og at den er gjenstand for betryggende kontroll.»

- a. Kommunen skal påse at skolen driver i samsvar med opplæringsloven kap 9A herunder arbeider forebyggende og rapporterer på området.
- b. Kommunen skal sikre at skolen har tilstrekkelig kompetanse til å ivareta elevens rett til et godt skolemiljø.

Hovedproblemstilling

Er kommunens håndtering av elevenes psykososiale skolemiljø tilfredsstillende?

Delproblemstillinger ut fra problemstilling:

5. Følger kommunen opp sentrale lovmessige krav til forebyggende arbeid på området?
6. Følger kommunen opp lovmessige krav til aktivitetsplikt.
7. Følger kommunen opp krav til at det iverksettes tiltak for den enkelte elev ut fra aktivitetsplanen.
8. Følger kommunen opp at iverksatte tiltaket har ønsket effekt?

1. Følger kommunen opp sentrale lovmessige krav til forebyggende arbeid på området?

Forebyggende arbeid

I opplæringsloven er det sagt at alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Retten til et trygt og godt skolemiljø gjelder for alle som er elever på barnetrinnet, ungdomstrinnet og i videregående skole jf. Opplæringsloven § 9A-1. Eleven har en individuell rett til et trygt og godt skolemiljø, og det er elevens egen subjektive oppfatning som avgjør om skolemiljøet er trygt og godt jf. opplæringsloven § 9 A-2.

Skolene skal ha nulltoleranse mot krenkelser, jf. opplæringsloven. § 9 A-3. Eksempelene som nevnes i loven er mobbing, vold, diskriminering og trakassering, men skolene skal ha nulltoleranse også for mindre alvorlige krenkelser. Verken direkte handlinger som for eksempel hatytringer, eller mer indirekte krenkelser, som utestenging, isolering og baksnakking skal tolereres. Hva som er en krenkelse skal tolkes vidt, men ikke slik at alle kritiske utsagn eller uenigheter er krenkelser. Skolens oppgave er også å lære elever å tenke kritisk og å respektere andres meninger og overbevisninger, jf. Prop. 57 L (2016-2017) s. 14.

Skolen skal jobbe kontinuerlig og systematisk for å fremme helsen, miljøet og tryggheten til elevene, jf. opplæringsloven. § 9 A-3 andre ledd.

Kravet om systematisk arbeid handler til dels om at det må etableres gode rutiner for å oppfylle kravene og dels om å forplikte skolene til å ta et helhetlig og overordnet ansvar for skolemiljøet. For å oppnå målet om et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, miljøet, og tryggheten til eleven, må det systematiske arbeidet være en integrert del av skolevirksomheten på den enkelte skole. Det systematiske arbeidet må tilpasses lokale forhold på den enkelte skole. Det er rektor som er ansvarlig som har ansvaret for at skolen driver et systematisk arbeid for skolemiljøet.⁹

⁹ Prop. 57L s. 60-62

Skolene har plikt til å informere elever og foresatte om deres rettigheter etter opplæringsloven kapittel 9 A, og om skolens aktivitetsplikt og muligheten til å melde saken til fylkesmannen, jf. opplæringsloven. § 9 A-9. Elevene og foresatte skal få nok informasjon til å kunne vurdere om elevens rettigheter er oppfylt og hvordan de kan gå fram for å sikre at elevenes rettigheter oppfylles. Skolene forutsettes å gi informasjonen til elever og foresatte i egnet form og på egnede tidspunkter, slik at formålet med informasjonsplikten blir oppfylt, jf. Prop. 57 L (2016-2017) s. 63-64. Det kan for eksempel være riktig å gi informasjon flere ganger i året, ved konkrete situasjoner og henvendelser om at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

I tillegg til foresatte og eleven skal samarbeidsutvalg, skoleutvalg, skolemiljøutvalget, elevrådet og foresatte holdes informert om alle saker som er viktig for skolemiljøet, og så tidlig som mulig tas med i arbeidet med skolemiljøtiltak. De har rett til innsyn i all dokumentasjon som gjelder det systematiske arbeidet for et trygt og godt skolemiljø og har rett til å uttale seg og komme med fremlegg i alle saker som er viktig for skolemiljøet.¹⁰

Hvis skolen finner ut noe ved skolemiljøet som kan skade elevenes helse, skal skolen varsle elevene og foresatte om det snarest mulig, jf. opplæringsloven. § 9 A-9 andre ledd.¹¹

Vi har utledet følgende revisjonskriterier:

- Skolen skal arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme helse, miljø og sikkerheten til elevene, slik at kravene i loven blir oppfylt og det skal fremgå at rektor er ansvarlig for arbeidet.
 - Herunder ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering.
- Skolen skal informere elevene og foresatte om retten etter kap. 9A og varsle elever og foresatte så snart som mulig dersom de blir klar over forhold ved skolemiljøet som er til skade for elevens helse.
- Skolen skal holde råd og utvalg orientert om alt som er viktig for skolemiljøet og utarbeide ordensreglement for den enkelte skole.
- Rutinene skal være kjent og tatt i bruk i organisasjonen

2. Følger kommunen opp lovmessige krav til aktivitetsplikt?

Aktivitetsplikten

Aktivitetsplikten utløses når en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Ordlyden «trygt og godt skolemiljø» sikter til elevenes psykososiale skolemiljø og retten etter oppl. § 9 A-2. Å ha et trygt og godt skolemiljø omfatter mer enn frihet fra krenkelser. Elevene har rett til et skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring.

Uttrykket «*alle som arbeider på skolen*» brukes til å beskrive personkretsen som omfattes av aktivitetsplikten. Dette gjelder plikten til å følge med, gripe inn og varsle. Plikten til å undersøke saken og eventuelt sette inn tiltak hviler på skolen. Det er uttalt i forarbeidene at aktivitetsplikten skal omfatte en vid personkrets. En vid plikt er viktig for best mulig å skape sikkerhet for at alle i elevenes omgivelser er årvåkne og tar affære dersom en elev ikke har det godt på skolen. For å oppnå dette må aktivitetsplikten gjelde for alle som arbeider eller yter tjeneste på skolen, jf. Prop. 57 L (2016-2017) s. 20.

Opplæringsloven § 9 A-4 første ledd fastslår at alle som arbeider på skolen har plikt til å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø. Hva som ligger i plikten til å følge med, er presisert nærmere i forarbeidene. Det heter i Prop. 57 L (2016-2017) s. 22 at plikten til å følge med må leses i lys av formålet bak bestemmelsen og at det derfor innebærer en plikt for den enkelte til å være årvåken og aktivt observere

¹⁰ Prop.57L s. 87

¹¹ Skolemiljø Udir-3-2017

hvordan elevene agerer hver for seg og seg imellom. Følge med-plikten må tilpasses de konkrete omstendighetene rundt elevene og ved skolen.

Alle som arbeider på skolen skal gripe inn mot mobbing, vold, diskriminering og trakassering hvis det er mulig. Det som kjennetegner plikten til å gripe inn, er at handlingen skjer umiddelbart og at den er rettet mot å stoppe en situasjon som pågår og er forholdsvis akutt. Det kan for eksempel dreie seg om å stanse en slåsskamp eller en annen fysisk krenkelse, om å stanse en utfrysningssituasjon eller stanse og irttesette elever som krenker andre verbalt.

Plikten til å gripe inn er begrenset til inngrep som er mulig å gjennomføre.

Det følger av oppl. § 9 A-4 andre ledd at alle som arbeider på skolen, skal varsle rektor hvis de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Rektor skal varsle skoleeieren i alvorlige tilfeller. Plikten for de som arbeider på skolen til å varsle legger grunnlaget for at rektor får en overordnet og fullstendig oversikt over hvordan elevene på skolen har det. På denne måten vil rektor få et godt utgangspunkt for å følge opp enkeltsaker, samtidig som plikten bidrar til å skaffe viktig informasjon til skolens systematiske arbeid med å sikre et trygt og godt skolemiljø.

Det er lav terskel for hva som skaper «mistanke om» eller «kjennskap til» at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Dette er uttrykkelig presisert i forarbeidene, jf. Prop. 57 L (2016-2017) s. 23 og 77.

Ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, skal skolen snarest undersøke saken. Undersøkelsesplikten må leses i sammenheng med at alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø. Siden elevene har rett til et skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring, gjelder skolens plikt til å undersøke mer enn de tilfellene der en elev er utsatt for mobbing og krenkelser. Undersøkelsesplikten er heller ikke avgrenset av årsaken til at eleven ikke opplever å ha det trygt og godt på skolen. Hvis grunnen til at eleven opplever mistrivsel er forhold utenom skoletiden og utenfor skolens område, har likevel skolen undersøkelsesplikt så lenge elevens skolemiljø påvirkes negativt av det

Skolen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.¹²

Vi har utledet følgende revisjonskriterier:

- Alle som arbeider på skolen skal følge med på om eleven har et trygt og godt skolemiljø.
- Alle som arbeider på skolen skal gripe inn, varsle og undersøke.
- Rektor skal varsle skoleeier dersom det er en lærer som krenker en elev.
- Skolen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.

3. Følger kommunen opp krav til at det iverksettes tiltak for den enkelte elev ut fra aktivitetsplanen?

Aktivitetsplan¹³

Når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt, skal skolen så langt det finnes egnede tiltak sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse viser at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø, jf. oppl. § 9 A-4.

Tiltaksplikten skal ifølge forarbeidene tolkes utvidende, jf. Prop. 57 L (2016-2017) s. 25 og 78. Dette innebærer at skolen som en del av tiltaksplikten, også må følge opp tiltakene sine, evaluere virkningene og eventuelt legge til eller endre tiltak hvis det er nødvendig for å gi eleven et trygt og godt skolemiljø. Et egnet tiltak skal gjøre det som er tilstrekkelig for å gi eleven et trygt og godt skolemiljø. Siden det er umulig for skolen å vite helt sikkert hvor godt tiltakene faktisk vil fungere i fremtiden, er det viktig å understreke at plikten løper så lenge en elev ikke opplever å ha det trygt og godt på skolen. Hvis evalueringen for eksempel

¹² Skolemiljø Udir-3-2017

¹³ Skolemiljø Udir-3-2017

fremdeles viser at en elev opplever mobbing og andre krenkelses, skal dette føre til at skolen setter inn andre og mer intensive tiltak.

Skolen skal lage en skriftlig aktivitetsplan når det skal gjøres tiltak i en sak. Plikten til å lage en skriftlig aktivitetsplan utløses samtidig som tiltakplikten for skolen, jf. Prop. 57 L (2016-2017) s. 32. Dette vil være når skolen får kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt på skolen, enten gjennom undersøkelser på eget initiativ eller etter at en elev selv sier ifra.

I aktivitetsplanen skal det stå hvilket problem tiltakene skal løse, hvilke tiltak skolen har planlagt, når tiltakene skal gjennomføres, hvem som er ansvarlig for gjennomføringen av tiltakene og når tiltakene skal evalueres. Det er presisert i forarbeidene at dette kun er minimumskrav, jf. Prop. 57 L (2016-2017) s. 33 og 78.

Når det gjelder omfanget av aktivitetsplanen, går det frem av forarbeidene at minstekravene til opplysninger må tilpasses den enkelte saken.

Elevenes rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og elevens beste er et grunnleggende hensyn i alle skolens vurderinger og handlinger for å oppfylle aktivitetsplikten.

Vi har utledet følgende revisjonskriterier:

- Skolen skal sette inn egnede og lovlige tiltak når en elev sier at skolemiljøet ikke er trygt og godt eller en undersøkelse viser det samme.
- Skolen skal høre de involverte elevene og barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens arbeid.
- Skolen skal lage en skriftlig plan (aktivitetsplan) når det treffes tiltak på bakgrunn av en faglig vurdering i en sak

4. Følger kommunen opp at iverksatte tiltaket har ønsket effekt?

Tiltakplikten gjelder så lenge det finnes egnede tiltak som kan gi eleven et godt og trygt skolemiljø. Hva som ligger i at tiltak skal være egnet, beror på faglige og konkrete skjønnsvurderinger. Dette innebærer vurderinger som baserer seg på kunnskap, prinsipper og verdier som er utviklet og anerkjent av kompetente fagmiljøer.

Skolens tiltak må tilpasses den konkrete saken. Her kan det blant annet være viktig å avklare årsaken til at eleven ikke har et trygt og godt skolemiljø. Tiltak kan vurderes i både korte og lange tidsspenn.

Avgjørende for om en skole har oppfylt aktivitetsplikten etter oppl. § 9 A-4, er om skolen har gjennomført de aktivitetene som med rimelighet kan forventes i den konkrete saken. Hva som kan forventes av skolen på ethvert tidspunkt i saksforløpet, vurderes ut fra en faglig standard.

Vi har utledet følgende revisjonskriterium:

- Skolen skal sørge for å fortsette å vurdere ulike tiltaks effekt og sette inn tiltak som etter en faglig vurdering er egnet til å sikre elevene et trygt og godt skolemiljø.